ידיעות אחרונות
המוסף לשבת
יום שישי, ז' בניסן תשע"ט 12.4.2019

מדי ח"כיות
מפגש המחוקקות החדשות

מחוסרי עבודה
מסע בין שרידי מצביעי אמת

ההישג וההפסד
האם הכחול ימשיך עם הלבן

מכתב לבני הנוער
מרים פרץ

גיליון מיוחד

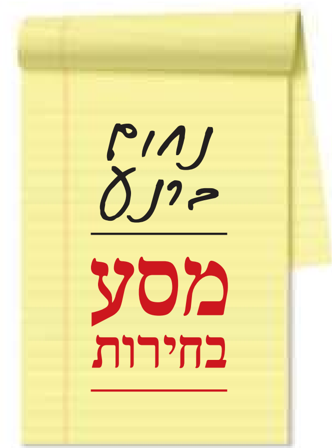
קול יכול

מול כל המכשולים והיריבים, בנימין נתניהו הוכיח שוב שאין לו מתחרים בניהול קמפיינים, הביא לליכוד 35 מנדטים והוביל את גוש הימין לניצחון סוחף • עכשיו הוא צריך להפעיל את קסמיו כדי להרכיב קואליציה

נחום ברנע | סימה קדמון | עמית סגל | יובל קרני | עודד שלום | מורן אזולאי | אריאלה רינגל הופמן | יפעת ארליך

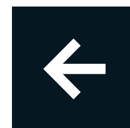
צילום: א.פ.י.

השבט אמר את דברו

פרקליטי נתניהו יבקשו לדחות את השימוע, מה שיאפשר לו לקדם את חקיקת החסינות. רוב שותפיו מוכנים ללכת לקראתו. דרעי וליצמן, חיים כץ וביטון, ישמחו לצרף לחגיגה גם את התיקים שלהם

נתניהו ניצח. לא בנקודות – בנוקאאוט. הבחירות היו משאל עם על יושרו, כשירותו, נצחיותו בשלטון, והעם אמר את דברו. אפשר למלא ספר בתלונות על מעשי הנוכלות, השקרים, המניפולציות וההכפשות שאפיינו את קמפיין הבחירות שלו, את משמעות ההכרעה הם לא משנים. אלה כללי המשחק; זאת ההכרעה הדמוקרטית. מי שמתלונן על העם חוטא לא רק באמירה אנטי־דמוקרטית, אלא גם בטיפשות. אין לנו עם אחר; אין לנו דמוקרטיה אחרת.

ברשת הסתובב אתמול פוסט של בוחרת מהשמאל שמוחה על ההצבעה ביישובי הדרום. היא כתבה: "מילה אני לא רוצה לשמוע מתושבי שדרות שיבלו גם את השנה הקרובה במקלטים (43.5% לביבי); ציוץ אחד שלא ייצא מתושבי אשקלון על כמה קשה לרוץ עם הילדים באמצע הלילה לחדר המוגן (42.6% לביבי). דימונה, אופקים, נתיבות: (מצידי ש)תמשיכו לשגשג עם אחוזי האבטלה הגבוהים במדינה (42% בממוצע לביבי). אני מוכנה לחיות עם ההפסד בבחירות. מה שאני לא מוכנה יותר לשמוע הוא אנשים שצועקים בחדשות שיכירו בסבלם ואז, כשהם מגיעים לקלפי, הם עושים את ההפך הגמור. ניצחתם. קחו את הביבי שלכם. אבל תזכרו, אף מילה".

הפוסט היטיב לתמצת מה ששמעתי וקראתי מפי אנשים לא מעטים מרגע סגירת הקלפיות. הוא אותנטי וכתוב היטב, ולכן הוא עוד יותר מרגיז ומקומם. התושבים בעוטף משלמים מחיר כבד על קרבת יישוביהם לרצועת עזה. אני מרבה לנסוע לשם בתקופות קשות. לפעמים הזעקה שמשמיעים התושבים מבלבלת: יש מי שמפרש אותה כהצעת קווים פוליטית. אחר כך הם הולכים לקלפי ומצביעים למפלגה הקרובה לליבם: בקיבוצים למרכז־שמאל; בערי הפיתוח לימין. זאת זכותם. הצבעתם לא מפחיתה כהוא זה מן המחויבות שצריך לחוש כלפיהם העורף.

כמו הרבה החלטות בחיים, גם ההחלטה איזה פתק לשלשל בקלפי אמוציונלית. כך היה וכך יהיה. ההחלטה של הקיבוצניק בעוטף לא רציונלית יותר מההחלטה ההפוכה של שכנו העירוני. מה גם שלאף אחת מהמפלגות אין פתרון משכנע לבעיית עזה. לא לנתניהו, שמבקש לקנות שקט בכסף, לא לגנץ, לא לליברמן, לא לבנט.

קחו את אילת, למשל. לקראת הקיץ אמור להיסגר שדה דב בתל־אביב. ההחלטה מכה באילתים פעמיים, פעם אחת בגלל איבוד הקשר המהיר והזמין שלהם לשירותים שמספקת העיר הגדולה, ופעם שנייה בגלל התיירים הישראלים שלא יגיעו. שני ראשי הערים, של תל־אביב (עבודה) ושל אילת (ליכוד) נאבקו נגד ההחלטה, לשווא. אף על פי כן הצביעו 43.3 אחוז מהאילתים מחל, בדומה לתושבי באר־שבע, אשקלון, קריית־אתא, עפולה.

מיכאל ביטון היה ראש עיר אהוב בירוחם. הוא שובץ במקום ריאלי בכחול לבן. מפלגתו קיבלה עשרה וחצי אחוז בירוחם, הרבה יותר ממה שהייתה מקבלת בלעדיו, אבל הרבה פחות מהליכוד (42 אחוז).

אין דבר משמח יותר מהתרת ספקות, אמרו חכמים ממני. שמחה אין בתוצאות הבחירות, לא למי שייחל לתוצאה אחרת, אבל חוכמת המונים אולי יש. התוצאה הברורה, הנחרצת, עדיפה על תיקו, שהיה עלול להכניס את המערכת הפוליטית למשבר כרוני נוסח איטליה או למבוי סתום, אומלל, כמו בבריטניה בוויכוח על הברקזיט.

נתניהו נכנס אל הקדנציה הבאה כמנצח, אבל הבוץ שאסף בדרך נשאר איתו.

זה הזמן להסתכל קדימה, אל הממשלה הבאה. על הממשלה היוצאת נאמר שהיא הממשלה הימנית ביותר שידעה המדינה; בהנחה שהממשלה הבאה תישען על אותן מפלגות, היא תהיה הרבה יותר ימנית והרבה יותר דתית. בקואליציה היוצאת הייתה למשה כחלון, עם עשרת המנדטים שלו, היכולת להטיל וטו על הצעות חוק אנטי־דמוקרטיות ועל ניסיונות לצמצם את סמכות בית המשפט העליון. בקואליציה הבאה, עם ארבעה מנדטים, כוחו יצטמצם. במקום מפלגת הבית היהודי, שבראשותו של בנט אימצה סדר יום ניצי, לאומני, לא דתי, תשב בקואליציה סיעה שמחברת יחד את הכהניסטים, החרד"לים ושאריות המפד"ל. הרב פרץ יהיה עלה התאנה שלה; סמוטריץ' המשכוכית.

זאת תהיה, קרוב לוודאי, מפלגה ניאו־כהניסטית, שרואה את תפקידה בהדתה, בבוז לחוק ולמשפט, בסחיטת כספים מהמדינה, בתמיכה בפשעי שנאה ובחתירה לעימותים אלימים עם הפלסטינים. האויב יהיה צה"ל, השב"כ, בית המשפט העליון, התקשורת. על איתמר בן־גביר רואים שהוא כהנא; סמוטריץ' מתחזה למתנחל סטנדרטי מקדומים, פייגלין־לייט. בחיים האמיתיים הוא פוליטיקאי פיקח, ערמומי וציניקן גמור, חסר מעצורים. השילוב יכול להיות קטלני.

יריב מושבע

בעודי משוטט בין קלפיות בראש־העין, ביום הבחירות, אני שומע ברדיו את יואב קרקובסקי, ראש הדסק הפוליטי בתאגיד השידור, מספר על סרטון שעלה באתר הליכוד בטוויטר. הסרטון לא ייאמן, אמר קרקובסקי. מיהרתי לצפות בו בעצמי. אכן, לא ייאמן.

שר התיירות יריב לוין הצטלם ליד חומה ארוכה, צבועה בכחול, משובצת בעננים לבנים. הוא היה נסער. יד שמאל שלו החזיקה בטלפון סלולרי, יד ימין עלתה וירדה והושטה קדימה, אצבעות מכונסות לאגרוף, אצבעות נפתחות באזהרה, כמו קטגור במשפט רצח. עיניו ברקו מבעד למשקפיים. "אתם לא מאמינים מה הגיע לידיי לפני כמה דקות", בישר. "האמת! לא מה שלפיד וגנץ מספרים לנו אלא מה שהם מבטיחים לציבור הערבי.

"בני גנץ חתום על כרוז שמכוון לשוהים בלתי־חוקיים בישראל, כאלה שנמצאים כאן בלי אזרחות. הם מבטיחים להם את הדבר הבא", הוא קרא מתוך הנייר: "שנים ארוכות בחרו ממשלות ישראל לא להעניק לכם את זכות ההצבעה. תוציאו להצביע את בני המשפחה שלכם שיש להם זכות הצבעה, תוציאו להצביע את החברים שלכם, ואנחנו נדאג לשנות את זה. אנחנו נדאג לתקן את זה וניתן לכם זכות הצבעה. זאת האמת!"

הוא לא הראה לצופים מסמך כלשהו שמאשש את דבריו, גם לא את המסך שממנו קרא. אבל את המסקנה הוא לא שכח: "היום חייבים לצאת להצביע – חייבים להצביע עבור הליכוד ועבור נתניהו".

הסיפור הופיע שעה קודם באחד מאתרי הליכוד. הוא היה כל כך הזוי, כל כך שולי ומופרך, שלא עורר עניין אפילו בבייס. עד היום נרשמו כ־4,500 צפיות, לא יותר. באותן שעות נתניהו כבש את אתרי הליכוד, במונולוגים שקריים משלו. צפו בהם עשרות ומאות אלפים.

מי שהמציא את הסיפור ושיווק אותו ידע שאין בו אמת. לגבי לוין אני פחות בטוח. לוין הוא המשוטֶה הקלאסי – האיש שההשתעבדות שלו למסגרת הופכת אותו למכשיר עיוור בידי אחרים, למה שנוהגים לקרוא עכשיו בוט.

שר המשפטים המיועד הוא בוט: לוין בסרטון נגד גנץ

אחד המערכונים הקלאסיים של אפרים קישון הפך לקאלט בזכות המשפט "עומייד או לא עומייד", בקולו המרעים של משה רודנסקי. גבר, שמוליק סגל, מבשר לשכנו שבלילה פוצצו את בניין ההסתדרות. השכן מציע לו להסתכל מבעד לחלון – בניין ההסתדרות עומד על תילו. הוא מסרב. "אני לא צריך לראות", הוא אומר. "קונשטטר אמר לי וזה מספיק".

הקונשטטר של יריב לוין הוא יונתן אוריך, האיש שמנגב את הליפסטיק מלחייו של נתניהו.

לוין מיועד לכהן כשר המשפטים בממשלה הבאה. הוא מכין את עצמו לתפקיד זה שנים, מחרף ומגדף את שופטי בית המשפט העליון בביטויים שאילו היה אומר אותם באולם המשפטים היה מורשע בביזיון. אין בפוליטיקה מי שמשתווה לו בתחום הגידוף, גם לא יאיר נתניהו. כאשר ביטן ואמסלם תוקפים את בג"ץ הם מבינים שזה חלק מהמשחק. לוין מתכוון. איילת שקד, השרה היוצאת, אמרה לי לא מזמן, אתה יודע מי יבוא למשרד המשפטים במקומי. זה מה שאתה רוצה?

שקד היא תמר זנדברג בהשוואה ליריב לוין.

זה סימן שאתה ימין

שלשום אחר הצהריים הוזמנו הפעילים המרכזיים של כחול לבן למנגל תנחומים. בני גנץ מצא נחמה בנקודת השיא בקריירה הצבאית שלו. "גם בפעם הקודמת, במינוי הרמטכ"ל, לא נבחרתי. בסוף זה קרה", אמר. הוא העביר את מבטו לאשכנזי. "גבי, בעצם זה קרה גם לך".

כחול לבן זכתה להצלחה מרשימה במרכז הארץ; בפריפריה הגיאוגרפית והחברתית היא נכשלה. בעשירונים העליונים שלטה כחול לבן; בעשירונים התחתונים הליכוד. השאלה כמה מנדטים עברו הפעם מהימין למרכז פתוחה, ותלויה בסיום ספירת קולות החיילים והימאים (אגב, אין ימאים. שאלתי בוועדת הבחירות המרכזית והובהר לי: אין. מצער או לא, ימאים יש־

עורך המוסף: אביב הברון
shabat@yedioth.co.il

אין לנו עם אחר, אין לנו דמוקרטיה אחרת: תומכי נתניהו בעצרת הניצחון השבוע | צילום: איי־אפ־פי

ראלים נותרו רק בשירים. גם אזכור החיילים מטעה: 270 אלף איש הצביעו במעטפות כפולות. היו ביניהם מאושפזים בבתי חולים, אסירים, שוטרים, חברי ועדות קלפי, דיפלומטים. החיילים היו במיעוט).

אנשי כחול לבן טוענים שהם קיבלו חמישה מנדטים מגוש הימין. הם כוללים בניתוח הזה בוחרים שהצביעו בעבר לכחלון וכאלה שהתלבטו בין בנט לגנץ. כנראה שמספר המנדטים שעברו שמאלה נמוך יותר: כחול לבן, למרות המצע הימני שלה, למרות ההתפארות של המועמד שלה במספר הערבים שהרג, למרות הצבת מועמדים ימניים מובהקים כמו יעלון, הנדל והאוזר במקומות בולטים, לא הבקיעה את חומת הימין.

איתי בן־חורין, מבכירי מטה כחול לבן, טוען שהסיבה היא החרדים. עד 1984 המפלגות החרדיות נעו בחופשיות בין גוש לגוש. ההשקפות המדיניות של הרבנים שלהן נטו לשמאל; הזיקה למסורת קירבה אותן לימין; ב־1984 הן הצטרפו רשמית לימין. זה היה המסר שקיבלו מהמצביעים שלהן. דרעי ואגודת ישראל ניסו לסטות ממנו ב־1990, לחבור לפרס ולשמאל. זה נגמר בתרגיל המסריח. מאז המפלגות החרדיות הן "השותפות הטבעיות", בשר מבשרו של הימין.

מה זה ימין בישראל? מה זה שמאל? מה זה מרכז? מקובל לייחס לימין נטייה ניצית ולשמאל נטייה יונית. הימין שש אלי הדק, מקדש שטחים, מחרחר מלחמה; השמאל נוצר אש, מתפשר על שטחים, חותר לשלום. המציאות הייתה תמיד מורכבת יותר. מבגין שהטיף למלחמה מספסלי האופוזיציה, אבל עשה שלום כראש ממשלה ועד נתניהו שנשמר מלהסתבך במלחמה, אבל עשה כמיטב יכולתו לחבל במשא ומתן.

את ההבדל בין שמאל וימין צריך לחפש במקומות אחרים. היחס הרגשי לדת, למשל. לא חשוב אם אתה אוכל שרצים או נוסע בשבת, מה שקובע הוא אם כאשר אתה נכנס לבית היד שלך נשלחת למזוזה. בעניין הזה אנחנו חלק מתופעה עולמית. בגין ושמיר, שהיו חילוניים גמורים, הבינו את זה. הם הקפידו להזכיר בכל אחד מנאומיהם את עזרת השם, למרות שלא ציפו במיוחד לעזרתו. נתניהו הולך בעקבותיהם.

הרטוריקה: היא חייבת להיות תוקפנית, מתלהמת. אם אתה כוחני אתה ימני: שפת הגוף חשובה יותר מהמילים. טראמפ נוקט עד היום מדיניות־חוץ יונית, יש אומרים, תבוסתנית. אף על פי כן, סגנון הנאום המשתלח שלו מכשיר אותו בעיני הבוחרים בימין.

נתניהו משחק היאבקות חופשית, WWF, גנץ משחק טניס. הוא מציע לבוחרים סדר יום ימני, אבל שפת הגוף שלו בשמאל. ערב הבחירות הצטרף גנץ לשיירה של אופנוענים, שיצאה לתור את הארץ. נזכרתי במנחם בגין, שערב הבחירות לכנסת הרביעית בשנת 1959 יצא לכבישים במכונית "קאדילק" פתוחה, מוקף בחבורת אופנוענים משכונת התקווה. זה נראה כמו מפגן כוח של מנהיג פשיסטי – זיכרון השואה היה קרוב – ובגין הפסיד מנדטים. השיירה של גנץ נראתה כמו טיול שבת של פנסיונרים. היא לא העלתה ולא הורידה בקלפיות.

היו אנשים, גם במטה של גנץ, שהצטערו על שהנושאים הגורליים – הביטחון, השלום, הכלכלה, הדמוקרטיה, איכות החיים, איכות הסביבה – לא לובנו בבחירות. הם לא הראשונים שמגלים שבחירות אינן סימפוזיון על בעיות האומה. המטה של גנץ יכול להתברך בעובדה שבתוך חודשיים הוא הפך אדם נטול תפקיד ציבורי ליריב לגיטימי לראש ממשלה מכהן. נתניהו עזר קצת, כמובן. גם גנץ. מעניין מה היה קורה אילו אשכנזי היה מועמד כחול לבן, האם זה היה עושה את ההבדל.

יאיר לפיד פתח את הישיבה הראשונה של הסיעה. "הקמנו מפלגת שלטון", אמר. "הם ינסו לפרק אותנו ולא יצליחו. נהפוך את הכנסת לזירת קרב, נמרר את חייהם. באנו לכאן כדי לפתוח את קמפיין 2020". המציאות תהיה אפורה יותר. בקדנציה הקודמת חשב לפיד שאסור לו לבזבז אנרגיות על מאבק יומיומי נגד הקואליציה. "אני אלטרנטיבה, לא אופוזיציה", אמר. מסתבר ששינה את דעתו. גם הנסיבות השתנו: כחול לבן היא מפלגה גדולה, והיא לא שלו. והעיקר, הממשלה המסתמנת מתחילה את חייה מנקודה כל כך קיצונית, שמי שלא ייאבק נגדה יומיום, בכל הכוח, ייאבד את בוחריו.

מצד שני, מי שנלחם בכל הכוח נגד ממשלת ימין גוזר על עצמו דימוי שמאלני. ב־1996 ניצח נתניהו את פרס בבחירות. פרס היה אז בימין של מפלגת העבודה, יקיר המתנחלים. העמידה בראש האופוזיציה דחפה אותו שמאלה.

הכל חוזר להתמודדות בין נתניהו למנדלבליט. המבחן הראשון הוא פתיחת השימוע ביולי. פרקליטי נתניהו יבקשו דחייה. המשחק על זמן הוא חלק מאסטרטגיית החסינות של נתניהו. דחיית השימוע תאפשר לו לקדם את החסינות בדרך של חקיקה. רוב השותפים שלו מוכנים ללכת לקראתו, בהנחה שיקבלו תמורה. דרעי וליצמן נתונים גם הם בצרות משפטיות. גם חיים כץ וביטן. הם ישמחו לצרף לחגיגת החסינות גם את התיקים שלהם.

בעיני חלק גדול מהציבור התהליך הזה הוא קו אדום, סופה של ישראל כמדינת חוק. השאלה היא כמה גדול החלק הזה, ועד כמה הוא מוכן להרחיק לכת. זאת ישראל: ספק אם אנשים יבעירו את עצמם בכיכר רבין.

נוהרים במרצ

לפני ארבע שנים, ביום הבחירות, עמדתי בחצר בית ספר בכפר קאסם. נתניהו הודיע ש"הערבים נעים בהמוניהם באוטובוסים". עמדתי לבד, בחברת שוטר ושני קשישים. לא היו אוטובוסים ולא היו בוחרים.

כפר קאסם היא יישוב מעניין. ראשית, בגלל הטבח ב־1956; שנית, בגלל הקשר ההדוק עם היהודים, עם פתח־תקווה, ראש־העין ואורנית; שלישית, בגלל ההרכב הפנימי: בכפר קאסם נולדה התנועה האיסלאמית הדרומית. ראש העיר, עאדל בדיר, הוא איש התנועה, וכך גם חבר הכנסת (מרצ) עיסאווי פריג', הוא והחמולה שלו.

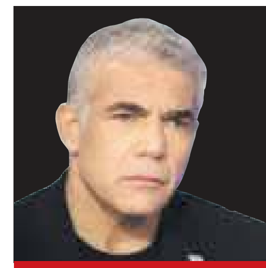
הפעם אני פוגש מצביעים: כפר קאסם היא חריג במגזר. בכל ועדת קלפי יושב בחור עם כיפה סרוגה גדולה על הראש – מתנחל. הוא נשלח כדי לפקח על טוהר הבחירות וכדי להפחיד מצביעים. הליכוד עבד בכל הכוח: בצפון מצלמות, במרכז מתנחלים. פריג' אומר שההפחדה תמשוך מצביעים לקלפי. דווקא.

והוא צודק. כפר קאסם היא העיר היחידה בארץ שבה מרצ קיבלה את רוב הקולות, עם 39 אחוז.■

הרב פרץ יהיה עלה התאנה, סמוטריץ' המשכוכית. זאת תהיה מפלגה שרואה את תפקידה בהדתה, בסחיטת כסף, בתמיכה בפשעי שנאה. האויב יהיה צה"ל, בית המשפט, התקשורת

גוש קוסם

אם היו למישהו אשליות, הבחירות מחקו אותן. רוב הציבור תומך בנתניהו, ולא אכפת לו מהפרשיות הפליליות • זה גם מה שיעמוד במרכז תהליך הרכבת הקואליציה: החוק הצרפתי כנראה לא על הפרק, אבל לסמוטריץ' כבר יש פתרון אחד, וגם כחלון לא מתכוון לעורר מהומות • ומה אפשר ללמוד מהמפלגות שלא הצליחו לעבור את אחוז החסימה למרות הציפיות? שהכל תלוי בבייס

צילום: אבי מועלם

אף אחד לא האמין באותה נקודת זמן שהמדגם יטעה עד כדי כך, אומר לפיד, ושהנאום יהפוך ללא רלוונטי. היה נראה לרגע שניצחנו

אתנחתא ביום כיפור

אולם סמולרש באוניברסיטת תל־אביב היה מלא מפה לפה. השעה שתיים בצהריים, יום הבחירות, האירוע – הופעתו של ליאור שליין, "אין לי למי להצביע". המבואה לאולם נראתה כמו הלובי של היכל התרבות לפני קונצרט של הפילהרמונית: כולם מכירים את כולם. וגם מי שלא מכיר, מניד ראשו לשלום לבא מולו, כי איפשהו, מתישהו, הוא פגש בו. הרי מדובר באותו מיליה. אם לא בפילהרמונית, הם בטח נפגשו בהרצאה ב"אסכולות", או בסדרה של קורסים למבוגרים ב"קתדרה".

לא היה צריך ששליין יבקש מהקהל להרים ידיים, כדי לדעת שכמעט כל הנוכחים באולם הם מצביעי שמאל. חבל שחברת הכנסת מרב מיכאלי לא כאן, נאנח שליין לנוכח כמות הידיים המורמות למפלגת העבודה. זה היה, כאמור, בשעה שמיכאלי עוד הייתה חברת כנסת בטוחה (היא כנראה תשוב אליה, אחרי שרוסו חויב לפרוש). רק אחד שהודה בהצבעת יד מבוישת שהוא הצביע לבנט, ועוד יד אחת שהונפה לטובת הליכוד .

בסיום המופע של שליין פגשתי בחברה, שכמו כל הקהל הייתה מחויכת מהמונולוגים השנונים של שליין. זה היה כמו אתנחתא של שעתיים במהלך יום כיפור, אמרה. האנלוגיה, מסתבר, לפחות מבחינתו של הקהל שהיה שם, לא הייתה מופרכת. זה היה אותו קהל שבאותו ערב ישב מול מדגמי הטלוויזיה ותפס את הראש.

למרות תחושת ההלם וההפתעה עם פרסום המדגמים, ככל שהתמונה הולכת ומתבהרת, מתברר ששום דבר לא באמת היה צריך להפתיע. כשעושים את חישובי המנדטים של המחנות, מגלים שאין שינויים גדולים לעומת הבחירות הקודמות. אם מחברים את מספר המנדטים במחנה המרכז־שמאל של כחול לבן, העבודה ומרצ, לעומת 2015 – יש עתיד, העבודה ומרצ – המספרים דומים. כך גם במחנה הימין. המשחק בין מספרי המנדטים, התקיים כמעט רק בתוך הגוש עצמו.

אם היו למישהו אשליות, הרי שתוצאות הבחירות רק אישרו את מה שאנחנו יודעים, וזה שרוב הציבור הוא ימני, שרובו מרוצה ממה שקורה במדינה ושהחשדות נגד נתניהו והתיקים הפליליים נגדו באשמת שוחד, מרמה והפרת אמונים, לא באמת מזיזים לו. אולי אפילו להפך. שר בכיר בליכוד סיפר לי, שבמהלך מסעותיו הרבים ברחבי הארץ, בצפון ובדרום, בקניונים ובשווקים, בערים ובעיירות פיתוח – הוא פגש בתמיכה יוצאת דופן בנתניהו, יותר ממה שהוא זוכר ממערכות בחירות קודמות. אין מה לעשות, הוא אמר, ביבי הפך לסמל בשביל האנשים האלה. זה שילוב של עמדות, של חנופה לדת ולמסורת ושל עשייה מאוד מוערכת. כבר שנים, אומר אותו בכיר, הוא משיק פעילות בינלאומית שמיתגה אותו כמי שמסוגל לעמוד מול טראמפ ומול פוטין. והעימות שלו עם התקשורת ועם הממסד רק יוצר כלפיו הזדהות והערכה. הרי כל ליכודניק מרגיש קצת נרדף. או בגלל שהוריו נרדפו, או שהוא בעצמו הרגיש נרדף. קל לו מאוד להזדהות עם התחושות שמשדר נתניהו.

אי־אפשר להתווכח גם עם העובדה שנתניהו הצליח בקמפיין ציבורי ארוך ואגרסיבי, לשכנע את הציבור באחת משלוש האפשרויות: שהתיקים נגדו הם רדיפה – מדיניות של איפה ואיפה של הרשויות; שהאשמות נגדו הן שטויות, זוטי זוטות כפי שטוענים עורכי דינו; ושתרומתו לניהול המדינה, חשובה לאין ערוך מכל החשדות נגדו בפלילים. אז הוא קיבל סיגרים. אז אשתו קיבלה מתנות בשווי עשרות אלפי שקלים. אז הוא סידר לעצמו סיקור חיובי שתמורתו שילם לכאורה במיליארדי שקלים מקופת המדינה. העיקר שאנחנו ישנים בלילה בשקט, נוסעים פעמיים בשנה לחו"ל ובכסף הכל החיים שלנו טובים.

כפי שנכתב לא פעם, הבחירות לא היו על אידיאולוגיה או תפיסות עולם. הן היו על ביבי כן, ביבי לא. בחירות שהמרכיב האמוציונלי שלהן חזק ביותר: הזדהות והערצה למנהיג מצד אחד, ושל תיעוב והתנגדות מהצד השני. שלא נתבלבל: נתניהו אמנם קיבל 35 מנדטים שהצביעו ישירות לליכוד, אבל גם מי שהצביעו לש"ס, יהדות התורה, ישראל ביתנו ואיחוד מפלגות הימין, ובעצם כל מי שהצביעו למפלגות הימין – רוצים את נתניהו כראש ממשלה.

מוקדם מדי כדי לנסות להרכיב את הממשלה הבאה. מה שכבר אפשר להגיד זה שבקואליציה הבאה יהיו לנו 15־16 חרדים, ארבעה־חמישה ימין קיצוני, חמישה מנדטים של ליברמן. ממשלת ימין־חרדים, כפי שלא ראינו כאן מעולם.

מספר המנדטים הגדול של הליכוד – 35 לפחות – אמורים לפתור לנתניהו את הבעיה הפנים ליכודית. בממשלה היוצאת היו 11 שרי ליכוד, כולל גלנט. בממשלה הזאת יהיו לו 15 תיקים לתת לחברי סיעתו. בנוסף ל־11 שכבר היו לו, יש את סער, ברקת, דיכטר ודודי אמסלם. אם המפתח יהיה תיק על כל שלושה חברי כנסת, זה נותן לו 12 שרים, ועם טיפה לחץ על השותפות – הוא ישיג יותר. חוץ מזה הוא חייב שני תיקים למפלגת הימין המאוחדת – פרץ וסמוטריץ', תיק אחד לכחלון, שניים לליברמן ושלושה לש"ס. ממשלה עם רוב מוצק של שרי ליכוד, שתעשה לו את העבודה קלה יותר.

עשה כמיטב יכולתך

בבוקר שלמחרת הבחירות התקיימה פגישה בארבע עיניים בין לפיד וגנץ בביתו של לפיד ברמת אביב. משם המשיכו שניהם למשרדי הקמפיין להיפגש עם יעלון ואשכנזי. לא הייתה הטחת האשמות, לא היו תלונות. אם יש כאלו, זה לא הזמן להעלות אותן. מצב הרוח היה שונה לגמרי מכפי שהיה ערב קודם, כשבני גנץ עלה על הבמה ונאם את נאום הניצחון שלו, שבדיעבד התגלה כטעות קשה של טירון פוליטי.

ההחלטה לתת לגנץ לנאום כאילו הוא ראש הממשלה הבא הייתה, על פי גורמים במפלגה, של צוות הדוברות. לפיד טוען שזה היה נאום הכרחי. היה נראה לרגע שניצחנו, הוא אומר, שאנחנו המפלגה הגדולה ביותר, והיה חשוב לצרוב תודעת ניצחון, כזו שתצדיק דרישה שלנו שהנשיא יטיל עלינו את הרכבת הממשלה. זה היה הדבר הנכון לעשות אם אתה חושב שניצחת, אומר לפיד. הרי אף אחד לא האמין באותה נקודת זמן שהמדגם של מינה צמח ומנו גבע טעה עד כדי כך, ושהנאום יהפוך בדיעבד לאידיוטי.

בפגישת ראשי כחול לבן ביום רביעי בבוקר, חודשה ההחלטה של ארבעתם שהם אינם מצטרפים לקואליציה בראשות נתניהו. ברור להם שנתניהו ינסה לחפור להם מתחת ליסודות, כפי שעשה בקדנציות קודמות למפלגת העבודה ולקנות את גנץ בהבטחות גרנדיוזיות. כולנו נחושים לשמור על המפלגה כפי שהיא, אומר לפיד, מתוך הבנה שהקואליציה של נתניהו לא תחזיק מעמד.

לרביעיית כחול לבן ברור שאחד משני הדברים יפילו את נתניהו: או תוכנית השלום של טראמפ, או התיקים הפליליים שלו. הבחירות האלה, אומר לפיד, לימדו אותנו שלציבור לא אכפת משחיתות. אין לי בעיה שרוב העם בוחר בימין. זה בסדר. אבל זה שלא אכפת לו שראש הממשלה שלו מואשם בשוחד מרמה והפרת אמונים בשלושה תיקים – זה כבר סיפור אחר.

לפיד נמצא כבר כולו בקמפיין 2020, שאז, הוא קובע, יתקיימו הבחירות הבאות. הוא לא מתחרט על כלום, בטח לא על האיחוד עם גנץ. על המצבה של אבא שלו, טומי לפיד, חרוט המשפט: "עשה כמיטב יכולתו", ולפיד אומר

איור: איתמר דאובה

צילום: דנה קופל

אין לגנץ תשתית פוליטית מפלגתית, אין לו ח"כים מנוסים. ומה יעשו אנשיו של יעלון, אם הממשלה תחוקק חוקים ימניים? איך הם יצביעו, עם האופוזיציה או הקואליציה?

שהוא הפך את זה למוטו של חייו. בחודשים האחרונים נבנתה לדעתו פלטפורמה אדירה. מפלגת מרכז של 35 מנדטים, זהה בגודלה לליכוד. זה הרבה יותר מכפי שציפה, הוא מודה. כשהוא נשאל אם הוא לא חושב שטעה כשלא ויתר על הרוטציה בינו לבין גנץ, הוא טוען שזה לא הוריד למפלגה אפילו מנדט אחד.

אנחנו נשארים כאן, אומר לפיד. וכאופוזיציה, אנחנו נלך בכל הכוח על התיקים הפליליים של נתניהו, כשמאחורינו כוח עצום. אנחנו לא נרפה מהעניין המשפטי ומפרשת הצוללות, וכשיגיע הזמן, נעמוד מול ביתו של רפי פרץ, איש הגון ששירת בצבא עם גנץ, כדי להגיד לו שהוא, שכל חייו הקדיש לערכים ולטוהר מידות – מכשיר מעשים פליליים חמורים.

גם בליכוד, אומר לפיד, יש אנשים שמרגישים לא נוח עם הגיבוי שלהם לראש ממשלה שמואשם בפלילים. אנחנו נפנה גם אליהם.

רק צ'אנס אחד

אי־אפשר לקחת ממפלגת כחול לבן את ההישג שלה, או מגנץ את העמידה האיתנה מול המתקפות נגדו. איך אופירה אומרת? מה ששלו שלו. מפלגה שהוקמה לפני חודשיים וקיבלה 35 מנדטים, בהחלט יכולה לרשום לעצמה הישג. השאלה הגדולה היא, מה יקרה עם המפלגה הזאת בחודשים הקרובים. האם יו"ר המפלגה ישרוד את תפקיד יו"ר האופוזיציה, שדורש מיומנות של תמרון, מציאת פרצות, הכרת מבנה הכנסת ויכולת רטורית טובה במיוחד לנאומים מעל הדוכן.

יש מי שסבורים שגנץ יתאדה. לרמטכ"ל לשעבר, אומר מומחה פוליטי, היה רק צ'אנס אחד. אני לא מכיר רמטכ"ל שאחרי שנכנס לחיים הפוליטיים ונכשל – הפך שוב למועמד אפקטיבי לראשות ממשלה.

היתרון של היותך רמטכ"ל, אומר אותו גורם, נשחק מהר. אף אחד לא הצליח לשמר את זה. גנץ כבר הוכיח בקמפיין שהוא לא הסכין הכי מחודדת. אפילו הנאום שלו בליל הבחירות היה פיאסקו. ברור שהיה כאן ניסיון ליצור אווירת ניצחון, אבל הוא לא לקח בחשבון שתוך כמה שעות זה יכול להתהפך, והנאום יהפוך בדיעבד לנלעג. כבר באותו לילה רצה בדיחה ברשתות: גנץ יהיה ראש ממשלה עד שתיים בלילה, ולפיד יחליף אותו ברוטציה עד לשש בבוקר.

אין לגנץ תשתית פוליטית מפלגתית, אין לו ח"כים מנוסים. במפלגה יושבים גם אנשיו של יעלון, אנשי ימין מובהקים. מה יעשו הנדל והאוזר, תוהה אותו גורם, אם הקואליציה תחוקק חוקים ימניים. איך הם יצביעו, עם האופוזיציה או הקואליציה?

אני מעריך, אומר אותו מומחה, שמכל החבורה הזאת רק לפיד יוכל לשרוד. אם גנץ ילך לאופוזיציה, הוא יהפוך ללא רלוונטי. תראי מה קרה למופז, שידע להיות שר אבל לא שרד כחבר כנסת. אם גנץ רוצה לשרוד – הוא צריך ללכת למהלך חד וחריף, לחתוך מלפיד בטענה שזה צו השעה, וללכת עם 15 המנדטים שלו, עם יעלון או בלעדיו, לממשלת נתניהו. לקחת את תיק הביטחון ולהיות הקול השפוי בקואליציה.

בלי מהפכות

כשבודקים את מצב המפלגות הקטנות, קשה למצוא שם הישג גדול. הציבור העניש את כל החדשות. את לוי־אבקסיס, את פייגלין ואת בנט. אבל האם ירידה של כחלון מעשרה מנדטים לארבעה או חמישה זו באמת דרמה? התשובה היא כן. אבל צריך גם לזכור שעשרת המנדטים שקיבל כחלון בקדנציה הקודמת לא היו רק של מצביעי ימין. כמחצית מהם היו מהמרכז, אפילו שמאל. אחרי ארבע שנים שהיה חלק מהממשלה, הקמת מפלגת גשר והקמת כחול לבן – היה צפוי שכחלון יאבד מנדטים. הוא עצמו ויתר מראש על מצביעי מרכז, והקמפיין שלו היה מופנה אל "הימין השפוי", כפי שהוא עצמו כינה זאת, כשצילום של מנחם בגין פרוס על שלטי החוצות.

מספר הקולות שקיבל, 152 אלף, קטן בהרבה ממספר הקולות שקיבל בבחירות הקודמות – 270 אלף. מי שנשאר הם רק מי שהיו איתו מלכתחילה. הבייס שלו. אבל כחלון לא מתלונן. הוא קר ומפוכח. הבוחרים שלי לא עובדים מתוך רגש, הוא אומר. הרגש עובד רק כשמדובר על בחירה בין ימין לשמאל. עם רגש מצביעים לביבי, לגנץ. ולשרוד בצונאמי הזה של הבחירות – יכול רק מי שיש לו שורשים עמוקים.

זה לא סוד שהליכוד רוצה אותו חזרה בשורותיו. אנשים מתקשרים ורוצים לעשות מיזוגים. כחלון מבין שעם ארבעת המנדטים שקיבל אי־אפשר לעשות מהפכות, ועכשיו צריך לחשוב על ההמשך. הוא אמנם יצא מהבחירות האלה בכבוד, אבל בלי מספיק כוח. כשהזכרתי לו שאמר שהוא לא מתכוון לחזור לליכוד, אמר כחלון שהמצב השתנה. מה שפסלתי לפני הבחירות, הוא אומר, היום אני לא פוסל.

הוא לא מתחרט שלא הצטרף לליכוד לפני הבחירות. אם היה מתמודד תחת אותיות מחל, יכלו בליכוד להגיד לו: הצלנו אותך, בלעדינו לא היית עובר את אחוז החסימה. היום, אם יגיע, הוא בא עם הכוח שלו. עם המעמד שלו. כוח אמיתי, לא כוח טכני שנתנו לו במתנה. היום אם יחזור לליכוד, הוא לא יהיה עוד אחד.

נדמה לי שכחלון, יותר מכל אחד אחר, הבין שהבחירות האלה לא היו על דרך, על אידיאולוגיה. אפילו לא על הישגים. אבל הוא טוען שלא יהיה מוכן לוותר על העק־

צילום: עידו ארז

כחלון, השבוע. מה שפסלתי לפני הבחירות, הוא אומר לגבי הצטרפות אפשרית לליכוד, היום אני לא פוסל

לעקרונות שלי ממילא אין משמעות פוליטית, אומר כחלון. אם אגיד שאני עוזב, יאמרו לי, אז תלך. הרי גם את הציבור כל זה לא מעניין. ישלחו אותי לספור את המנדטים שלי

רונות שלו גם אם ייטמע בליכוד.

בלי קבלת תפיסת העולם שלי, הוא אמר לי השבוע, אני לא אהיה שם. את תיק האוצר אני יכול לקבל גם מחוץ לליכוד.

שאלתי אותו מה עם הבטחותיו לא לשבת עם ראש ממשלה תחת כתב אישום בכפוף לשימוע.

אין לזה כבר משמעות, אמר כחלון. הרי נתניהו יכול להעביר כל דבר גם בלעדינו. לעקרונות שלי ממילא אין משמעות פוליטית. זה שאני לא לשון מאזניים ושאין לי כוח פוליטי – רידד את כל המאבקים. את מי אני מפחיד אם אני אומר: אז אעזוב את הממשלה. אז תלך, יגידו לי. הרי גם את הציבור זה לא מעניין.

אתמול, עם ספירת המעטפות הכפולות, התנדנד כחלון בין ארבעה לחמישה מנדטים. אבל גם אם בסוף ימצא את עצמו בעמדת לשון המאזניים, התמונה מבחינתו השתנתה. מי שבונה על מפלגת כולנו, אומר כחלון, כדאי שיבין שיש יש פה עכשיו מצב פוליטי מוגדר ברור. להימנע בהצבעה? כשאגיד את זה ישלחו אותי לספור את מספר המנדטים שלי.

בבסיס הטעות

וישנם בנט ושקד. היו להם שמונה מנדטים, אחרי שבבחירות 2015 שאב מהם נתניהו ארבעה של הציונות הדתית. אם יעברו את אחוז החסימה, מה שלא נראה בשעות סגירת הטור, הרי שביחד עם איחוד מפלגות הימין יש להם כנראה שמונה, כי מהאיחוד ייגרע במקרה זה מנדט. כך שבתסריט הכי אופטימי, בנט שקד מקבלים ביחד עם סמוטריץ' את מה שהיו מקבלים ממילא אם היו נשארים בבית היהודי ולא מתפצלים.

הסיפור של מפלגת הימין החדש הוא סיפור של טעות פוליטית קשה שהפכה לפארסה. ברור היום שראשיה קיבלו החלטה מוטעית, נמהרת ופזיזה, כשהחליטו להתפצל מהבית היהודי, מתוך אמונה שכשהציבור הימני יריח את הדם של נתניהו ניגר מהחלטותיו של היועץ המשפטי – הוא יחפש בית ימני אחר.

זה לא סוד ששקד לא הייתה שלמה עם המהלך הזה, שהיא היססה, ושהיה לה פוטנציאל להשתלב בתוך הליכוד ואפילו להתמודד בעתיד על ראשות המפלגה. אבל היא הלכה עם בנט, והיום כבר ברור שהיה עדיף להם להישאר בראשות מפלגה של שמונה מנדטים שתלויה בנתניהו מאשר להימחק.

הטעות נעוצה בכך שהם נשארו בלי בייס, אותו בסיס של תומכים שכל מפלגה זקוקה לו. הבחירות שהפכו לבחירות של ראש בראש של נתניהו מול גנץ, הביאו לכך שהימנים העדיפו להצביע לנתניהו כדי לשמור על שלטון הימין. בנט, בניגוד למה שהוא חושב על עצמו, לא רק שאינו נתפס כראש ממשלה – אלא אפילו לא כשר הביטחון. נתניהו חבט בו ללא רחם, ואפילו אותו דף שנחשף בכתב ידה של אשת ראש הממשלה, שבו מפורטת רשימה של דרישות לחקירה של שקד ובנט, לא הזיזה למצביעים.

אחת המסקנות, כאמור, מהטרגדיה של מפלגות בנט־שקד, לוי־אבקסיס ופייגלין, היא שמפלגות שאין להן בייס של ציבור מסוים שהולך איתם כל הדרך, מתקשות לשרוד. לעומת זאת, מפלגות כמו ש"ס, איחוד מפלגות הימין וליברמן, שנהנים מהבייס של הש"סניקים, הכיפות הסרוגות והרוסים – עברו את הבחירות בהצלחה, ואפילו מעבר למה שהיה מצופה. הקואליציה שתקום בקרוב, לא רק שתהיה ימנית־חרדית, היא גם תהיה מאוד סקטוריאלית.

השאלה היא, מי ייצג בה ציבור גדול שאינו ימני, חרדי או רוסי.

משוריין לדורות

בימים הקרובים יטיל הנשיא על נתניהו להרכיב את ממשלתו החמישית. יהיו לו 28 ימים עם אופציה של שבועיים הארכה. לא מסתמן גוש חוסם, וגם אם ליברמן יחליט שהוא לא ממליץ על נתניהו, מה שלא נראה סביר, הוא גם לא ימליץ על גנץ.

לגנץ במקרה הטוב יהיו 45 ממליצים, עם העבודה ומרצ. אפילו אחמד טיבי ואיימן עודה יימנעו, כי כשברור שממילא אין לו סיכוי – הם יעדיפו לא לשבור את המסורת ולא ימליצו על אף אחד. רע"ם־בל"ד לא תמליץ בכל מקרה. כך שהליכוד תהיה גם המפלגה הגדולה ביותר (עם מספר מנדטים דומה לכחול לבן או אחד יותר ממנה, ומספר בוחרים גבוה יותר) וגם עם יותר ממליצים.

המשא ומתן הקואליציוני לא יהיה פשוט. למזלו של נתניהו משה – המצליף בכפות הרגליים – פייגלין, לא עבר את אחוז החסימה, כך שמסלול ההתנגשות הזה נמנע. אבל הבעיות הגדולות עדיין נותרו: מי יהיה שר הביטחון (ואם בנט יהיה בסוף בפנים הבעיה רק תגדל), האם כחלון יישאר באוצר ומי יקבל את תיק החינוך שיש עליו הרבה קופצים. ויהיו כל הוויכוחים הרגילים, על חוק הגיוס, על עבודות בשבת, חוק הגיור, נישואים אזרחיים – נתניהו יהיה תלוי בכל מפלגה, ונראה אותו צולח את ענייני דת ומדינה עם ליברמן מצד אחד והמפלגות החרדיות בכוחן המוגדל בצד השני.

מה שעשוי לעמוד על הפרק בהקמת הקואליציה, זו הסיבה האמיתית שלשמה התכנסנו כאן – בחירות במועד מוקדם ממועדן על פי חוק – זה העניינים המשפטיים של ראש הממשלה. החוק הצרפתי, כפי שנראה עכשיו, ירד מהפרק. אין סיכוי להעביר אותו גם במתכונת החדשה של הקואליציה. חוק החסינות שמציע סמוטריץ', הוא פשוט ואלגנטי. להחזיר את חוק החסינות למה שהיה עד שנת 2005. עד אז, אם היה צריך להעמיד חבר כנסת למשפט, היועץ המשפטי היה צריך לפנות לכנסת ולבקש ממנה להסיר את חסינותו. היה צריך רוב גם בוועדת הכנסת ורוב במליאה כדי שזה יקרה. היו מקרים שהכנסת אישרה והיו כאלה שלא.

מ־2005 – כשמגישים כתב אישום נגד ח"כ, הוא זה שצריך לבוא לוועדת הכנסת ולבקש שתצביע נגד הסרת מועמדותו וכך גם במליאה. זה הליך הרבה פחות נוח, לבקש מחברי כנסת שיצביעו בעד חסינות, ואלה שרצו את החסינות נמנעו מלבקש כי הבינו שאין סיכוי. באם יחזור חוק החסינות למה שהיה לפני 2005, יפנה היועץ המשפטי בעוד שישה־שבעה חודשים אל הכנסת לבקש שיסירו את חסינותו של נתניהו. אם יהיה רוב בכנסת נגד – אין בית משפט. נתניהו יוכל לכהן בלי שום הפרעות ארבע שנים, קדנציה שלמה, ללא הפרעה.

אמרתי ארבע שנים? סליחה, למה לא שמונה, או 12. כמה שהציבור ייתן לו. זה לא יפתור אותו לעמוד בבוא העת בפני בית המשפט, אבל עד אז אלוהים גדול. בטח בקואליציה שרוח אלוהים מחוזקת במיוחד שורה עליה.

ויש עוד אפשרות: שנתניהו יעבור את כל ההליך המשפטי בתקופת כהונתו כראש ממשלה. מבחינת החוק זה אפשרי. מבחינת הפוזיציה של נתניהו זה אידיאלי. לבוא לבית משפט במכונית משוריינת, שיירת מאבטחים והילה של ראש ממשלה – מה צריך לבקש יותר מזה.

כך שלכל מי שדואג שמא נכנסנו לקדנציה האחרונה של נתניהו – אל דאגה. יש סיכוי שנראה את נתניהו כראש הממשלה עוד הרבה שנים. ■

sima-k@yedioth.co.il

הוא כאן, ויישאר על כנו

זו לא הייתה הצבעה על סיפוח ולא על התוכנית המדינית של טראמפ, לא על ההתנחלויות ולא על המצב הכלכלי, וגם לא על השוויון בנטל. יותר מכל דבר אחר זו הייתה הצבעה על אדם אחד ויחיד. בנימין נתניהו. זו לא הייתה רק הצבעה בעד נתניהו. זו גם הייתה הצבעה נגד מערכת אכיפת החוק. רוני אלשיך, אביחי מנדלבליט ורוב מובהק של פרשנים וכותבי מאמרים – לא הצליחו לשכנע את מצביעי הימין שנתניהו פסול לראשות הממשלה. כן, הוא אולי מושחת, אמרו לעצמם המצביעים, כן, הוא חובב טובות הנאה. אבל, הם הוסיפו, המשטרה, הפרקליטות והתקשורת רודפות אותו במקרה הגרוע, ומגזימות במקרה הפחות גרוע.

חומרי החקירה החסויים יתחילו להתפרסם. אבל אין צורך באשליות. זה לא ישנה כלום. נתניהו הוא לא אולמרט. ככל שצד אחד מתעב אותו יותר – הצד השני תומך בו יותר. ולא, בשלב הזה אין שום צורך בחוק צרפתי ולא בשום שינוי חקיקתי. החוק הקיים, המאוד מפורש, מאפשר את הדחתו של ראש הממשלה רק לאחר פסק דין חלוט, שלא ניתן לערער עליו. זה אומר שעם כל העיכובים וההדחיות שבדרך – מדובר בתהליך שיכול להימשך בין שנתיים לארבע שנים. ספק אם בג"ץ יקבל החלטה על הדחה בעקבות הגשת כתב אישום. משום שזו תהיה רמיסה של החוק המפורש. נכון שבג"ץ כבר רמס את החוק, כמו בעתירה לפסילתם של עזמי בשארה וחנין זועבי. אבל נתניהו הוא גם לא זועבי. בג"ץ יכול למתוח את החבל. אבל הדחת נתניהו עלולה להיות צעד אחד יותר מדי. זה בהחלט רע שראש ממשלה לא מתפטר עם הגשת כתב אישום. אבל זה יהיה רע יותר אם בג"ץ ירמוס את החוק.

זלזול מימין

אז למה הפסידו מפלגות המרכז והשמאל? יש הרבה סיבות. מן הסתם הן מושמעות בימים הללו בתקשורת הישנה כמו במדיה החדשה. אבל צריך להוסיף סיבה אחת. זה לא רק הזלזול הגלוי או החבוי של מתנגדי נתניהו בתומכי נתניהו. על זה אנחנו יודעים. זה גם הזלזול, בלי קשר לבחירות, של תומכי הימין בתומכי השמאל. אנשי ימין לא מצליחים להבין איך אפשר להמשיך ולדקלם "שתי מדינות" כאשר יש סיכוי גבוה, מאוד גבוה, שמדינה פלסטינית תעבור לשלטון חמאס. הם לא מבינים איך אפשר לדבר על "בידוד מדיני" כאשר נתניהו הופך לאחד המנהיגים הנערצים והמקובלים ביותר ויותר מדינות בעולם. הם לא מבינים איך מדברים על נתניהו כפשיסט או מחרחר מלחמה, כאשר בפועל, למרות הכישלון מול חמאס, מדובר בעשור עם מספר הנפגעים, הפלסטינים והישראלים, הקטן ביותר. הם לא מבינים איך אפשר לדבר על קיפוח החלשים כאשר בפועל, בעשור האחרון, הפערים דווקא הצטמצמו. הם לא מבינים את ההבלים על "סוף הדמוקרטיה" ו"סכנה לחופש הביטוי", כאשר רוב ברור של העיתונאים והעורכים בתקשורת הציבורית, ושל אנשי אקדמיה בתחומי החברה והרוח, כמו של רוב אנשי הבוהמה, הם בעלי עמדות ביקורתיות עד עוינות, ולפעמים מתעבות, כלפי שלטון הימין. אבל הם חזקים בהתבכיינות. המהדרין גם לא מבינים איך אפשר לדבר על דיכוי ערביי ישראל, כאשר למעשה, מבחינת הנתונים היבשים, בתחומי ההשכלה וההכנסה, זה היה העשור הטוב ביותר של ערביי ישראל. נתונים כבר הוצגו בטור הזה בעבר.

אין צורך להצביע לימין, שפגיעתו באינטרס הלאומי רעה בתחומים אחרים, כדי להבין שהרבה מאוד פעמים הימין מפוכח יותר מהשמאל. ואם כבר זלזול – אז לימין יש טענות לא פחות טובות. מפלגת כחול לבן התרחקה מטיעוני השמאל והתייצבה במרכז. היא הייתה אמורה להשיג אחוזים בודדים ממצביעי הימין. היא הצליחה להזיז לא יותר מאחוז אחד.

כדי להבין את השינוי שהתחולל, כדאי לשים לב שבבחירות הקודמות זכו מפלגות הימין והחרדים ל־56.43%. בבחירות הנוכחיות קיבלו אותן מפלגות 56.22%. ייתכן שיהיו עוד שינויים זעירים בתום ספירת המעטפות הכפולות. התחשיב נעשה על פי האחוזים שקיבלו כל מפלגות הימין, כולל אלה שלא עברו את אחוז החסימה, כמו זהות בבחירות שהתקיימו השבוע, או מפלגת יחד של אלי ישי בבחירות הקודמות. מפלגת גשר, 1.74%, של אורלי לוי־אבקסיס, לא הוכנסה לתחשיב. המשמעות היא, שהגוש הקואליציוני היוצא לא גדל. גם מפלגת העבודה ספגה מכה, אבל המרכז זכה לחיזוק רציני. ולו היו ערביי ישראל מצביעים כמו בבחירות הקודמות – היה ברור יותר שדווקא הימין ירד בכוחו. כך שהבכי והנהי על השינוי הדמוגרפי לא עומד במבחן התוצאות.

צילום: איי־אפ־פי

טראמפ ונתניהו בבית הלבן. מיצגים בינלאומיים מרשימים

יהיה סיפוח?

הטענות הצודקות של הימין לא יכולות להסתיר את העובדה שהוא מוביל אותנו למדינה דו־לאומית. זה לא שהרוב רוצה סיפוח. אבל זה מה שרוצים רוב נציגי הקואליציה הימנית־חרדית שעומדת לקום. מדובר, כפי שכתבתי שוב ושוב, בפיגוע זוחל, ולא ברור אם ומתי תגיע ההתפכחות. משום שכמעט כל מה שאומר בצלאל סמוטריץ' במערכה הראשונה, מדקלם נתניהו במערכה השלישית. ההצהרות של נתניהו על סיפוח שיכלול גם התנחלויות מבודדות מחוץ לגושים הן הדוגמה המובהקת. למרות הדברים המפורשים, מצביעי ליכוד, שמתנגדים לסיפוח, נשבעו לי באמא שלהם שנתניהו לא מתכוון. אתה לא מבין אותו, הם אמרו לי. לפעמים, רק לפעמים, אני מתפלל שהם צודקים ואני טועה.

דחיית פרסום עסקת המאה עד לאחר הרכבת הקואליציה, כמסתמן, סותמת את הגולל על ממשלת אחדות. אם כך, או שיש תרגיל שיוכיח סופית שנתניהו הוא קוסם, שמקדם הסדר כשסמוטריץ' מימינו, או שמדובר בעוד תוכנית סרק

עסקת המאה של דונלד טראמפ עדיין מרחפת ברקע. נתניהו לא יכול להיענות בחיוב עם ממשלת ימין. הוא זקוק לממשלת אחדות. האם זה יקרה? ובכן, אפשר להניח שבדיוק כשם שלנתניהו הייתה השפעה על דחיית הפרסום עד הבחירות, יש לו השפעה גם לאחר הבחירות. לפי מידע ראשוני, הפרסום שוב יידחה, עד לאחר הרכבת הקואליציה. זה כנראה סותם את הגולל על ממשלת אחדות. כאשר מצרפים את הברכה ששלח טראמפ לנתניהו, על תקן מי שבחירתו תקדם את השלום, אז או שיש שם איזה תרגיל שיוכיח סופית שנתניהו הוא קוסם, שמקדם הסדר שלום כאשר סמוטריץ' מימינו, או שמדובר בעוד תוכנית סרק שתצטרף לבית הקברות של קודמותיה. בהתייחס להצהרות נתניהו על סיפוח, ולהקמת ממשלת ימין צרה – אפשר להמר על האופציה השנייה.

נשיאים ורוח

נשיא ארה"ב הכיר בסיפוח הגולן, שבועיים לפני הבחירות בישראל. נשיא רוסיה דאג לארח את נתניהו לטקס מרשים בעניינו של זכריה באומל ז"ל שבוע לפני הבחירות. נשיא ברזיל, ז'איר בולסונארו, המעצמה של דרום אמריקה, הגיע לביקור ממלכתי בישראל עשרה ימים לפני הבחירות.

האם היו אלה תעלולי בחירות? זה ממש לא חשוב. מה שחשוב יותר הוא, שאם יש בישראל ראש ממשלה שמסוגל לגייס את שני המנהיגים החשובים ביותר בעולם, ועוד מנהיג חשוב, בימים שלפני הבחירות – הוא בהחלט בעל יכולות מדהימות. פה ושם הושמעה ביקורת על המיצגים הבינלאומיים של נתניהו. היה מי שרצה לקלל. אבל בסופו של דבר – הוא רק בירך. ■

bdyemini@gmail.com

גנץ. מ־0 למיליון

קרנבל במחל

איזה טיפ של זהב קיבל נתניהו מנשיא ברזיל • האם כבר החל קרב הירושה בכחול לבן • איך מצאה את עצמה איילת שקד בודקת הצעות עבודה בהיי־טק • ולמה בכירי הליכוד עלולים להפסיד בבחירות שבהן ניצחו

1 שלוק גדול מול השמאל

בולסונרו. גל פתוח

את הטיפ המנצח שלו קיבל בנימין נתניהו מנשיא ברזיל ז'איר בולסונרו. כשביקר כאן בשבוע שעבר, תשעה ימים לפני הבחירות, ביקש האורח לצלם עם נתניהו שידור חי בפייסבוק לתומכיו בבית. נתניהו זקף אוזניים. בולסונרו סיפר שהוא לא מסתפק בווידיאו של דקה פה ודקה שם, אלא מקיים גלים פתוחים שלמים, לא מהוקצעים, שבהם הוא מדבר ומדבר אל בוחריו הברזילאים.

נתניהו התבשל עם הרעיון שבוע. הסרטונים הקצרים שלו לא הקליקו במיוחד. בשש בערב, ביום הבחירות, כשאחוזי ההצבעה במעוזי הליכוד היו באמת בשפל, נתניהו החליט: הוא ביטל אירוע באשדוד והתיישב במשרדו מול הטלפון הסלולרי בחדר העבודה בבלפור, פתק ענק של מחל בידו. "מצב חירום בימין", זעק הסטטוס, "לפיד וגנץ מובילים בארבעה מנדטים. צאו להצביע מחל עכשיו!!! שידור חי, גל פתוח". במשך קרוב ל־90 דקות, עת נעילת שער של מערכת הבחירות, הוא שידר בחי.

למעלה מרבע מיליון איש צפו בנתניהו. במי מהם שלא הצביע נתניהו האיץ לעשות זאת, ובמי שכן – להתקשר לשלושה חברים ולגרור אותם בשערותיהם לקלפי. זה עבד. אישה אחת התקשרה לספר שנעמדה ברחוב המלך ג'ורג' בירושלים, הפייסבוק משדר מהטלפון בידה, וגררה בצעקות 18 איש להצביע מחל. בארבע לפנות בוקר, כשעמודת המנדטים של הליכוד עמדה כבר על 35, נתניהו העריך שזה היה ה"ערבים נעים" של 2019. שגרירות בירושלים הוא לא קיבל מבולסונרו, אבל את עצת הזהב כן.

לא, הוא לא ידע שהוא הולך לנצח, וכן, הוא כבר נערך להפסד. "אתם מבינים שאנחנו מפסידים, כן?" אמר ליועצי המדיה החדשה שלו בסוף השבוע האחרון. 40 דקות לפני סגירת הקלפיות, כשהשמועות סיפרו על פער לטובת כחול לבן במדגמים הוא נשאל מה עכשיו, וענה: "אז אין ברירה. אשמש כיושב ראש האופוזיציה". בסוף זה התברר כשלוק אחד גדול מול כל השמאל.

2 כיפות בתא הכפפות

בבוקר שבו הוקמה כחול לבן אמר יועץ הסקרים שלה, ישראל בכר, "זכרו את היום שבו נפלה פצצת אטום על השמאל". הוא לא טעה. במשך שנים יש פער עצום בין הציבור לבין הפוליטיקה: בכל מחקר עולה שרק עשרה אחוזים מהציבור היהודי מגדירים את עצמם שמאל, עוד 30 אחוז מרכז והשאר – ימין. אבל בכנסת הייצוג של השמאל היה גדול יותר, ושל המרכז – קטן.

כחול לבן תיקנה את פערי הארביטראז' האלה. היא החליפה את מרב מיכאלי ומוסי רז בחילי טרופר וצביקה האוזר. תריסר חברי כנסת שהצביעו בעד המסתננים בתל־אביב הוחלפו בתריסר שיתמכו בעידוד הגירתם. השמאל הישראלי מוגר למעשה, וקולותיו הכניסו לכנסת חמישה נציגים של מפלגת ימין מובהקת, תל"ם, שהסתייגותה היחידה מנתניהו היא אישית. לפיד, ואחריו גנץ, לא העזו לחלוק בפומבי על השקפת העולם הימנית, ובכל זאת גרפו את קולות המרכז־שמאל.

אחרי עידן נתניהו, המעבר ההיסטורי הזה גם יתחדד. החלוקה המלאכותית לימין מול "שמאל מרכז" מתעלמת מאפשרות אחרת: "ימין מרכז" מול "שמאל מרכז". בעידן פחות קוטבי, פחות כן־ביבי־לא־ביבי, המחנה הלאומי היה מונה כבר 75 מנדטים: הימין בכנסת החדשה, המנדטים שנשרפו תחת אחוז החסימה וחמשת אנשיו של יעלון.

מפתה לראות את בחירות 2019 כפרק נוסף בסיפורו האפי של בנימין נתניהו, שהצליח שוב להיות אנדרדוג, ושוב לסיים בניצחון ענק. אבל זה גם סיפורה של מדינה שבה יש מחנה אחד עצום – הימין הישראלי – ועוד כמה הערות שוליים. המחנה הזה משלב פסימיות זהירה בנושא המדיני, כיפה על הראש או בתא הכפפות, חשדנות מובנית כלפי האליטות ורמת חיים שעולה באיטיות אבל בהתמדה. אף מפלגה רצינית לא העזה להציב אלטרנטיבה להשקפות האלה. תוצאות הבחירות הן עדות גם לחוסר ההשלמה עם אישיותו של נתניהו וגם להשלמה עם עמדותיו.

3 נאום הכלניות 2

הפוליטיקאי בני גנץ עשה בתום בחירות 2019 את מה שעשה הגנרל בני גנץ בתום צוק איתן ב־2014: ניסה לשווק תיקו עגום כניצחון סוחף. נאומו בגני התערוכה היה נאום הכלניות 2.

מאחורי המאמץ הצה"לי משהו לצרוב את התודעה עמדו יאיר לפיד וגבי אשכנזי. נתוני המדגם של מינה צמח ומנו גבע על יתרון משמעותי לכחול לבן הסתדרו עם הסקר של מארק מלמן, שדי פישל בבחירות האלה. זה, וההתלהבות שהביאו איתם הפעילים מהקלפיות, הוביל לנאום שכבר בזמן אמת נראה לצופים בבית תמוה. מוח קונספירטיבי יתהה אם בצמרת כחול לבן לא היו מי שנהנו להגחיך את גנץ בנאום ניצחון לקראת המאבק על הנהגת הרשימה.

כדי לנצח ראש ממשלה ימני במדינה ימנית יש צורך בהרבה יותר מאשר מה שסיפקה רשימת ששת השבועות שהתארגנה בן לילה בסביון. קמפיין טוב לבדו לא מנצח בבחירות, אבל בלעדיו בוודאי שאי־אפשר לנצח. המסר שהחל ב"אין יותר ימין ושמאל" תוך תשלום מחיר מופקע ליעלון ואנשיו, ויתר תוך שבועות על קולות הימין הרך עד לאקט הקניבליסטי המוכר של חיסול השמאל־מרכז. נתניהו הדף את המפלגנץ אל השמאל כשהוא הולם בפטיש ה"שמאל חלש", נעזר בשורת שריונים תמוהה ברשימה, ממיקי ("הגז בים") חיימוביץ' ועד אבי ("אני איש עבודה") ניסנקורן והרל"שית שלו. רשימה שהוקמה בניסיון להביס את הימין חיסלה את מחנה השמאל.

המסר הטקטי מהבחירות האלה הוא שהנהגה רב־ראשית איננה עובדת. היו כמה רעיונות שיכלו לנגוס קשות בליכוד: למשל קמפיין "זה גנץ או ישראל כ"ץ" שנועד לעקוף את הפופולריות של נתניהו. אבל זכות הווטו של כל אחד מהרביעייה חיסלה כל רעיון מחוץ לקופסה. התוצאה הבלתי נתפסת הייתה שביום הבחירות התנהלו ברשת ארבעה קמפיינים שונים: יעלון עם הצוללות הבלתי נמנעות, גנץ עם הבטחה להעלאת תקציב הבריאות, ולפיד ואשכנזי עם מסרים משלהם.

פרשת הטלפון דפקה את הדימוי האישי של גנץ, וההקלטות מהישיבות הסודיות ביותר קלעו את הרשימה לגל האשמות פרנואידי. את הימין הרך שהביט בטלוויזיה וביקש לראות ראש ממשלה זה הרתיע.

רשימת כחול לבן, שלפני פחות מחודשיים עוד לא הייתה קיימת, השיגה השבוע יותר ממיליון קולות בקלפי. מ־0 למיליון. זה הישג מרשים, אולי אפילו תקדימי. אבל באופוזיציה הוא עלול להישכח במהרה.

הכנסת ה־21 מטילה על כתפיו של בני גנץ משימה בלתי אפשרית: להפוך מרשימה למפלגה, ואוסף אקלקטי של דמויות מרחבי החברה הישראלית לסיעת אופוזיציה. הסיכויים נגדו. בוחריו חנו בכחול לבן, אבל ההיסטוריה מלמדת שהם נוטים לנסוע בין בחירות לבחירות. נתניהו יעשה כמיטב יכולתו לפרק את סיעתו לרסיסים ולסחור בחלפים שלה. נטל הכישלון והיעדר מוסדות מפלגתיים שבהם אפשר ליישב סכסוכים אינו מבשר טובות.

אבל זו הטקטיקה. האסטרטגיה היא שכשלוקחים בחשבון את הקולות שבוזבזו תחת אחוז החסימה אין מנוס מהמסקנה שיותר מצביעי מרכז עברו לנתניהו ממצביעי ימין שעברו לגנץ. אם שלושה רמטכ"לים לא הצליחו, אז כנראה שלא הכל אנשים. צריך גם רעיון. אומרים שנתניהו פיצח את קוד ההפעלה הישראלי. האמת היא שאלה מתחריו שמקישים כל הזמן קוד שגוי.

צילומים: עמית שעל, עוז גרין, מהפייסבוק, אי־פי־איי

נתניהו בשידור חי בפייסבוק לקראת סגירת הקלפיות. 90 דקות, רבע מיליון צופים

4 תיקים תמורת תיקים

הוא יקיים פגישות משא ומתן עם ליברמן, ייפגש בחשאי עם כחלון, יסגור דילים עם סמוטריץ' ויכתוב קווי יסוד עם החרדים. אבל מתי יקיים נתניהו משא ומתן קואליציוני עם הליכוד?

מפלגת השלטון שנקראת נתניהו תחזיק כנראה בראשות הממשלה ובעוד תיק בכיר. ישראל ביתנו עם חמישה מנדטים תדרוש את הביטחון, וכולנו עם ארבעה – את האוצר. אבל השותפה הנקראת הליכוד, שמונה עוד 34 חברים, תסתפק בתיקים זוטרים בהרבה. גם בכנסת הבאה הצירוף "שרים בכירים בליכוד" יהיה יותר ביטוי לשוני מהעבר, מאשר תיאור עובדתי של המציאות.

נתניהו מקים לא רק ממשלה אלא גם כיפת ברזל משפטית. הוא רוצה ממשלה יציבה גם תחת כתב אישום, או כדי למנוע כתב אישום, והוא ישלם טוב

שלוש תופעות שונות מתלכדות כאן: הראשונה, שיטת הממשל הישראלי שמתעדפת סחטנות וסיעות קטנות. השנייה, מצבו המשפטי של נתניהו, שמקים כאן לא רק ממשלה אלא גם כיפת ברזל משפטית. הוא רוצה ממשלה יציבה גם תחת כתב אישום, או כדי למנוע כתב אישום, והוא ישלם טוב. זו תהיה עסקת תיקים תמורת תיקים. והשלישית היא אמונתו של נתניהו שאת המנדטים הוא הביא, לא בכיריו.

כץ וארדן, ברקת וגלנט, שטייניץ ואלקין, לוין ודיכטר, ייאבקו על קומץ תיקים בינוניים ועל שפע תיקים זוטרים. הם יתענו עכשיו שבעה שבועות ארוכים, עד הקמת הממשלה, בשאלה אם זה יהיה חינוך או תחבורה, תיירות או קליטה. התמורה שיידרשו לשלם על הסחורה הדלה היא הסכמה להכנסת ליברמן ו/או כחלון אל הליכוד, מה שרק יצופף עוד את הצמרת לקראת קרב הירושה שלא ברור מתי בכלל יתחיל.

שקד. שילמה את המחיר

הדמות המרתקת ביותר היא גדעון סער. האם נתניהו יעניק לו תיק חשוב יחסית ויחסל את העימות בין שניהם, או שיעמיד אותו על קרני הדילמה בהצעה משפילה של השר לשיתוף פעולה אזורי, למשל? ומה יעשה סער אם זו ההצעה שיקבל, בהנחה שנתניהו שורד כתב אישום?

ואפשר כמובן גם לתהות עד מתי נגזר עלינו לקום אתמול בבוקר, אל עולם שבו ליברמן ונתניהו מנהלים מו"מ קואליציוני? ההצגה העייפה הזאת תלווה אותנו גם אל העשור השלישי של המאה.

5 קיבלו נ' בקלפי

הכישלון של נפתלי בנט ואיילת שקד נולד בגלל האות נ'. 36 שעות לפני סגירת הרשימות הייתה הימין החדש המפלגה הראשונה להגיש את רשימתה לכנסת. ראשיה נסמכו על מודיעין מוטעה, לפיו גנץ ולפיד לא יתאחדו, והניחו שבהיעדר מרוץ ראש בראש הם יוכלו לצמוח על חשבון הליכוד. בשביל זה היה צורך באות אטרקטיבית ובהרשמה מוקדמת. בדיעבד, הם קיבלו את האות שרצו, אבל בגלל הפזיזות הם קיבלו נ' גם בקלפי.

לולא הגישו את הרשימה, היו היום בנט ושקד מועמדים לתיקים בכירים בסיעת הליכוד הענקית. לולא פרשו קודם לכן מהבית היהודי היו מסיימים כנראה עוד ערב בחירות עגום עם שישה־שבעה מנדטים גג. הגעוואלד של נתניהו לא היה פוסח גם על הסיעה הבלתי אטרקטיבית שעזבו. כחלון ימין שפוי, ובנט בכל מקרה היה ימין שתוי.

השיגעון הדתי־לאומי התפרץ בבחירות האלה במלוא תפארתו התמוהה: שילוב שהשר לשעבר שי פירון תיאר פעם כשילוב נדיר בין תסביך נחיתות ושיגעון גדלות. הציבור שהפך בשנים האחרונות לאחד המגזרים החשובים מבחינה אלקטורלית, זכה

אם נתניהו יודע לזהות זאת, הוא יפתח בקרוב מפקד גדול בציונות הדתית, ויגבה אותו במינויה של ציפי חוטובלי לשרה הדתייה-לאומית הראשונה

ליחס בלתי פרופורציונלי מכיוון צמרת המדינה. הוא הרגיש מצד אחד שהוא במוקד תשומת הלב הלאומית, ומנגד – שהוא לא במוקד קבלת ההחלטות. אליו הצטרפו אנינות הטעם הבוטיקית שמאפיינת חלקים מהמגזר.

התוצאה הייתה שלוש מפלגות דתיות לאומיות בתחפושת שהתייצבו על קו המרוץ: איחוד הימין החרד"לי, הימין החדש וזהות של משה פייגלין, שכמעט כל מצביעיה באו מהציונות הדתית. ויש כמובן את המפלגה הסרוגה הגדולה מכולן, הליכוד.

בנט גילה שאת הצעירים עד גיל 30 לקח לו פייגלין, ואת המבוגרים יותר – נתניהו. הוא נקלע לסיוט על גבול אחוז החסימה. במקום לחבק את נתניהו כמו דרעי הוא נקלע שוב ושוב למארבים, תקף את המועמד הכי פופולרי בתולדות הימין – והפסיד. התוצאה קטלנית: שנים של קטטות בין שני אגפיה של הציונות הדתית, הליברלית והחרד"לית, הביאו לקרע שמחזיר אותה מהמושב הקדמי אל תא המטען. גם אם הימין החדש ישתחל בסופו של דבר לכנסת, את המחיר תשלם דווקא החילונית שבחבורה, איילת שקד. היא כבר החלה לבדוק הצעות נדיבות בהייטק.

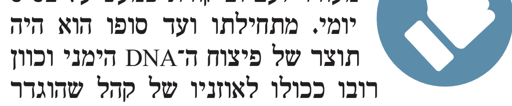
אם נתניהו יודע לזהות זאת, הוא יפתח בקרוב מפקד גדול בציונות הדתית, ויגבה אותו במינויה של ציפי חוטובלי לשרה הדתייה־לאומית הראשונה. על הרצפה מונחים עכשיו עשרה מנדטים ימניים מפוחמים, שבדיוק סיימו מדורת ל"ג בעומר של שריפת קולות.

amitsegal@gmail.com
הכותב הוא עיתונאי חברת החדשות

מורן אזולאי

מנצח עם תזמורת

תקציב של למעלה מ־50 מיליון שקל, צוות חף מכוכבים, מסרים פשוטים, איסוף נתונים סמוי ברשת, היכרות עם קהל היעד - וקמפיינר פנומנלי אחד שניהל את הכל ● בנימין נתניהו ידע בדיוק איך מסע הבחירות הזה ייראה, והיה רעב לניצחון כאילו התמודד בפעם הראשונה ● הצצה לאחורי הקלעים של תעמולת הליכוד חושפת מכונה משומנת וחסרת מעצורים, שסוד הצלחתה נוסח על ידי מנהל הקמפיין עופר גולן: "קודם מנצחים, ואז עושים בקרת נזקים"

זה היה קמפיין אגרסיבי, שנוי במחלוקת, מעורר זעם וביקורת כמעט על בסיס יומי. מתחילתו ועד סופו הוא היה תוצר של פיצוח ה־DNA הימני וכוון רובו ככולו לאוזניו של קהל שהוגדר מראש. לא היו סטיות בדרך, לא היו חריגות מהתוכנית הסדורה. גם כשהתרחשו תקלות – דוגמת התשדיר שבו נראים קבריהם של חללי צה"ל שעורר את זעם המשפחות, או תמונת הסלפי המפורסמת שעוררה שיח עדתי מסוכן לליכוד, בשל היעדרותה של השרה מירי רגב – ההיצמדות לדרך שהותוותה מבעוד מועד פיצו על המוקשים. זו הייתה מלאכת מחשבת שהוכיחה את עצמה והוציאה את נתניהו שוב כקמפיינר הטוב ביותר בישראל.

"הוא קוסם, הוא קוסם", שרים לו כבר שני עשורים, וגם פוליטיקאים בכירים, שכבר ראו דבר או שניים, מודים שנתניהו של הקמפיינים הוא פנומן: גם בגלל היכולת לזקק מסר וגם בגלל יכולת העמידה בלחצים העצומים ובמוקשים הפוליטיים בעומס בחירות. גם שעות העבודה הממושכות בזמן הקמפיין, ההתעקשות על פרטים קטנים וזניחים־כביכול והסירוב להשאיר דברים ליד המקרה, אומרים מי שעבדו לצידו, הן תכונות שאין להרבה פוליטיקאים.

טופז לוק (מימין), ויונתן אוריך. ישיבות כל בוקר

אפילו כשהוא נמצא במצב בלתי אפשרי, בדרך כלשהי הדברים מסתדרים בסוף לטובתו. הוא עצמו מתגאה בכל הזדמנות בכך שאת המשברים הגדולים ביותר בתקופת בחירות, הוא מנהל לבדו. כמעט כל ראש מפלגה שנפגש איתו אחרי ההישג ב־2015 שמע ממנו את אותו משפט: "ניצחתי את הבחירות כי היה לי את הקמפיינר הטוב ביותר". הקמפיינר הזה שעליו הוא מדבר הוא, כמובן, הוא עצמו.

עם רצח בעיניים

מערכת הבחירות הנוכחית הייתה אחת המורכבות והקשות מבחינתו. הוא הגיע אליה עם משקולת עצומה של כתב חשדות חמור, מצב ביטחוני בעייתי ומומנטום חזק של איחוד מפתיע בגוש היריב. למרות כל אלו, נתניהו חתר לניצחון.

בסביבתו, ולמרות המתח הרב ששרר בימים האחרונים, לא רבים הופתעו מהתוצאה שבה הסתיימה המערכה בניצחונו. בצוות המצומצם היו מי שהעזו להגיד בקול רם "40 מנדטים" גם כשהתמונה נראתה שחורה, בגלל הידיעה שברגע האמת הוא יידע לספק שואו. בניגוד למועמד שמולו, בני גנץ, שהוכתר על ידי הצוות שלו כראש הממשלה הבא הרבה לפני שהקרב נגמר, אצל נתניהו עבדו עם רצח בעיניים עד רגע סגירת הקלפיות, כאילו נתניהו באמת הולך להפסיד את הבחירות.

בצוות הליכוד לא היו שמות מוכרים מאוד, בטח לא קמפיינרים יקרים מהשורה הראשונה בישראל. למעשה, את נתניהו מקיף צוות יועצים צעירים שמביאים איתם בעיקר גישה פשוטה ולא מורכבת, מסרים חדים בשפה ברורה, אבל יותר מהכל – ועל זה נתניהו מקפיד – היכרות טובה עם הציבור שאליו הם פונים.

לכשעצמו, היה זה אחד הקמפיינים היקרים במערכת הבחירות, וההערכות מדברות על תקציב של למעלה מ־50 מיליון שקל שעמדו לרשות הליכוד על פי חוק. גורמים שקשורים בקמפיין במעגלים שונים הודו שמלבד אגרסיביות חסרת תקדים והיעדר גבולות כמעט ("בקמפיין הדבר האחרון שמעניין זה הביקורת הציבורית שאתה חוטף מהבייס של היריב", הסביר גורם שהיה מעורב בקמפיין), היה להם גם את הקלף של המנהיג, והם ידעו להשתמש בו.

בעוד שבצד השני ניסו לבנות מותג תוך כדי תנועה, בליכוד המותג קיים ורק צריך היה לשמור עליו. איך? באמצעות הבלטה של כל היתרונות המשמעותיים ביחס לאחרים. לדוגמה, העובדה ששימש כשר ביטחון, דבר שכלל תמונות מכל סיור עם חיילים ששטפו את המערכות והרשתות. למשל, מתן דגש על הזירה הבינלאומית, שם יתרונו על גנץ גדול.

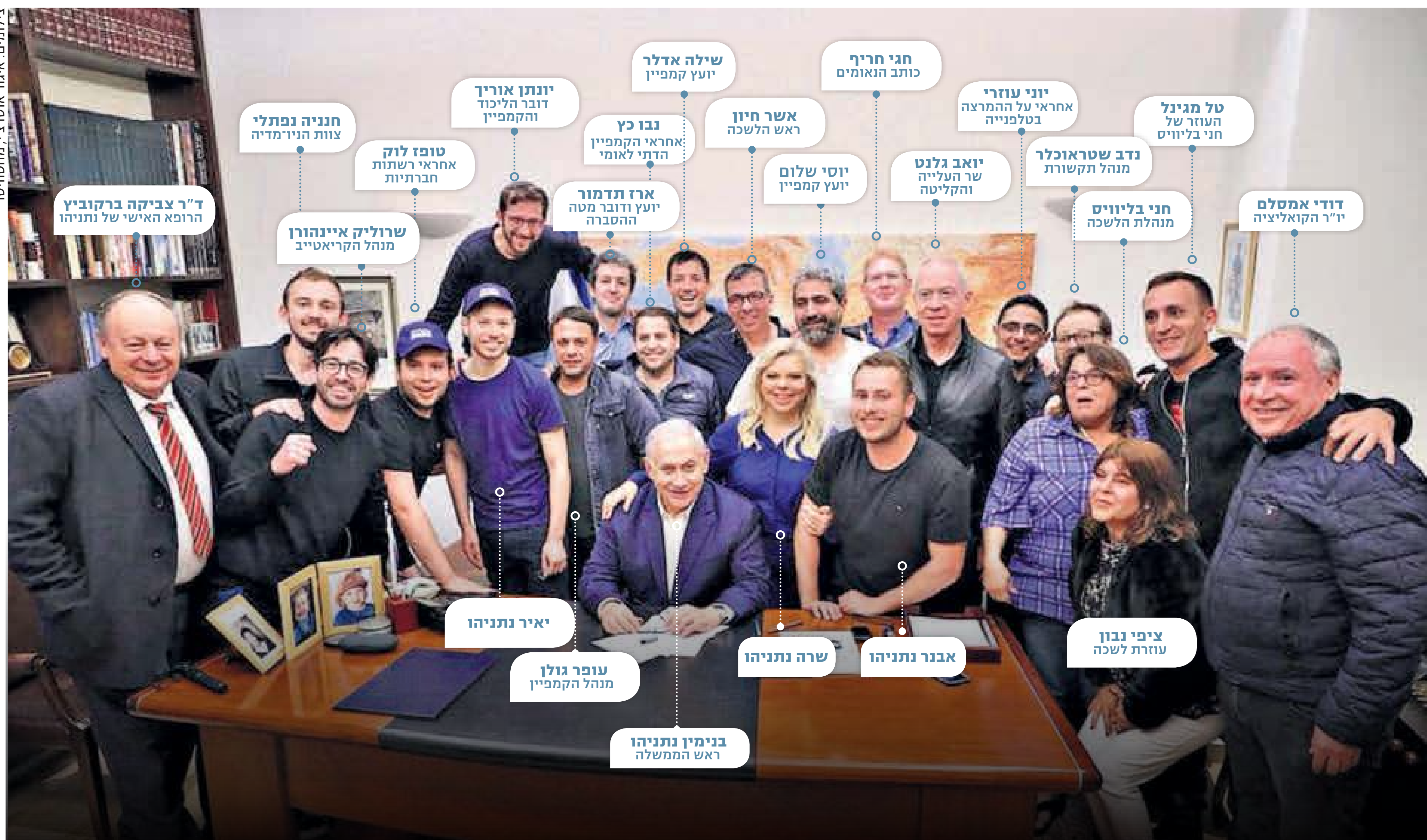
(כמעט) הכל היה כשר כדי להאדיר הישגים ולהקטין את היריב. בישיבות הצוות, מספרים גורמים שנכחו בהן, חזר משפט אחד שהשמיע שוב ושוב מנהל הקמפיין, עופר גולן, כתשובה לכל ביקורת שהתעוררה במטה ועל ידי חברי כנסת, על כך שאולי נחצה גבול: "קודם מנצחים ואז עושים בקרת נזקים". לקמפיין היה שותף גם הבן יאיר נתניהו שלא נהג להגיע למטה במצודת זאב, אך נכח בשיחות שהתקיימו בבלפור ונתן את הזווית שלו.

בשעה שבחלק מהמפלגות נתנו דגש ליצירתיות ולאיך ייראו הסרטונים, בליכוד לא השקיעו בהפקה גרנדיוזית (על הקריאייטיב הופקד שרוליק איינהורן שהקפיד לקחת הכל למקום קליט ופשוט). רוב הסרטונים נראו אותו דבר, עם מסר אחד שחוזר שוב ושוב, סוג של שטיפת מוח כדי למשוך קשב בכל שלב של הקמפיין. "לא חיפשנו קריאייטיב", אומר גורם בקמפיין, "חיפשנו לייצר תעמולה. יש הבדל גדול בין שני המונחים הללו. לא רצינו שום דבר מורכב, שום דבר מצחיק או מתוחכם. מסרים פשוטים מאוד שישטפו הכל".

מלבד נתניהו, גיבשו את הקמפיין גם יועצים נוספים, ובראשם יונתן אוריך, דובר הליכוד ודובר הקמפיין, איש קרוב לנתניהו וגם לבנו יאיר, שהפך גם לדמות בולטת ברשתות החברתיות, וטופז לוק, שמרכז את עבודת הרשתות החברתיות בדרך כלל.

מאחורי הקלעים ניהל את הקמפיין עופר גולן, דמות פחות מוכרת, מי שהיה ראש צוות התגובות של נתניהו בקמפיין 2015 ומשמש מזה כשנתיים כדובר משפחת נתניהו. גולן מקפיד להישאר בצללים, מגיח ברשתות לעיתים נדירות (בקמפיין הנוכחי מעט יותר מהרגיל), אך נמנה עם המעגל הקרוב ביותר. גולן, שהוא גם בעל משרד פרטי, הריץ למשל בבחירות לנשיאות ב־2014 את מאיר שטרית, ובבחירות המקומיות האחרונות את עינת קליש־רותם לתפקיד ראש עיריית חיפה. הוא לא נוהג להתראיין, אבל מאחורי הקלעים הפך לדמות דומיננטית מאוד והופקד על חלקים מרכזיים בקמפיין.

מדי בוקר, מספרים גורמים מעורבים, נהגו בצוות הקמפיין לערוך ישיבות רבות משתתפים שבהם נכחו גם קשבים, נציגי הצוות שעבדו במגזרים השונים (הרוסי, הדתי וכדומה) והמטרה הייתה בעיקר לעבור

צילומים: איגור אוסדצ'י, מהטוויטר

על המסרים ולשמוע פידבקים מהשטח. הרעיון היה לשדר אווירה של חמ"ל שמכניס בכל אנשי הקמפיין רוח לחימה לאותו יום.

את המסרים גיבש בדרך כלל נתניהו בעצמו, כשהוא מתבסס על מחקרים שהועברו אליו על ידי הסוקרים, בהם הסוקר האמריקאי ג'ון מק'לוקלין, ששהה בישראל בתקופת הבחירות. המסר שהותווה על ידי ראש הממשלה חודד מול צוות מצומצם – גולן, אוריך, לוק וארז תדמור (אחד משני המייסדים של תנועת "אם תרצו", שימש כותב הנאומים של נתניהו בבחירות 2015). לאחר מכן עמל הצוות המורחב לתרגם אותו לסרטונים המתאימים לקהל היעד המדויק לפי המגזרים השונים.

500 סרטוני רשת

נתניהו וצוותו המצומצם גיבשו יחד קמפיין בן שלושה שלבים: השלב המשפטי – עד כתב החשדות שפירסם היועץ המשפטי לממשלה, אביחי מנדלבליט, כולל דרכי הטיפול באירוע עצמו; השלב המדיני – שכלל תוכנית מפורטת סביב הביקור המתוכנן באיפא"ק, הפגישה עם נשיא ארצות־הברית טראמפ ומפגש עם נשיא רוסיה פוטין; והשלב השלישי – שלב ההתכנסות ושילוב הכלים, שגולת הכותרת שלו היא קריאת העידוד "השלטון בסכנה".

כמעט בכל הקמפיין הלכו בליכוד על קרקע בטוחה. בכל השלבים עבד הצוות עם חברה חיצונית, שמטרתה הייתה לאסוף מידע ברשת באמצעות הפצת שאלונים ומשחקי רשת. באמצעות כך זוהה קהל היעד – ליכודניקים ואנשי ימין שחשוב להם שנתניהו יהיה ראש ממשלת ימין – ואליו נעשתה פנייה ממוקדת.

הרבה לפני שהציבור הישראלי מיקד את הקשב במערכת הבחירות, בצוות הקמפיין כבר עבדו במרץ על השלב הראשון, במטרה להשתלט על סדר היום ולצלוח בשלום את אירוע ההמלצות של היועץ המשפטי מנדלבליט. ההצלחה הוגדרה כך: שמירה על מצבו של נתניהו בסקרים ומניעת התרסקות אפשרית.

עוד לפני פרסום כתב החשדות, הצעד הראשון היה התקפי: פרסום שלט חוצות יחיד שבו תמונתם של פרשני הטלוויזיה הבכירים תחת הכותרת, "הם לא יחליטו". קבלת ההחלטה נקבעה בצוות המצומצם של נתניהו ורק לאחר מכן הוצגה לצוות הרחב. במכוון לא הוצפה המדינה בשלטים מהסוג הזה, ולא בגלל בעיות תקציב. הצוות ביקש מראש לייצר אירוע נקודתי מתוקשר ומדובר מספיק. או במילים אחרות: לייצר שיח סביב הפרשנים הנתפסים עוינים את נתניהו מבלי להפוך את זה לאירוע ענק.

המטרה הייתה אחת: לגרום לציבור להיחשף לכתב החשדות אחרי שכבר גיבש דעה שהמשחק מכור. השלט עשה את שלו, וייצר סדר יום לזמן מוגבל – לפי התוכנית. צוות הקמפיין הרגיש כבר באותו סופשבוע לאחר פרסום השלט, ששלב א' בקמפיין עובר בהצלחה, רגע לפני שהפרשנים שפרצופם התנוסס על השלט יסבירו לציבור את החשדות נגד נתניהו.

במקביל הוכנו מבעוד מועד עשרות סרטוני רשת. בסך הכל היו במאגר הליכוד כ־500 סרטונים שונים, כולם סרטונים חדשים שהוכנו במערכת הבחירות על ידי אותו צוות. חלקם נבנו וגובשו על ידי אוריך, כולל המסרים, אולם נתניהו אישר אישית כמעט כל חומר שיצא החוצה (גם פוסטים בפייסבוק). יחד עם זאת, אומרים גורמים בקמפיין, נתניהו לא הצליח להכיר ב־100 אחוז את כל חומרי ההפצה, בעיקר בימים שבהם היה עמוס בנושאים אחרים.

כמו בקמפיין כולו, גם בסרטונים שנגעו למצבו המשפטי, ניתן דגש למסרים פשוטים וקליטים שחוזרים על עצמם, כמו "משחק מכור" ו"השמאל לוחץ על היועץ". אותה חברת דיגיטל שאוספת את המידע ברשת, איתרה שוב את קהל היעד וסייעה בהכנת המסרים. כך, לדוגמה, על רקע פרסום החשדות הופץ משחק רשת (שעלה גם בעמוד האינסטגרם של נתניהו) שבו נשאלו הגולשים: "שוחד בלי כסף זה כמו..." והם נדרשו להשלים.

על פי תשובות הגולשים ניתן היה להבין את הלך הרוח, לאסוף מידע על אותו ציבור שמזדהה עם נתניהו וכך למקד אליו את המסרים. בהמשך הופצו גם שאלונים בנושאים ספציפיים בכל הרשתות וניתן היה לעקוב לא רק אחרי קהל היעד של הקמפיין, אלא גם לדעת מתי המסר מפסיק לעבוד (כאשר התגובות נחלשות).

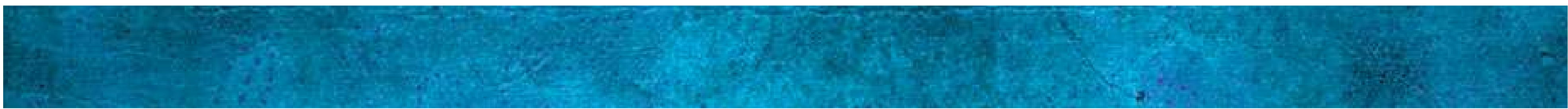
בכל פעם שגנץ תיכנן אירוע חשוב, בליכוד רכשו מדיה בעלויות גבוהות מאוד על מנת לשתול מסר הפוך. לפני נאום של גנץ שמופיע באתרים, קנו בליכוד את המודעות שמעל לכותרת הראשית. "הקפדנו לא לתת לו לדבר לבד", מסבירים במטה

את תחושת הסכנה לשלטון ניסה נתניהו להחדיר לליכודניקים כבר יומיים לפני הבחירות אך נתקל באדישות ובתחושה שהמסר אינו אמין. למרות זאת לא אמר נואש. אלפי מסרונים, עשרות סרטונים ושיחות המרצה נעשו בקצב חסר תקדים

נוהל נוסף שפיתחו במטה הוא סרטוני מוצאי שבת. באופן קבוע, דקות אחרי יציאת השבת (במהלך השבת הקמפיין עבר להדממה), שוחרר סרטון שעורר בדרך כלל עניין רב, בעיקר בשבועות הראשונים סביב המתקפה על היועץ. הנתונים שקיבלו בליכוד מסקרים שבדקו את הלך הרוח בציבור, הוכיחו שהקמפיין אפקטיבי. הציבור הימני התייצב לצד נתניהו בקרב המשפטי, ולכן גם לא הורידו את הרגל מהגז.

המטרה הושגה: בסקרים הפנימיים שראה נתניהו, עמד מספר המנדטים לליכוד על קרוב ל־30 בשיאו השלילי של האירוע. הוא הצליח לשרוד את המשוכה.

24 שעות אחרי פרסום כתב החשדות, כבר קבעו בליכוד את הדד־ליין לסיכום אירועי היועמ"ש ושוב שלטו באירועים. הודעה רשמית שיצאה הכריזה

כי, "שלב הקמפיין מתחיל" וזאת בשעה שהקמפיין כבר בעיצומו. התקשורת עברה לסקר את ענייני הקמפיין הפנימיים, את האירוע שבו נאם נתניהו בכפר המכבייה (שבו נשארו עשרות פעילים מחוץ לאולם בגלל ריבוי משתתפים) ואת לחיצת היד עם היריב הפוליטי, גדעון סער, שתועדה מקרוב על ידי צלם הליכוד וייצרה סדר יום.

בדרך היו כמה "קלקולים", ביניהם הסרטון נגד הפרשן הבכיר של חברת החדשות, אמנון אברמוביץ', שבו לעג מגיש הליכוד טי־וי, אלירז שדה, למראהו החיצוני. בעקבות המהומה שעורר הסרטון, סבר רוב הצוות שהציבור מבין שהבעיה היא במסגור התקשורתי, ולא באמירה עצמה. בשל כך התייחס נתניהו לסיפור בראיון שהעניק לקרן מרציאנו, בעזרת תשובה שהציבור יזדהה איתה, כשהתלונן בפניה שאיש לא התרעם כשתוכניות הסאטירה הציגו את משפחתו ואת רעייתו כחזירים.

מאז האירוע עם אברמוביץ' וסרטון הקברים, הורידו בליכוד הילוך בכל הנוגע לשידורים החיים. גורמים בקמפיין מספרים כי בפועל אמור היה המיזם להיות פלטפורמה שתשרת את נתניהו בלבד בבחינת, "המידע אצלנו ומי שרוצה את ראש הממשלה חייב לעבור פה". למרות זאת, נתניהו עצמו לא כל כך שיתף פעולה עם המוצר ובצוות הקמפיין הודו בימים האחרונים שהליכוד טי־וי לא סיפק את הסחורה. "אנחנו יצרנו את הכל, אבל לא באמת ידענו לקראת מה אנחנו הולכים", אמר גורם שהיה קשור בהפקת השידורים. "זה היה ניסוי וטעייה".

השלב השני בקמפיין הוקדש לנושאים המדיניים. הצוות סימן מראש את היותו של נתניהו מדינאי מוערך כאחת החוזקות הגדולות שלו, בטח ביחס למתחריו. לוח האירועים, שהיו חלק בלתי נפרד ומתוכנן בקמפיין – הנאום מול קהל אוהד באיפא"ק, המפגש עם הנשיא

את המסר גיבש בדרך כלל נתניהו בעצמו, כשהוא מתבסס על מחקרים שהועברו אליו על ידי הסוקרים, בהם הסוקר האמריקאי ג'ון מק'לקלן, ואז חודד מול צוות מצומצם ותורגם לסרטונים

אחרי הסרטונים שעסקו בקברי חללי צה"ל ובאמנון אברמוביץ', הורידו בליכוד הילוך בכל הנוגע לשידורים חיים. בצוות הקמפיין הודו שהליכוד טי־וי לא סיפק את הסחורה: "זה היה ניסוי וטעייה"

טראמפ וההצהרה על רמת הגולן ופוטו־אופ מתוקשר ופגישה עם פוטין – עבד רוב הזמן לפי התוכנית. עד שטיל שנחת במושב משמרת בשרון והסיט את תשומת הלב מהביקור וגרם לשיבושים בקמפיין. חלקם גם התגלו בפומבי, בסרטון שבו נראה נתניהו בעלייה למטוס כשהוא חסר סבלנות ומאשים את הכתבים המדיניים שלא מסקרים את ביקורו בבולטות.

למרות השיבושים, סרטונים הופצו והמדיה נשטפה במידע שנתניהו רצה להפיץ – ועשה זאת מעל ראשה של התקשורת.

מה שעבד ב־2015

ואז הגיע השלב השלישי, הישורת האחרונה, קרב חד ואגרסיבי עם כותרת אחת בלבד: "שלטון הימין בסכנה". עוד לפני תחילת הקמפיין, במהלך ישיבות הצוות ותכנון האסטרטגיה ליום הבחירות, החליטו בליכוד "לטפל" בגוש היריב. הם סרקו ובדקו את החולייה החלשה והתבייתו על הסיעות הערביות. נתניהו חשש מגוש חוסם, וידע שהמפתח להתעוררות כללית של מערכת הבחירות ביום המכריע חייבת לעבור דרך הציבור שבו עשה שימוש ב־2015 ("הערבים נעים בכמויות אדירות לקלפיות").

הרעיון שהגו במטה הפעם נגע לאותו ציבור, אבל הדרך הייתה שונה. תוכנית "טוהר המידות" שגובשה על ידי פעילים בולטים ממפלגות הימין, יושמה בר־

נתניהו עם עופר גולן

צינות גדולה במטה הליכוד. במסגרתה "סומנו" הקלפיות הבעייתיות לכאורה ביישובים הערביים ותוגברו על ידי כמות גדולה של מתנדבים. כחלק מהתוכנית, הוחלט בליכוד גם לתקצב בעלות גבוהה התקנת 1,300 מצלמות ולרשת באמצעותן את הקלפיות במגזר הערבי. הרווח מהתוכנית הזאת, כך עולה מהליכוד, היה כפול. גם תשומת לב לנושא הזיופים בקלפיות המגזר הערבי וגם העברת מסר, שממנו עשוי להשתמע שהנעשה בקלפיות המגזר הערבי מטריד ועשוי להשפיע על החלפת השלטון. גורמים בליכוד אמרו כי בדיעבד, העיסוק במצלמות היה נקודת תנופה מסוימת ליום הבחירות והשיג את הקשב שניסו לייצר.

מיד לאחר מכן, הדגש כולו הופנה לקמפיין "השלטון בסכנה". "האתגר היה גדול", אומר גורם המעורה בפרטים. "ראשית, כי קמפיין דומה כבר נעשה בבחירות הקודמות ושנית, הפעם בניגוד לעבר, השטח היה רדום וחשב שאנחנו מנצחים בכל מקרה. שמענו את זה מכל עבר וזה היה הדבר המטריד ביותר".

את תחושת הסכנה לשלטון, אגב, ניסה נתניהו להחדיר לסדר היום כבר יומיים לפני הבחירות, אך נתקל באדישות ובתחושה שהמסר איננו אמין. למרות זאת לא אמר נואש. אלפי מסרונים, עשרות סרטונים ושיחות המרצה נעשו בקצב חסר תקדים (אחת לעשר דקות שודר בעמוד הפייסבוק שלו מסר ממנו לקהל המצביעים, דבר שיצר תחושת בהילות), וזאת תוך הפצת מסרונים מאסיבית בכמה תחנות ביום.

תוך כדי הופצו על ידי צוות הקמפיין הודעות על ביטול אירועים בשל המצב "העגום" לכאורה. לפתע המסר התחיל לחלחל ולפורר את האדישות הציבורית. נתניהו מבחינתו זיהה את ההזדמנות, ועסק בשיטתיות ביום הבחירות בצלע שזוהתה על פי בדיקות כחלשה בקרב מצביעי ימין – יאיר לפיד. "אם לא נתעורר נמצא את עצמנו עם יאיר לפיד ראש ממשלה", חזר נתניהו ואמר בכל מסר שיצא מבלפור או מסיור שערך. המטרה הייתה למתג את לפיד כשמאל, למרות שהוא כלל אינו כזה.

לקראת ערב הועלה הילוך בפאניקה שייצרו אנשי הקמפיין. הצוות התכנס וצילם את נתניהו באווירת חירום (שהוכנה מראש). החשש בליכוד היה שגנץ יתחזק ונתוני ההצבעה שעולים, מיטיבים בהכרח עם הגוש השני. בחומרים שצולמו נתניהו נראה לחוץ, עורך בליץ שיחות עם ראשי סניפים, ראשי ערים ומועצות ומסביר להם עד כמה המצב החמור.

מלבד השלבים בקמפיין של נתניהו, זכה גנץ לטיפול נקודתי בכל סוגיה שהתעוררה. כך לדוגמה, ולא כחלק מהתוכנית, אנשי הצוות לא היססו לרדת נמוך לאחר ראיונות לא מוצלחים שהעניק גנץ בתקשורת כדי לחדד לציבור את חסרונותיו, חוסר ניסיונו וחוסר הביטחון שלו. בערב אחד אף הלכו שני צעדים קדימה ורמזו שהרמטכ"ל לשעבר אינו בריא נפשית, כשאנשי גנץ נגררים לשיח מביך ומוצאים את עצמם נאלצים להסביר שהוא אינו נוטל טיפול תרופתי והוא בקו הבריאות.

אבל הטיפול שהעניקו לגנץ לא הסתכם בסרטונים שנועדו להביך אותו ולהציג אותו כחלש ("שמאל. חלש. פושט רגל".) חלק מהאסטרטגיה הייתה גם להכניס רעשי רקע בנאומים שלו. בכל פעם שגנץ תיכנן אירוע חשוב מבחינתו, בליכוד קנו את המדיה המתאימה בעלויות גבוהות מאוד, על מנת לשתול מסר הפוך רגע לפני שגנץ מדבר.

לדוגמה, לפני נאום של גנץ, שמופיע בכותרות ראשיות של אתרים, קנו בליכוד את המודעות שמעל לכותרת הראשית, שם נפרשו מסרי המפלגה ומנעו ממנו את החשיפה הבלעדית, וזאת כדי לא להשאיר עבורו אף במה סטרילית, כשסביבו תמיד רעשי רקע מהליכוד. "הקפדנו לא לתת לו לדבר באף אירוע לבד", הסבירו במטה. "תמיד היינו ברקע שלו והציבור נחשף גם למסרים של הליכוד שחדרו לתת־מודע". ■

מרים פרץ

אתם הולכים לשנות

מכתב לבני הנוער: נכון, טרם קיבלתם את זכות ההצבעה, אבל זכות הבחירה בידיכם ● כלת פרס ישראל משמיעה קול של אמונה בתום מערכת הבחירות

הקולות שנחשפנו אליהם במהלך מערכת הבחירות שהגיעה השבוע לסיומה היו שונים. חלקם צורמים ומתלהמים, מבולבלים ומבלבלים. היו כאלו שהביאו בשורות של שינוי והתחדשות, וכאלו שעירערו סדרי עולם.

עכשיו, כשספירת הפתקים הסתיימה, נודדות מחשבותיי אל בני הנוער, שיצביעו לראשונה בבחירות הבאות. אין להם עדיין זכות בחירה. אבל בפעם הבאה שעם ישראל ילך אל הקלפי, הם יהיו שם.

אני שומעת אותם, את בני הנוער. את הכאב והדאגה למדינה, את הקולות שאומרים, שהשיח לא ישתנה, שכולם נהיו קיצוניים, שמשהו אבד לנו בדרך, שהכל אינטרסים. בגלל כל אלה אני כותבת, כי חשוב לי להשמיע קול נוסף. קול של אמונה וביטחון במדינה, קול של אמונה בכם. כמחנכת, אני שואלת את עצמי מה אוכל להעניק להם כדי שיוכלו להבדיל בין אמת לשקר, בין תקווה לאשליה, בין קירוב לריחוק וניכור, בין גאווה ושמחה לדכדוך.

מיחידים למאוחדים

תהיו מעורבים: למרות שלא פעם טוענים כלפיכם אחרת, אני משוכנעת שהדור שלכם לא פחות טוב משלנו. אם רק נחשוב לרגע על האופן שבו התייחסו פעם למי שנראה אחרת, דיבר אחרת או לבעלי צרכים מיוחדים. והיום? ברוב המוחלט של המקרים אתם מחבקים אותם, משתפים אותם ונותנים להם תחושת שייכות. אתם בדרך להיות טובים יותר מאיתנו.

תהפכו מיחידים למאוחדים: עד שתגיעו אל הקלפי, הקדישו את ארבע השנים הבאות כדי לחשוב על כבוד האדם באשר הוא. דברו ביניכם על כך שאין אף אחד ששווה יותר מן האחר. לא משנה העדה, המוצא, מקום המגורים או המעמד הכלכלי. כולנו אחים. הביטו בייחודיות של כל אחד ואחד וכך תגלו שהיא מכילה את המרכיב החשוב ביותר: את כלל ישראל.

תנשמו עמוק בדרך: עוד לפני שתקבלו את זכות ההצבעה, כבר תוכלו לנהוג בכבישי ישראל. הכביש הוא פני החברה: תנו הזדמנות לאחר, תעזרו בלב רחב למי שלא מצליח להשתלב, תפרגנו בלי להסס, תמעטו בשימוש בצופר, הוא סתם רעש מעצבן. אל תהיו קטנוניים, נקמניים. כבדו את החוק ותנו לעצמכם את ההרגשה שאתם ראויים לאחריות הגדולה שמופקדת בידיכם. כל אלו רלוונטיים לכביש, ובדיוק באותה המידה, גם לחיים עצמם.

תחלמו: דמיינו את המדינה שאתם מייחלים לה. הלוואי ובאמת תקדישו מחשבה לאופן שבו הייתם רוצים שתתנהל מדינת ישראל. אם רק נדמיין, נוכל ליצור חלומות שיניעו אותנו לברוא מציאות חדשה. ציירו לכם תמונה של כל הטוב שאתם חפצים בו ותתחילו להתקדם לעברו. אלו לא מילים גבוהות, ככה בדיוק אבותינו המייסדים פעלו והגשימו.

תתחייבו: אני מפצירה בכם. אל תפחדו להתחייב. מחויבות היא שייכות, מחויבות מחברת אותנו למקום שבו אנחנו חיים, לחברה שסביבנו, לאנשים המקיפים אותנו. מי שמתחייב מייצר ביטחון, אצל עצמו ואצל הסביבה. אל תתביישו לומר לעצמכם, "אני שייך לכאן", המדינה הזאת היא שלי ולכן, על אף שעודני נערה או נער, יש לי מחויבות ענקית להצלחתה. לא רק המדינה תרוויח. גם אתם.

צילום: שאול גולן

צעיר במהלך ההצבעה בתיכון בליך. "אם רק נדמיין, נוכל ליצור חלומות שיניעו אותנו לברוא מציאות חדשה"

הודו על חיי היומיום: אתם בני מזל, נולדתם בדור שמכיר את מדינת ישראל כדבר המובן מאליו. את הביטחון הקיומי שלנו, את היכולת לנהל בעצמנו חיי רוח, כלכלה וחברה. אבל האמת – זה ממש לא מובן מאליו. תביטו אחורה מדי פעם ותראו איך ממש לא מזמן הדברים היו אחרים לגמרי.

תתעסקו בפוליטיקה: כן, כן. למרות שיש לה שם לא ממש טוב, הפוליטיקה היא לא דבר רע, להפך יש בה פוטנציאל עצום של טוב. תזכרו שהאנשים שבוחרים להיכנס לעולם הפוליטי מקריבים המון כדי לשרת את הכלל. פוליטיקה היא מדינאות. וכמה בני מזל אנחנו לחיות בדור שקיימת בו הפריבילגיה לנהל מדינה בעצמנו. אל תירתעו מהפוליטיקה, הדמוקרטיה היא הכלי לעצב, לבנות, לשנות. השאלה היא מה עושים איתה ואיך מנהלים אותה. אל תתביישו לדבר פוליטיקה, שהרי היא מדיניות, וחברה שבני הנוער שלה מדברים על מדיניות היא חברה טובה יותר. אם הדרך שראיתם עד עכשיו היא לא לרוחכם, חפשו ומצאו דרך אחרת. אתם נפלאים, אין טובים מכם, אתם מסוגלים, תסמכו על עצמכם.

עין טובה: תאמצו עין טובה. זה סוד גדול, שיכול לשנות את חייכם. רגע לפני שאתם שופטים אדם או כועסים עליו, נסו למצוא משהו טוב. אתם תראו איך מפלס הכעס יורד, ואתם מצליחים להגיד גם דברים קשים בדרך מכובדת ונעימה.

הילחמו על השלום, האמינו בתקווה: הושיטו יד, פתחו את הלב, ותראו שהדרך היחידה להפסיק לשנוא היא להכיר ולהיפגש. משם הדרך לשלום נראית כבר אפשרית לגמרי.

והדבר האחרון: תשמחו! על כל יום שיש לכם. על הבית שלכם, על אמא ואבא ואחים, על העיניים שנפקחו, על השמיים והשמש, ועל הידיעה שכל יום הוא הזדמנות להגשמת החלומות שלכם על הזכות להיות בני חורין בארץ המיוחדת שלנו.

מוסריים, רגישים, טובים יותר

קחו לכם, יקיריי, את ארבע השנים הקרובות. צאו אל המסע בשבילי הארץ ובתוך עצמכם, העמיקו את התודעה. כשיגיעו הבחירות הבאות תבואו אל הקלפי כשאתם טובים יותר, מוסריים יותר, רגישים ומאוחדים יותר.

נכון, טרם קיבלתם את זכות ההצבעה. אבל זכות הבחירה בידיכם. הבחירה להיות בטוב, הבחירה לחלום, הבחירה ליישם את כל הכוחות האדירים שטמונים בתוככם ולהפוך את מדינת ישראל לחברת מופת אמיתית.

אתם הולכים לשנות את המדינה הזו, אם תרצו או לא תרצו. ■

עד שתגיעו אל הקלפי, הקדישו את ארבע השנים הבאות כדי לחשוב על כבוד האדם באשר הוא. אחים. הביטו בייחודיות של כל אחד ואחד וכך תגלו שהיא מכילה את המרכיב החשוב ביותר: את כלל ישראל

ערב כחול עמוק

בשלישי בלילה האופוריה בגני התערוכה הייתה בשיאה, גנץ הכריז "ניצחנו" והקהל השתולל ● אבל בזמן שהרמטכ"לים חגגו על הבמה, החלו לזרום תוצאות האמת שהפכו את נאום הניצחון לפארסה ● למחרת כבר הודו בכחול לבן במבוכה, "הנאום היה פדיחה", דחו את הביקורת ("עשינו קמפיין פנומנלי") ומיהרו להחליף האשמות: "מישהו ניסה לחבל והדליף את ההקלטות מהישיבות כי הזיזו אותו הצידה" ● המשימה הבאה: לשמור על 35 ח"כים משלוש מפלגות שונות באופוזיציה בלי שהעסק יתפרק בדרך

● אריאלה רינגל הופמן, יובל קרני

ברביעי בלילה כינסו גנץ ולפיד את חברי סיעת כחול לבן לישיבה ראשונה בגני התערוכה בתל־אביב. קשה היה להבין אם מדובר במפלגה שניצחה או הפסידה את הבחירות. הכנסת לא ראתה שנים מפלגת אופוזיציה או קואליציה כל כך גדולה, 35 מושבים. אחד היועצים הסתובב בין הכיסאות הרבים שהיו בחדר וסינן: "מה עושים עכשיו". איכשהו, הגודל של כחול לבן הוא גם הבעיה שלה: איך משמרים מפלגה של 35 מנדטים, המורכבת משלוש מפלגות באופוזיציה? ויש עוד בעיה: מרבית הח"כים בסיעה הם חסרי ניסיון פוליטי ויתקשו להתמודד עם מפלגת שלטון כוחנית ומנוסה. האם ח"כים חדשים כמו יוהר שי, אורלי פרומן או רם שפע יוכלו להתמודד עם הניסיון של אלה ש"הדיחו" מהכנסת, כמו עמר בר־לב, מרב מיכאלי או רויטל סויד?

פחות מ־24 שעות חלפו מאז שיו"ר המפלגה בני גנץ הכריז "ניצחנו" ועד שמספר 2 יאיר לפיד הודה כי המפלגה בדרכה לאופוזיציה. שאלתי את גבי אשכנזי אם הוא התרגל לרעיון. "מה עושים עכשיו?" שאל־השיב אשכנזי. "הולכים להיות אופוזיציה לוחמת. קטן עלינו. בצבא לקחנו על עצמנו מטענים, אז לא נתמודד עם כהונה באופוזיציה?"

יועץ בכיר במטה: "אחת המסקנות מהמחקר הייתה שלא תוקפים את ביבי בביטחון, למרות ירי הטילים. חטפנו הרבה מהתקשורת: שיש לנו קמפיין חלש, כי הם תמיד רצו שנתקוף את ביבי על כל דבר"

לפיד כבר זיהה את הבעיה ובישיבת הסיעה אמר בביטחון, "ינסו לפרק אותנו, אבל הם לא יצליחו". אחד היועצים הבכירים אמר כי זה יהיה המבחן הגדול של המפלגה. "זה אתגר גדול", אמר היועץ. "אפילו יותר גדול מהסיפור של מפלגת קדימה. כחול לבן מורכבת משלוש מפלגות וגבי אשכנזי אחד. המבחן הראשון, שכל יו"ר מפלגה ישלוט על האנשים שלו במפלגה. המבחן השני יהיה מבחן הקוקפיט: איך יסתדרו בינם לבין עצמם ארבעת מנהיגי המפלגה גנץ, לפיד, בוגי ואשכנזי".

שניים מהיועצים האסטרטגיים של כחול לבן בבחירות היו ישראל בכר (מטעם גנץ) ושלום שלמה (מטעם לפיד). בשנת 2009 קיבלה מפלגת קדימה בראשות לבני מנדט אחד יותר מהליכוד. ישראל בכר, אז יועצו האסטרטגי של נתניהו, המליץ לנתניהו לא להכניס את קדימה לממשלה, מתוך מחשבה שכניסה שלהם לממשלה תייצר רלוונטיות לציפי לבני. "באופוזיציה ההתמודדות של מפלגה גדולה הרבה יותר קשה. מפלגה גדולה, הרבה מנדטים, אין תפקידים, והפיתוי להצטרף לממשלה מאוד קורץ", סיפר גורם פוליטי מאותם הימים. "לכן הייתה פנייה לאהוד ברק כיו"ר מפלגת העבודה להיכנס לממשלה במקום קדימה. לימים זה הוכיח את עצמו כי קדימה התפרקה. מי שעמל על יצירת בקיעים היו שלום שלמה ונתן אשל". גורם במפלגה אמר השבוע: "המטרה היום של כחול לבן לשמר את המבנה הפוליטי כדי לא לייצר פיצול בכנסת. הדרך לעשות זאת, תהיה גם יצירת אג'נדה ציבורית רלוונטית לגוש המרכז".

אופטימיות לא זהירה

יממה קודם בשבע בערב, שלוש שעות לפני סגירת הקלפיות, כבר נחתה התקשורת בבניין אושן ששכרה כחול לבן בגני התערוכה. בקומה השנייה מוקמו מצלמות הטלוויזיה, ובקומה הראשונה, סמוך לרחבה המרוצפת שבחוץ, התארגנו רשתות הרדיו. ועד שהחלו להגיע הפעילים כולם שתו קפה והחליפו חוויות. המידע שזרם מהקלפיות שימח את הדוברים והיחצ"נים שהסתובבו שם כמו שושבינים בחתונה שתכף תתחיל. בחצר רמקולים ענקיים קרעו את עור התוף, ומי שברח לקומה השנייה נהדף לאחור נוכח השידור בלופ של תמונות מהקמפיין, מלוות בשיר האחד והיחיד, "כחול לבן כי הגיע הזמן".

אורי שפירא, 35, מתנדב, תושב יהוד, אמר שהוא בחר בכחול לבן כי הוא נגד קיצוניות, כי הוא מעדיף מפלגת מרכז ובעיקר כי הוא סומך על היושרה של האנשים העומדים בראש המפלגה. "יש בי", הוא אמר, "רגישות גדולה לחוסר הוגנות. כשאני נתקל בתופעות כאלו יש בי צורך גדול לתקן, לשנות".

30 שניות, פרסומת וחזרנו, אומרת יונית לוי, והאולם כולו השתגע לגמרי. ספר יחד איתה את הש־

צילום: אי.אף.פי
חגיגות הניצחון המוקדמות על הבמה בליל הבחירות. "כבר בחצות הבנו שהליכוד ניצח"

ניות לאחור והתפוצץ בשאגות כשהתרוממה העמודה של כחול לבן ועברה את זו של הליכוד.

"אני שמח מאוד", אמר לי ח"כ מאיר כהן, איש יש עתיד. "זו פעם ראשונה שביבי נתקל בדבר מאוד חשוב: ברצונו של הציבור, ועכשיו אנחנו נעשה כמיטב יכולתנו כדי להקים ממשלה". גם צבי האוזר, מתל"ם, היה נרגש ומאושר: "מחר זה ה' בניסן, 10 באפריל", אמר, "יום התרת הנדרים, כל מי שהבטיחו ללכת עם נתניהו יגלו איך בחר העם ויבינו שאפ־שר להקים גם קואליציה אחרת". וח"כ אלעזר שטרן סיכם, "מה שהתוצאות אומרות זה שנמאס לכולם מהמנהיגות הנוכחית".

כמה דקות לפני חצות, עלתה הרביעייה המובילה של כחול לבן על הבמה. "הרמטכ"ל במילואים גבי אשכנזי", צעקה הקמפיינרית של המפלגה החדשה לתוך המיקרופון, "האיש שבלעדיו זה לא היה קורה", והקהל שאג מרוב שמחה. "הרמטכ"ל במילואים בוגי יעלון", והקהל שאג שוב, "יאיר לפיד", והקהל המשיך לשאוג. "ועכשיו, חברים", היא צעקה, "ראש הממשלה הבא, בני גנץ עם אשתו". אם הקהל היה יכול, היה מעיף את תקרת האולם. גנץ חייך חיוך גדול. קרוב לשעתיים אחרי פרסום המדגמים בערוצי הטלוויזיה, בבניין אושן בגני התערוכה המשיכו להיצמד לזה שפורסם בערוץ 12, ומסיבה טובה. זה היה המדגם היחיד שהבטיח לכחול לבן פער של ארבעה מנדטים על הליכוד, 37 מול 33, ושוויון בגושים 60:60.

"יברכך השם וישמרך", ציטט גנץ מברכת הכוהנים, אם כי ויתר על הנפת הידיים ופיסוק האצבעות, "יאר ה' פניו אליך ויחנך. יישא השם פניו אליך וישם לך שלום". ואז סיכם את החודשיים האחרונים. "אמרו שלא ניכנס לפוליטיקה? נכנסנו. אמרו שלא נתחבר? התחברנו. אמרו שלא נתאחד? התאחדנו, אמרו שלא ננצח? ניצחנו". והקהל השתולל ופצח כמיטב המסורת במקומותינו בשירת, "הו הא מי זה בא, ראש הממשלה הבא".

רק ר', לשעבר פעיל במפלגת העבודה, שעד השעה 22:00 עוד ניהל ביד רמה את המתנדבים באחת הק־לפיות הגדולות בתל־אביב, ונכנס לאולם כמה דקות לפני הרביעייה, נראה מודאג. איזה מדגם מצטטים כאן, שאל. את מינה צמח, ענו לו. אוי, הוא אמר, כבר הייתי בסרט הזה. היא תשלח אותנו לישון עם גנץ ונקום עם ביבי, בדיוק כמו שקרה בבחירות הקודמות עם בוז'י.

זה לקח כמעט שעתיים לגלות שר' ידע על מה הוא מדבר. רק שבינתיים, הפעילים הנלהבים שגדשו את המקום סירבו להירגע – וכך גם הרביעייה על הבמה, שהחזירה להם אהבה גדולה ואופטימיות לא זהירה. המפולת החלה קצת אחרי אחת בלילה, כשהרביעייה, כבר לא על הבמה, כמו חלק מהאוהדים, עדיין בבניין, צפו בבנימין נתניהו עולה על הבמה בבניין סמוך – למרבה האירוניה, אולם הכדורסל של הפועל תל־אביב – מניף את הידיים למעלה ומכריז, "ניצחנו".

"כן, קצת פריחה", הודה בבוקר אחד הפעילים הבו־לטים במפלגה על נאום הניצחון המוקדם.

מתי הבנתם בעצם שהליכוד ניצח?

"האמת, כבר בחצות".

ובכל זאת הוחלט על החגיגה הגדולה?

"כן, ובצדק. חשבנו שראוי שבכירי המפלגה יבואו להודות לכל הפעילים שעבדו כל כך קשה. מדובר בהישג מדהים, מפלגה שרק קמה סיימה את הקמפיין עם אותו מספר מנדטים כמו הליכוד".

אז למה פדיחה?

"ה'ניצחנו' הזה היה מיותר".

את הנאום, אגב, אומרים בכחול לבן, ניסח יאיר לפיד. כולל ברכת הכוהנים, אני שואלת, "כן", אומר גורם בכחול לבן, "זה עוד היה בשלב שחשבנו שיש למי לקרוץ".

אפקט הפגיעה במנהיג

ב־29 בינואר הכריזו בני גנץ ומשה יעלון, שני רמטכ"לים בדימוס, על ריצה משותפת בבחירות 2019. יעלון הביא את תל"ם, גנץ הביא את חוסן לישראל, ושניהם יחד הביאו סקרים שהבטיחו למ־פלגה החדשה תמיכה המונית. שלושה שבועות אחר

גורם בקמפיין כחול לבן: "בהתנחלויות עושים 6־7 ילדים. החרדים עושים 8־9 ילדים. הימין גדל באופן קבוע בגלל הדמוגרפיה. זה לא שפתאום קרה משהו והציבור זז לימין"

תא"ל במיל' גדעון אילת התנדב לסייע לכחול לבן בדרום תל־אביב. "בשבילי זו הייתה הזדמנות לפגוש את האנשים האלה, להבין את הדבקות שלהם בליכוד, את המחויבות לנתניהו. ואני מודה, לא הצלחתי להבין מניין זה בא"

כך, ב־21 בפברואר, הצטרפו גם יאיר לפיד עם יש עתיד וגבי אשכנזי, רמטכ"ל שלישי לשעבר ומי שהיה הדבק המחבר בין כולם, והקימו את מפלגת כחול לבן. בתחילת מארס הם פירסמו את המצע ויצאו לכבוש את השטח. עמדו לרשותם, בפועל, שבעה שבועות ואלפי מתנדבים, שראו במפלגה החדשה את התקווה הגדולה. "זו הייתה הפעם הראשונה שהרגישו שיש סיכוי להחליף את נתניהו", אומר ר'. "פעם ראשונה שנתניהו לא היה יכול לעשות שימוש בשאלה מי יענה לטלפון האדום בשעה ארבע לפנות בוקר, ובכלל. אני כבר הרבה שנים פעיל, ואני לא זוכר שראיתי התגייסות כזו".

המועמדים החדשים חרשו את הארץ. אנשיו של לפיד, יחד עם הצוות של גנץ, גיבשו תוכנית עבודה מפורטת, "ידעתי בדיוק מה מחכה לי כל שבוע. לאן אני נוסעת, את מי אני פוגשת, מה המסרים שאני צריכה להדגיש. זה דפק כמו שעון שווייצרי", אומרת אחת מבכירות המפלגה.

חברי הרשימה סיפרו שחרשו את הארץ לאורכה ולרוחבה. בסוף, ברמת־השרון הם קיבלו 56 אחוז מהקולות, בחולון 29 אחוז, באשקלון 15 אחוז ובשדרות תשעה אחוזים. "אני מבין את הטענות", אומר אחד מחברי המפלגה, "אבל אני יכול להעיד רק על עצמי. אני לא רואה במצביעי הליכוד מנשקי קמעות, אני לא בודק למי יש כיסוי על הראש ולמי אין, ואני עיוור לצבעים. אני רק מקווה שעם הזמן ילמדו להכיר אותנו גם באשקלון ובאשדוד ובנתיבות ובקריית־שמונה, ושבבחירות הבאות התמונה תיראה אחרת".

"גדלתי בבית מפא"יניקי", אומר תת־אלוף במיל' גדעון אילת, טייס קרב בעברו, ראש להק מודיעין של חיל האוויר בתפקידו האחרון. "מאז שאני זוכר את עצמי, זו המפלגה שאני מצביע לה. והפעם לא רק בחרתי בכחול לבן, אלא גם התנדבתי לסייע. למה? כי חייבים להחליף את נתניהו, כי גם אם יתברר שהתנהלותו לא הייתה פלילית, מוסרית ואתית, האיש הזה משחית את סביבתו, הורס את הערכים עליהם גדלנו".

ביום הבחירות הוצב אילת בשכונת כפר שלם בדרום תל־אביב. "זה מקום שיצא לי להיות בו מעט מאוד פעמים. בשבילי זו הייתה הזדמנות לפגוש את האנשים האלה, לדבר איתם, להבין את הדבקות הזאת בליכוד, את המחויבות שלהם לנתניהו. ואני מודה, לא הצלחתי להבין מניין זה בא. מדברים על רווחה בארץ, על כלכלה משגשגת בזכותו? זה לא שם".

"המחקר האקדמי יודע לומר כבר שנים שיש משמעות גדולה לאופן שבו מנהיג של קבוצה מסוימת מתייחס למנהיג הקבוצה המתחרה", אומר ד"ר רונן הופמן, מומחה לממשל ויחסים בינלאומיים, מרצה במרכז הבינתחומי, ומי שהיה חבר כנסת מטעם יש עתיד. "הממצאים מלמדים שדווקא התייחסות לא מכבדת, מזלזלת ומשפילה במי שעומד בראש הקבוצה, מלכדת את התומכים סביבו. וככל שהתקפה פחות עניינית, ככל שהיא יותר סטריאוטיפית, היא גורמת לא רק ל'ברזלים', לתומכים האדוקים, להתגייס עבורו, אלא גם מהדקת סביבו את המעגלים היותר מרוחקים. הם מבינים ומתרגמים את הפגיעה במנהיג שלהם כפגיעה בהם, כערעור על התבונה שלהם, על יכולת השיפוט שלהם. קמפיין אפקטיבי הוא קמפיין ענייני. כזה שמציע לאנשים אלטרנטיבה, שלא שם את הדגש על מה שלא טוב, אלא מייצר תקווה".

בלומר גם הקמפיין נגד גנץ, כולל הלעג ליו־יו־יונית שלו והרמיזות בעניין המידע שנמצא אצלו במכשיר הנייד לא פגעו בו?

"לא יותר ממכה קלה בכנף".

וכך גם ההתייחסות המעליבה לנתניהו, כולל אזכור הבגידות בנשותיו – עשו ההפך מהמצופה?

"זה היה לגמרי מיותר".

הופמן, שכבר שנים מלווה את לפיד מקרוב, מעריך שהחיבור בין שלוש המפלגות הוא חיבור מבטיח. "סינרגיה שמייצרת אנרגיה, ואת התוצאות אפשר לראות במספר המנדטים שהמפלגה הזאת הצליחה להביא".

כהונה קצרה במיוחד

בבוקר של יום רביעי, נאום הניצחון של גנץ כבר הפך לבדיחה מול תוצאות האמת. ברשתות הופצה תמונה ממלכתית של גנץ תחתיה נכתב, "ראש הממשלה בין השעות 22:00־22:30". והיו עוד כמה בדיחות על הרוטציה עם לפיד. בדיחות מהסוג שאת אנשי כחול לבן, לא ממש הצחיקו.

הכיסאות של חברי הסיעה ברביעי בלילה. הכנסת לא ראתה שנים מפלגת אופוזיציה כל כך גדולה

"בפועל", אמר אחד מבכירי במפלגה, גם אם כחול לבן לא תרכיב את הממשלה הבאה, "גנץ יהיה יושב ראש האופוזיציה, כשמאחוריו לא קרעי מפלגה או שיירים של כוח פוליטי, אלא מפלגה המשתווה בגודלה למפלגת הליכוד. ובבחירות הבאות ננצח".

למרות שלא הצליחו לכבוש את השלטון ולמרות פארסת "נאום הניצחון", בכחול לבן טוענים שעשו "קמפיין פנומנלי", לא פחות. "הקמפיין שעשינו מול האתגרים שהיו לנו זו הצלחה לכל הדעות", אמר יועץ בכיר במטה. "המחקר שעשו לנו ישראל בכר ומרק מלמן הוכיח לנו שביבי מותג חזק מאוד.

אחת המסקנות הראשונות הייתה שלא תוקפים את ביבי איפה שהוא חזק, כמו בביטחון. מסתבר, כי למרות ירי הטילים על ישראל ביבי נתפס כחזק בביטחון, והיינו בדילמה. החלטנו לא לתקוף אותו על זה וחטפנו הרבה מהתקשורת והברנז'ה שיש לנו קמפיין חלש, כי הם תמיד רצו שנתקוף את ביבי על כל דבר".

אחד היועצים בקמפיין מגלה כי בשבוע האחרון נרקם קמפיין "שתיית הקולות" מהגוש, בעיקר ממפלגת העבודה. "החלטנו שיהיה בשבוע האחרון קמפיין אגרסיבי של 'המפלגה הגדולה', כי זיהינו שהציבור מבין שאם נהיה המפלגה הגדולה, אנחנו נרכיב את הממשלה", סיפר היועץ. "צריך לזכור שבסוף הצלחנו להעביר כמה מנדטים גם מהימין, בעיקר מכחלון".

"ינסו לפרק אותנו אבל לא יצליחו", אמר לפיד בביטחון בישיבת הסיעה, ואחד היועצים הסביר, "צריך שכל יו"ר מפלגה ישלוט על האנשים שלו. המבחן השני יהיה מבחן הקוקפיט: איך יסתדרו ארבעת הראשים"

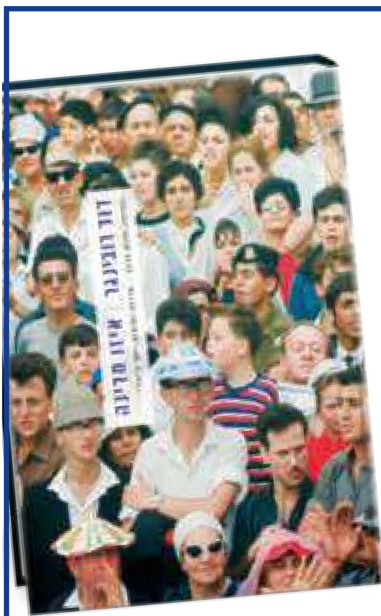
אחד הגורמים שליוו את קמפיין כחול לבן טוען כי בכל מערכת בחירות, הימין עולה בגלל הדמוגרפיה ולא בגלל שינוי עמדות אידיאולוגיות. "אתה צריך לנצח דמוגרפיה במערכת בחירות", אמר. "בהתנחלויות עושים שישה־שבעה ילדים. החרדים עושים שמונה־תשעה ילדים. הימין גדל באופן קבוע בגלל הדמוגרפיה שלו ולא האידיאולוגיה. זה לא שפתאום קרה משהו והציבור זז לימין".

"הפיגוע" של הקמפיין הגיע מתוך מטה הבחירות של גנץ עצמו: ההקלטות מתוך פורום של ישיבה מצומצמת. מיד עלה החשד, האם יש במטה של גנץ חפרפרת? אחד מאנשי הקמפיין אמר בשיחה איתנו: "אלו היו הרגעים הקשים של הקמפיין. ממש משבר. הסיפור של הקלטות נגד גנץ הגיעו תמיד בתקופה שבה לגנץ ולמפלגה היה מומנטום חיובי, והפרסום שלהן הגיע תמיד בטיימינג גרוע מבחינתנו".

גורמים ביש עתיד טוענים כי אחד האישים המקורבים לגנץ הקליט אותו במהלך פגישות ושיחות אישיות והעביר את תוכן השיחות לגורם פוליטי מקורב, כדי שיפיץ את ההקלטות לתקשורת. ומה האינטרס של אותו מקורב? "לא הייתה לו כוונה לפגוע בגנץ, אבל הוא רצה לחבל בקמפיין כי הזיזו אותו קצת הצידה", טען הבכיר במפלגה.

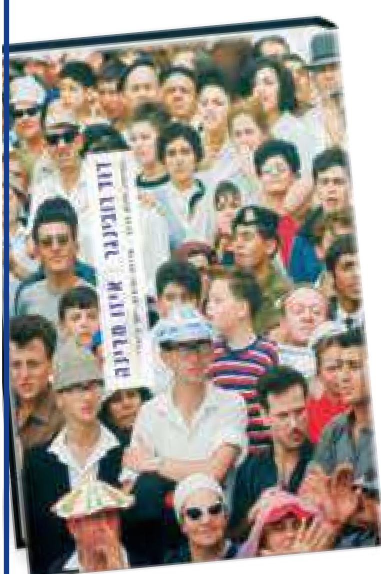
מכחול לבן נמסר בתגובה לטענות כי "יש במפלגה עבודה משותפת נהדרת ולא נתייחס לניסיונות סכסוך". ■

arielaringel@walla.com
yuval-k@yedioth.co.il

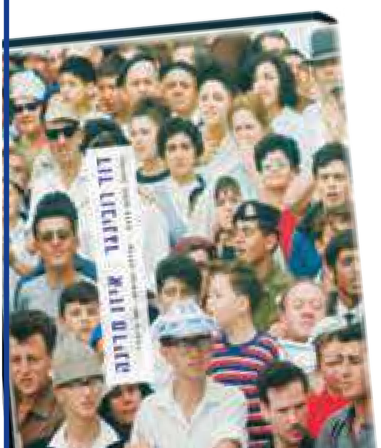

"לנשים הרבה יותר קשה לומר על עצמן: אני טובה. אני מעולה. תבחרו בי"

בכנסת שהפכה השבוע ליותר גברית הן מתכוונות להיות כוח נשי שקשה להתעלם ממנו • חמש ח"כיות חדשות מכל קצוות הקשת מספרות במפגש משותף איך מנהלים קמפיין בהיריון מתקדם וסיורי בחירות בין ג'ימבורי לחוג בית, מתווכחות על הצורך בשיריון ומייחלות ליום שבו גם פוליטיקאים גברים יצטרכו לתמרן בין קריירה ומשפחה

יפעת ארליך • צילום: דנה קופל

אל המפגש הזה, שנערך ביום רביעי השבוע בבית "ידיעות אחרונות", הן מגיעות טרוטות עיניים, מצוננות וצרודות. וכן, גם מחייכות. אחרי לילות בלי שינה והתרוצצות בין כנסים, אולפני טלוויזיה וישיבות מפלגה, חמש חברות כנסת טריות מדברות בגילוי לב על המחירים והאתגרים ועל התוכניות והתקוות להוביל שינוי מתוך בית הנבחרים.

"בדיוק כשהנחתי לפנות בוקר את הראש חצי שעה כדי לישון, הקטן החליט להתעורר. מאז הלידה והפריימריז אני לא ישנה", מספרת מיכל שיר, בת 39, מקום 29 ברשימת הליכוד. "ירדן הגדולה שלי היא בת שנה ותשעה חודשים, ואחריה מיכאל, בן חמישה חודשים. התחלתי את הפריימריז בהיריון".

איך זה לעשות פריימריז בזמן היריון ואחרי לידה?

"הצוות היה צריך לגלגל אותי מהרכב", מתארת שיר. "זה היה מטורף. חודש אוגוסט. חום אימים. את מוצאת את עצמך מתרוצצת בין רמת הגולן לאילת עם בטן שכבר מגיעה לך עד הגרון. את יושבת מפורקת ברכב, ואז ברגע אחד את יוצאת מהרכב, לובשת את הז'קט ונותנת דרייב לעוד פגישה. אחרי שאת עם תינוק זה גם לא פשוט. את מגיעה הביתה, מחליפה בגדים ומתחילה לקפוץ יפה־יפה על הכדור פיזיו בעודך שוטפת בקבוקים. את פשוט לא חושבת. את מתפקדת. זה לא היה קורה בלי הבעל המדהים שאין לי מילים כדי לתאר את כל מה שהוא עושה, ובלי התמיכה המדהימה של ההורים שלו".

שני הוריה נפטרו ממחלות. "אני בת יחידה. נשארתי בלי משפחה גרעינית. לפני שהם נפטרו היה לי ברור מגיל מאוד צעיר שאני הולכת להיות חברת כנסת. האובדן ניער אותי וחישבתי מסלול מחדש. אמרתי לעצמי שקודם כל משפחה וילדים ורק אחר כך כנסת. גם לא היה לי מקום בנפש בתוך האבל להכיל את הפוליטיקה. בפוליטיקה את חייבת להכיל אנשים, להקשיב להם. אני מכירה את זה. אני כבר 24 שנים בליכוד. פתאום לא הצלחתי. כשנכנסתי שוב להיריון אמרתי לארז בעלי שלא חייבים עכשיו, שהכנסת כאן כדי להישאר, ואולי עדיף לחכות עם ההתמודדות. הוא לא הסכים. הוא אמר לי, תמיד יהיו לך תירוצים למה לא לרוץ, לכי על זה עכשיו. מה לעשות שאת ההיריון עצמו לא יכולתי להעביר אליו.

כשהתמודדתי בפריימריז עם הבטן מאוד פחדתי שיסתכלו עליי לא כמיכל, אישה מצליחה, אלא כאישה חלשה. חששתי שהבטן תיתפס כחולשה. בסופו של דבר התגובות בשטח היו מאוד ענייניות וגם התוצאות – ניצחון בפריימריז במשבצת של מחוז תל־אביב".

שעה וחצי שינה

אל השיחה מצטרפת מירב כהן הירושלמית. בת 35, מקום 17 בכחול לבן. "תראו אותה, היא נראית רעננה לגמרי", מעירות הנשים. "אני גמורה מעיפות", אומרת כהן, יזמית היי־טק, פעילת ציבור ומי שיזמה והובילה

צילום: אלעד גרשגורן

מימין: היבא יזבק, מירב כהן, מיכל שיר, מאי גולן ומיקי חיימוביץ'. "ברגע שאישה אסרטיבית ומבליטה את עצמה, מדביקים לה תדמית של ביצ'ית"

את המאבק בעושק הקשישים על ידי חברות טלמר־קטינג. "מזל שגידול הילדים הכשיר אותי להצליח לעבור לילות בלי שינה. לא ישנתי הלילה בכלל. נכון שפוליטיקה זו לא סביבה הורית, אבל הצבתי לעצמי מטרה שגם תוך כדי הקמפיין אצליח להמשיך ולנהל את חיי המשפחה שלי".

זה נשמע כמו סיסמה יפה.

כהן: "זו לא סיסמה. פעמים בשבוע הוצאתי את הב־נות שלי בארבע וחצי, כמו שעשיתי גם לפני הפולי־טיקה. פעמיים בשבוע הייתי עם הבנות אחרי הצהריים, ואז חזרתי לעבוד עד אמצע הלילה".

אשת הטלוויזיה מיקי חיימוביץ', 56, אמא לשניים (בת 20 ובן 23), מקום שביעי ברשימת כחול לבן, מצ־טרפת גם היא למפגש. לפני שהיא מקבלת את זכות הדיבור היא צריכה לעבור את מבחן שעות השינה. אם ישנה יותר משעתיים, היא תגורש מהחדר. "ישנתי הלילה בקושי שעה וחצי", היא ממהרת להבהיר בחיוך. אחרי הלילה המטלטל שעבר על כחול לבן, אפשר בהחלט להבין זאת. אבל גם כאשר לא קמים לילדים בוכים בלילה, לא תמיד ישנים טוב. "כשהילדים גדלים יש פחות את הצורך הכמעט פיזי להיות איתם, להר־גיש אותם קרוב, אבל זה יותר בראש. מה אתן חושבות, כשהבת שלי יוצאת לבלות, אני לא דואגת?

"כמי שגידלה את ילדיה במה שנקרא קריירה הפו־כה, כלומר – עבודה בשעות האחר הצהריים והערב, אני מכירה מאוד מקרוב את הקושי שאתן מעלות כאן. עד שאורי הבכור שלי היה בן שנתיים, עבדתי חמישה ימים בשבוע בהגשת החדשות. הייתי איתו בבקרים בבית וזה היה מצוין. בגיל שנתיים הוא הלך לגן. יל־דים צריכים גם חברה. הבנתי אז שאין סיכוי שאראה אותו. הגעתי למנכ"ל חברת החדשות והודעתי לו שאני עוזבת. ואז הוא הציע לעבור להגשה של שלוש פעמים בשבוע. הסכמתי, וכך זה היה שנים רבות. אין ספק שהפוליטיקה, לצד תחומי תעסוקה רבים אחרים, היא לא סביבה הורית. אני רוצה שזה לא יהיה רק עניין של אמא אלא גם של אבא. שישאלו גם אבות איך הם מסתדרים. שגם לאבא יפריע אם הוא לא נמצא בבית ולא מקלח את הילדים".

איך עושים את זה?

שיר: "במקומות עבודה רבים בארצות־הברית יש מסגרות לילדים סמוך לעבודה או בתוכה".

כהן: "מיכל רוזין סיפרה לי שיש קליקה של אמהות בכנסת. שאם הילדות חולות שאביא אותן ויש מלא אמהות שישמחו לעזור".

חיימוביץ': "בזמנו, כשחדשות 2 עברו לנווה אילן, כבר היו לי שני ילדים קטנים. היה אז הרבה חלל פנוי במבנה, אז ביקשתי חדר עבור ילדים. הילדים שלי היו מגיעים איתי אחר הצהריים עם בייביסיטר, וזה היה נהדר. הם היו איתי שם גם בפיגועי 11 בספטמבר. זה היה פחות נהדר. לימים, אחרי שעזבתי לחדשות 10, נוצרה מצוקת מקום ושתו את החדר הזה כך שהוא לא קיים יותר. צריך גם חדר כזה בכנסת. אין שום סיבה שזה לא יהיה".

שיר: "הארכת חופשת הלידה לנשים הייתה מהפך

חיימוביץ' עם בני גנץ. "גם במפלגות אחרות נשים נדחקו"

גולן עם נתניהו בסרטון מהקמפיין. "דווקא דיברתי הרבה, אבל זה ירד בעריכה"

מיקי חיימוביץ':
"אני עדיין מרגישה שיש משהו בכוחנות של הפוליטיקה שמרתיע נשים חדשות. נשים בדרך כלל מסתפקות בעשייה, בסיפוק הערכי מהעבודה. גברים מחפשים כוח"

היבא יזבק:
"בחברה הערבית יש יותר ויותר דרישה לכך שנשים יהיו חלק מההנהגה הפוליטית. אני התמודדתי על מספר 2 בבל"ד וניצחתי"

מיכל שיר:
"כשהתמודדתי בפריימריז עם הבטן מאוד פחדתי שיסתכלו עליי לא כמיכל, אישה מצליחה, אלא כאישה חלשה. חששתי שהיריון ייתפס כחולשה"

חיובי. הייתי אז היועצת הפרלמנטרית של ח"כ גדעון סער, עוד לפני שהיה שר. אני קוראת לחוק הזה 'חוק המספרות' כי כשהוא עבר בדיוק ישבתי במספרה. מאותו רגע כולם ידעו מי זה גדעון סער. לפני זה היו מתבלבלים. היו קוראים לו גדעון ארדן והוא היה מתעצבן. הארכת חופשת הלידה היא דוגמה לכך שהפוליטיקה יכולה להוביל שינוי".

חיימוביץ': "אבל זה לא מספיק. צריך גם לקדם חופשת לידה לאבות. ולא כמו עכשיו, שזה על חשבון חופשת הלידה של האמהות. אני חושבת שהגברים הצעירים היום לגמרי שם. אבל אם עושים ישיבות בשבע בערב, אז מסתכלים עליהם בעין מאוד לא יפה כשהם יוצאים מוקדם יותר. בחו"ל יש חברות ענק שבשעה חמש שרת האינטרנט שלהן נסגר, ואז את לא מקבלת מיילים וזהו, אין יותר עבודה".

כהן: "מבחינתי, אגב, הסיוט היה דווקא בשבת, בגלל שבתרבות. אני לא עובדת בשבתות כבר הרבה שנים. זה עקרוני. אני חילונית, אבל לא עובדת בשבת, כי זה הזמן שאני אוהבת להיות עם המשפחה שלי ולמלא מצברים. כשהתחיל הקמפיין אמרתי את זה למפלגה, אבל אז הגיעו הדוסים עם הכיפות והכיסוי ראש ואמרו שהם לא יכולים לנסוע לשבתרבות, אז לא הייתה לי ברירה. נסעתי עם הבנות. הן חרשו את כל הג'מבורים ברחבי הארץ. אני רוצה לומר לך שזו אפליית חילונים מובנת. ומרגע זה אין יותר שבתות תרבות".

שיר: "זה אכן סיוט, השבתות תרבות".

חיימוביץ': "השחרור מהנייד זו המתנה הכי חשובה של השבת. אבל אנחנו רוצים את זה בלי כפייה, שכל אחד יוכל לבחור".

שיר: "זה מורכב. מי שעני לא יכול באמת לבחור. הוא יעבוד בשבת כדי להרוויח עוד ורק העשירים יוכלו לשבות".

ראינו ברוב המפלגות כמעט דחיקה של נשים מהמקומות הראשונים ומעמדות השפעה, ונבחרו עכשיו לכנסת פחות נשים ממה שהיו קודם. האם נשים הן קישוט בפוליטיקה?

כהן: "אני מבינה ששיריון זה כורח המציאות, אבל זה הופך נשים לאויבות אחת של השנייה. זה מאוד אכזרי, כי כולן מתחרות על אותו מקום משוריין".

חיימוביץ': "אני לא חושבת שצריך שיריון לנשים. דווקא יש ביקוש רב לנשים בפוליטיקה, אבל אין הרבה נשים שמוכנות לקפוץ למים. יש חשש מהעולם הפוליטי, חשש מההתקפות האישיות. משהו בחשיפה הזאת מרתיע נשים. פניתי לנשים מאוד ראויות בשוק העסקי והאזרחי, וקיבלתי המון סירובים. לגברים יותר קל לעשות את הקפיצה לעולם הפוליטי".

דווקא בציונות הדתית יש מעורבות פוליטית משמעותית של נשים כבר זמן רב. לוועדה המסדרת של הבית היהודי פנו 70 נשים. עידית סילמן, יו"ר פורום הנשים בבית היהודי ומקום חמישי ברשימה, פתחה קורס מנהיגות פוליטית לנשים, והייתה היענות גדולה.

חיימוביץ': "אני שמחה לשמוע שככה זה במגזר הדתי, אבל אני עדיין מרגישה שיש משהו בכוחנות של הפוליטיקה שמרתיע נשים חדשות. אולי זה קשור לאגו. נשים בדרך כלל מסתפקות בעשייה, בסיפוק הערכי מהעבודה. גברים מחפשים את הכוח. בעיניי, המקום של נשים בזירה הפוליטית הוא קריטי, ואסור לוותר. נשים צריכות לעשות את הצעד הזה. אנחנו חייבות את זה לילדות שלנו, לבנות שלנו. באופן אישי, למרות האינטנסיביות, אני מרגישה שצמחתי וגדלתי מאוד בחודש וחצי האחרונים. פוליטיקה זה גם מאוד מאוד מעניין".

כהן: "לי יש תזה לא מוכחת, אבל בגלל שהפוליטיקה זה לפעול בתוך עולם של אי־ודאות, אני מרגישה שלנשים יותר קשה עם זה. נשים חוששות להתבטא ציבורית על משהו שלא למדו אותו לעומק. אישה רוצה להיות רצינית, מנומקת. היא לא תדבר על מה שלא למדה. גברים ידברו בביטחון גם על מה שלא למדו. בפוליטיקה אתה מוכר חזון, מוכר חלומות. לנשים זה הרבה יותר קשה. לנשים גם הרבה יותר קשה לומר על עצמן: אני טובה. אני מעולה. תבחרו בי".

שיר: "כשהקמתי לפני עשר שנים את המרכז הישראלי להכשרה פוליטית הבאתי איתי את אחד העוזרים לפגישות העבודה. שמתי לב שאף אחד לא מסתכל עליי במהלך הפגישות. כולם דיברו אל הבחור למרות שהייתה לו אפס השפעה על קבלת ההחלטות. זה הדהים אותי".

אותי הדהים שבכחול לבן ראו כל הזמן על הבמה ארבעה גברים, שלושה מהם גנרלים. מיקי, למה לא העלו אצלכם גם את הנשים על הבמה?

חיימוביץ': "לצערי, גם במפלגות אחרות נשים נדחקו – בנראות ובמקום שלהן ברשימה".

שיר: "הבעיה שברגע שאישה אסרטיבית ומבליטה את עצמה, אז התדמית שלה הופכת מיד להיות של ביצ'ית".

לא ינצחו אותי

את התחושה הזאת, כשמנסים להדביק לך תדמית שלילית, מאי גולן מכירה היטב. בת 33, מקום 32 בליכוד וכבר עשר שנים פעילה חברתית בדרום תל אביב ויו"ר עמותת "העיר העברית". "אני מגיעה לראיונות ומיד אומרים לי: את אורן חזן החדש של הליכוד, את מירי רגב. אני מאוד אוהבת גם את אורן חזן וגם את מירי רגב, ואין לי בעיה עם איך שהם מדברים. אבל כל אחד הוא אדם לעצמו. האמת היא לא חשבתי שאצליח להיבחר לכנסת. אמרתי שאני מאמינה שהליכוד יפציץ, אבל ב־24 השעות האחרונות הרגשתי שיש שאננות. אפילו חששתי ממצב הליכוד. שלחו אותי כל הזמן לפאנלים הכי שמאלנים שיש. את מרגישה מהקהל את השנאה לליכוד. בשלב מסויים זה כבר נעשה קשה מאוד. הרגשתי שלא נותנים לי לפתוח את הפה".

נשים מקבלות יחס אחר בפאנלים?

גולן: "חד־משמעית יותר קשה לאישה בפאנל. הייתי בנתניה בפאנל שהתנהל באנגלית לאמריקאים שעשו עלייה. חשבתי לתומי שיהיה שם קהל אוהד, אבל הייתה אווירה של אנטי־ביבי. ישב בפאנל נציג של מפלגת העבודה. הוא פשוט חטף לי באלימות שוביניסטית את המיקרופון מהיד. הוא צעק עליי ואמר לי: 'את לא תדברי כאן'. לא האמנתי. ציפיתי שהקהל יגן עליי. אבל שום דבר".

"שמעתי שנכנסת בו חזרה", מעירה שיר.

"נכון", מאשרת מאי. "אבל זה לא היה קל. בשלב הראשון אמרתי לעצמי: קומי ותלכי. הם יורדים עליך, הם משפילים אותך ואת המפלגה שלך, אז למה להישאר? ומה הטעם בכלל לשכנע כאלה שאין סיכוי לשכנע? אבל אז אמרתי לעצמי, הם לא ינצחו אותי, לא כאישה, לא כאישה ימנית ולא כאישה ימנית מזרחית. זה היה פאנל מאוד אליטיסטי ולבן, ואני אמרתי לעצמי: אישה ימנית מזרחית תדבר פה, נקודה. חטפתי את המיקרו־

כהן באירוע של כחול לבן. "מרגע זה אין יותר שבתות תרבות"

מירב כהן:
"פעמיים בשבוע הוצאתי את הבנות שלי בארבע וחצי, כמו שעשיתי גם לפני הפוליטיקה. הייתי איתן אחרי הצהריים, ואז חזרתי לעבוד עד אמצע הלילה"

מאי גולן:
"אומרים לי, את אורן חזן החדש של הליכוד, את מירי רגב. אני מאוד אוהבת את שניהם ואין לי בעיה עם איך שהם מדברים. אבל כל אחד הוא אדם לעצמו"

פון בחזרה ודיברתי. כשפתחתי את הפה והם שמעו את האנגלית שלי, שהיא טובה ועם מבטא אמריקאי, הם היו בהלם. הרגשתי שהם רוצים להכות אותי, איך אני מעיזה לדבר בשפה שלהם".

השאלה היא איך שומרים על הקול הנשי בלי שיגידו עליך שאת צווחנית.

"גם עכשיו אני מדברת בקול רם. זו הטונציה הט־בעית שלי. אני מאוד תשוקתית. המזל שעם ישראל קולט אותך כשאת מדברת מהלב. אבל זה מקום מאוד קשה שמיד מנסים לקטלג אותך כמזרחית קולנית".

היה מישהו שכן הצליח להשתיק אותך. יצא סרטון בקמפיין של הליכוד שבו הגעת יחד עם נתניהו לבקר זוג צעיר. ראו אותך. היית ועדת קישוט יפה, אבל לא שמעו אותך אומרת מילה.

"הייתי שם ודיברתי הרבה, אבל מי שערך בסוף את הסרטון לא הכניס אותי מדברת. אני לא אגיד לך שזה לא היה מוזר ומפתיע שלא יצא משפט אחד שלי. מצד שני, עצם העובדה שראש הממשלה בעצמו הביא לק־מפיין נציגה צעירה שנמצאת במקום מרוחק ברשימה, מראה על כוונה טובה. לכבוד היה לי להיות שם".

התלוננת?

לא.

לא אמרת כלום? אני לא מאמינה עליך, מאי.

"שאלתי. התשובה הייתה שבגלל שהסרטון קצר, שמעו רק את ראש הממשלה. הוא אמר שם דברים חשובים. זה קמפיין בחירות. זה נכון שרציתי שישמעו אותי, אבל אני מבינה את השיקולים המערכתיים. לא נפגעתי מזה".

יופי, מאי. מהר מאוד למדת להיות פוליטיקאית.

שיר: "היא מהממת, מאי. ועיצבן אותי שהתחילו קולות ממורמרים – למה מאי בתוך הרשימה ואחרים בחוץ? משום מה אף פעם לא נשמע קולות כאלה בנו־גע לגברים. עליי אומרים שנכנסתי בזכות גדעון סער. הייתי היועצת הפרלמנטרית שלו לפני 15 שנה. אבל הייתי אחר כך היועצת של נתניהו והייתי דוברת התא־חדות הקבלנים ועוד שלל תפקידים. לפני עשר שנים הקמתי חברה שהיא היום חברה בינלאומית. 60 אחוז מבוגרי תוכניות ההכשרה שלנו עובדים כיום בכנסת. זה מרתיח את הדם שאומרים שנכנסתי בזכות סער, כאלו אישה לא יכולה להיכנס בזכות עצמה. אופיר כץ סיים עכשיו להיות הדובר של גלעד ארדן. הדיו עוד לא ייבש. עליו אף אחד לא כתב שהוא נכנס בזכות ארדן. אני מעריכה את גדעון מאוד, אבל הוא עזר לי כמו שכל פוליטיקאי אחר עוזר לשותפיו.

"אני גאה בזה שאני אישה. לצד כל הנושאים הכ־לליים שאני עומדת לקדם כמו כל פוליטיקאי אחר, אני מתכוונת לקחת לידיים שלי גם משימה נשית אחת, ומבחנתי זה טיפול בנפגעות תקיפה מינית. צריך לש־נות בחקיקה בתחום הזה הרבה מאוד דברים"

הורות היא לא מחסום

היבא יזבק, 34, מקום רביעי ברשימת בלד־רע"ם, לא הצליחה להגיע מנצרת הרחוקה לשיח בין חברות הכנ־סת הטריות. אנחנו מדברות בטלפון. ברקע נשמע קולו של איאס, בנה בן השבעה חודשים. "אני מצוננת. ככה זה אחרי בחירות", היא מתנצלת.

היא חברת בל"ד כבר 17 שנים, פעילה חברתית ודוקטורנטית בחוג לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה באוניברסיטת תל־אביב. "לא קל להיות עם תינוק במהלך קמפיין בחירות. מילת המפתח זו תמיכה. תמיכה מבן זוג, מהמשפחה וגם בייביסיטר טובה. זה אתגר. אבל אני רואה את הפוליטיקה כשליחות כלפי שאר הנשים. כל השנים עסקתי ופעלתי בקרב נשים חוץ מהפעילות הפוליטית הרגילה. זה הסיי שלי – שאימהות זה לא מחסום. זה אפשרי. "עשיתי את המ־קסימום לראות את הילד באופן יום יומי, אפילו אם זה לזמן קצר. לא ויתרתי על זה. וידעתי שהוא בידיים טובות בעיקר עם אבא שלו, חסן בעלי, שהוא שחקן תיאטרון ועשה בתקופה האחרונה הרבה ויתורים בש־בילי. היום הפוליטיקה לא מותאמת לא לאבות וגם לא לאימהות. אבות טריים עוד יכולים להתמודד עם זה כי הם לא מניקים. אני מניקה. אבל אני מרגישה שלאט לאט המחסום נפרץ. שחל שינוי.

"כדי שסביבת העבודה שלנו תהיה יותר הורית, צריך קודם כל שגברים ירצו את זה. לצערי, אנחנו לא שו־מעים את זה מספיק מהפוליטיקאים. אם אנחנו רוצים הורות שוויונית, אז הפוליטיקאים צריכים להיות המו־דל לכך. וזו לא צריכה להיות הדרישה הבלעדית של הנשים. שהפוליטיקאים ייקחו גם אחריות על גידול הילדים, למרות הדרישות והאינטנסיביות של העבודה הפוליטית, שאני בהחלט מודעת אליהם. זה מסר ציבו־רי חשוב. לצערי, כרגע אני רואה שבכל החברות, וגם בחברה הערבית, האימהות זה מה שחוסם נשים מלהיות פעילות פוליטית. אני אפילו לא מדברת על הנהגה פוליטית, אלא אפילו על פעילות פשוטה יותר. גם זה עדיין קשה לנשים, כאשר רוב הפעילות היא בערב, והן נמצאות עם הילדים בשעות האלה".

לאישה מוסלמית יש קושי גדול יותר?

"ברור. זה קשור בתפיסות חברתיות, אבל גם כלכ־ליות. המדינה לא משקיעה מספיק כדי לתת לנשים את האפשרות להפוך למשפיעות בתחום הפוליטי. המח־סומים עדיין קיימים. בסופו של דבר, גם החברה הע־רבית וגם החברה היהודית־ישראלית הן עדיין חברות פטריארכליות. יחד עם זאת, אני מרגישה את השינוי. בחברה הערבית יש יותר ויותר מודעות ודרישה שנשים יהיו חלק מההנהגה הפוליטית. במובן מסויים זה הפך להיות חלק מהנוף הטבעי. בבל"ד היה שיריון לאישה אחת על כל שלושה מועמדים. אני התמודדתי בלי קשר על מספר 2 בבל"ד וניצחתי. אחריי היו עוד שלוש נשים ברשימה. ברע"ם היו שתי נשים במקומות 5 ו־6. בסוף, אחרי החיבור בין המפלגות, שובצתי במקום רביעי".

מה הדבר הראשון שאת הולכת לפעול בשבילו בכ־נסת?

"נושאי רווחה. בעיקר אני רוצה לטפל בעוני בחברה הערבית, שבה 53 אחוז מהאוכלוסייה חיה מתחת לקו העוני. אני באה מהתחום של עבודה סוציאלית, לצד הדוקטורט בסוציולוגיה, והנושאים הללו מאוד קרובים לליבי".

אגב, איך את מגדירה את עצמך, ישראלית או פל־סטינית?

"אני פלסטינית שחיה בישראל ויש לה אזרחות היש־ראלית".

את מתונה יותר מחנין זועבי?

"אני חושבת שחנין זועבי מתונה, ושהתקשורת הישראלית ניסתה לצייר אותה בדרך מסויימת או לא הבינה אותה. אבל בגדול, הנושא של צדק חברתי, של מדינה שוויונית לכל אזרחיה, זה מה שמניע אותי כמ־נהיגה וכאישה". ■

yifater1@gmail.com

יו"ר העבודה גבאי בנאום ההפסד לצד בכירי המפלגה. "הוא לא שייך בכלל", אומר מצביע ותיק

ורדה גולדשטיין מכפר עזה מזועזעת: "אצלנו מסורתית הצביעו למפא"י. הפעם היו 25 קולות לליכוד. אני עוברת על התוצאות, יש פה גם קול אחד לרע"מ־בל"ד, מה זה, מישהו ירד מהפסים?"

על הגדר ההיקפית של קיבוץ בארי צריך לתלות שלטי אזהרה: מין בסכנת הכחדה. זה קיבוץ שהפרחים בערוגותיו פורחים עכשיו בשלל צבעים והמדשאות קצוצות ומפיצות ריח של דשא רענן. זה לא רק אחד מאחרוני הקיבוצים השיתופיים שלא הופרטו. מעל בארי הוצב השבוע דגל אדום, מעין קריאה לעזרה של משלט על הגבול העומד בפני קריסה מול האויב: כאן ניצחה מפלגת העבודה בבחירות הללו, ניצחון בודד ויחיד מבין כל היישובים, הקיבוצים, הערים והמועצות ברחבי המדינה.

44.86 אחוז שקיבלה פה העבודה בראשות אבי גבאי, שהצטמקה לשישה מנדטים, סימנה את בארי כשריד אחרון לשבט שהולך ונעלם של מצביעי מפלגה העבודה, גלגולה של מפא"י, תנועת ההקמה של הארץ הזאת. כשבאנו ברביעי בבוקר לקיבוץ השבילים היו ריקים מאנשים, כאן כולם עובדים. המעטים נראו טרודים בעניינם, לא ניכרה תחושת יגון בעקבות תוצאות הבחירות. השמיים לא נפלו בבארי למוד הקסאמים והפצמ"רים.

בבית איריס, המשמש כמקום מפגש ותעסוקה לחברים מהגיל השלישי, עסקו החברות בהכנת בובות וסלסילות. לפני ארבע שנים הצביעו 66.42 אחוז מהמצביעים בקיבוץ למחנה הציוני, ולפני כ־30־40 שנה שלטה כאן העבודה עם רוב סובייטי. למרות הרוב שקיבלה כאן מפלגת האם, כחול לבן גם סחפה לא מעט חברים. דליה ברקאי, 75, הודתה בפני חברותיה שהיא אחת מאלה שהצביעו לגנץ רק כשבא עיתונאי חטטן שהתחיל לשאול שאלות. "אני פעם ראשונה בחיי לא הצבעתי אתמול אמת. פעם ראשונה!" חברתה דליה בהיר הביטה בה בהשתוממות ונאנחה, "איך אפשר לא להצביע אמת? אני לא מבינה איך יכולת".

"היה לי כל כך קשה", המשיכה ברקאי, "תוך כדי שלקחתי את הפתק של כחול לבן הלב שלי דפק, דפק ממש חזק. עשיתי את זה מהר־מהר, דחפתי מיד את הפתק למעטפה וחתמתי אותה כדי שלא אוכל להתחרט. מבחינתי הכי חשוב היה להפיל את ביבי. זה דבר ראשון. ולעבודה לא היה שום סיכוי, אפילו לא קטנטן".

בהיר, 82, מדגישה שגם היא כל חייה מצביעה אמת, והיא לא התקפלה השבוע מול הפיתויים. "נותרתי נאמנה לערכים שגדלתי עליהם ושאני מאמינה בהם. לא נתתי ליצר לגבור על הערכים. אני לא כועסת על דליה, תראה אותה, היא כזו מקסימה, אי־אפשר לכעוס עליה, אבל אני מאוכזבת מאוד מהתוצאה".

ברקאי: "אני החלטתי שאני הולכת עם הראש שלי ולא עם הלב. בלב שלי פנימה ברור שאני מפלגת העבודה. אבל תראו מה קורה סביבנו. הציבור מזמן לא איתנו. אתמול התכתבתי עם חברי ילדות שלי מהקיבוץ ונזכרנו שכשהיינו קטנים שלחו אותנו בימי בחירות לקריית־מלאכי ולקריית־גת לתקוע פתקים של אחדות העבודה בידיהם של התושבים שם, כדי שיצביעו לנו. איזו יהירות הייתה לנו שחשבנו שאנחנו יכולים לומר לאנשים מה להצביע, שחשבנו שאנחנו חכמים מהם ויכולים לקבוע עבורם מה טוב להם. זה כל כך מתנשא, ולצערי עד היום אנחנו אוכלים אותה על זה. עד היום. היינו ילדים אז ועשינו את זה בתמימות, שלחו אותנו למשימה הזאת, ועד היום אנחנו משלמים על הטעות הזאת, על כך שלא הזדהינו עם הקושי שלהם, עם המצוקה האמיתית שהם חיו בה. לא ראינו אותם אז והם היום לא יכולים להתחבר אלינו, לא יכולים".

"האג'נדה נשארה בצד"

35 המנדטים של כחול לבן לא נפלו עליה ממפלגות הימין. כחול לבן לא שתתה את הקולות של העבודה, היא התחברה אליה עם צינור בקוטר המוביל הארצי. ח"כ חיים ילין שהיה ביש עתיד ונפלט ממנה, כדי להיקלט במקום העשירי בנבחרת של אבי גבאי, אומר שהייתה כאן גניבת דעת מקוממת. "כחול לבן החליטו לשתות לנו מנדטים מיד אחרי סקר לפיו הם מקבלים 28 מנדטים והעבודה 14. הם יצאו בקמפיין שקרי, כאילו המפלגה הכי גדולה תקבל את המנדט מהנשיא להרכיב את הממשלה. זה ספין וזה הכי כואב. יאיר לפיד ניהל את הקמפיין שלהם והוא הלך לנו על הראש".

אתה נשמע מאוד כעוס.

"בעיקר מאוכזב. זה שקר, כל אחד מבין שזה שקר. אבל הם פימפמו את זה בכל ראיון שלהם וזה חדר לראש של הבוחרים הפוטנציאליים שלנו".

למעט גיחה של שלוש שנים לקיבוץ נחל עוז, ילין חבר בארי משנת 76', אז הגיע מארגנטינה לבדו לשרת בצה"ל. "מפלגת העבודה לדורותיה תמיד עמדה על שתי רגליים, רגל ביטחונית־מדינית ורגל חברתית־כלכלית. ההתרסקות של העבודה הייתה כשאהוד ברק עזב אותה והקים את מפלגת עצמאות. הוא התקשר אליי אז והציע לי להצטרף. שאלתי אותו, 'למה פרשת' והוא ענה, 'הם גמרו אותי במפלגה, בלתי אפשרי לתפקד שם'. מאותו רגע האג'נדה של העבודה הייתה רק חברתית, הרגל הביטחונית־מדינית נאלמה. בעופרת יצוקה ועמוד ענן לא הגיעה ליישובי העוטף אף נציגות של המפלגה לתמוך בנו. זו הסיבה שהסכמתי להצעה של יאיר לפיד להצטרף ליש עתיד לפני ארבע שנים. גבאי החזיר את הרגל הביטחונית־מדינית. הוא הבין שאי־אפשר להוות אלטרנטיבה רצינית רק על הטיקט החברתי, ולא משנה כמה אתה צודק. תראה מה קרה לאורלי לוי, היא לא גירדה אפילו את אחוז החסימה. כחלון כמעט נעלם עם הטיקט החברתי.

"אבל קרה עוד משהו בארבע השנים האחרונות, וביתר שאת בשנה האחרונה. ציבור גדול מאוד מאס בנתניהו. כחול לבן קמה והתמודדה עם אג'נדה של 'רק לא ביבי'. אתה לא יכול לנצח את נתניהו עם אג'נדה של רק לא ביבי. גבאי הבין את זה ועבד בצורה יסודית על תוכנית מפורטת והקים נבחרת שהיוותה אלטרנטיבה שלטונית. אבל ציבור גדול נהר לכחול לבן כי ראו בהם אופציה יחידה להחליף את נתניהו, מפלגה של גנרלים שיכולים לעשות מהפך. זה הסיפור. לצערי, אנשים קנו את זה ושמו בצד את הערכים והאג'נדה שלהם. מתוך

צל של אמת

בבוקר שאחרי ההתרסקות, בבית מפלגת העבודה בתל־אביב, יוסי ורדי מדגניה, הקיבוץ הראשון, מפרשן: "מי שהרג אותנו אלו אנשים מבפנים שקמים בבוקר כדי לריב" • גיורא אלמוג מכפר עזה, שתושביו עברו ברובם לכחול לבן, מסביר: "בגבאי אין כלום ממפא"י, לא ראו בו בן התנועה" • בקיבוץ בארי, היישוב היחיד שבו העבודה ניצחה, חיים ילין, שהתמודד ברשימה ונותר בחוץ, מאשים: "יאיר לפיד הלך לנו על הראש" • והחברה דליה ברקאי, ששברה את השורה והצביעה גנץ, מצטדקת: "דפק לי הלב, דחפתי את הפתק מהר, שלא אוכל להתחרט"

עודד שלום • צילום: שאול גולן

270 קיבוצים, כ־240 הופרטו. הפכו קפיטליסטיים. זה שינוי מהותי. אנשים בקיבוצים כבר לא מתנהלים בעדריות. אין כבר רוח התנועה, צו התנועה. זה נגמר. מבחינתם העבודה מדברת במושגים ארכאיים של סוציאליזם, כשבחוץ הקפיטליזם משתולל".

מתי הבנתם שאתם מדממים קולות לכחול לבן?

"בשישה ימים האחרונים שלפני הבחירות, מאותו סקר. העבודה חזרה לדבר ביטחונית, הביאו את טל רוסו, קיבוצניק בעברו, אלוף בצה"ל, עשו תוכנית מפורטת. שלושת הגנרלים אמרו רק, 'אנחנו נחזיר את ההרתעה' ולא פירטו איך ומה. אנחנו ידענו לומר בדיוק איך נעשה את זה. אבל אנשים ראו שלושה גנרלים וחשבו שהם יתנו פייט לנתניהו. תחשוב במושגים של ספורט. אתה אוהד הפועל תל־אביב ושונא את בית"ר ירושלים, ובית"ר ירושלים מתמודדת על האליפות במשחק מכריע מול הפועל באר־שבע. באותו משחק אתה אוהד שרוף של באר־שבע, מת שהיא תנצח, העיקר שבית"ר לא תיקח אליפות. זה הראש הישראלי, ההצבעה לכחול לבן הייתה בדיוק מהמקום הזה. בוחרי העבודה הלכו לגנץ כדי שרק לא ביבי ייקח את האליפות. ואין חיה כזו, רק לא ביבי. זו אובססיה שאי־אפשר לייצר ממנה אלטרנטיבה שלטונית רצינית. האידיאולוגיה הזאת כמעט מחקה את מפלגת העבודה".

בית חדש של פעם

בקיבוץ כפר עזה התהפכו היוצרות. בבחירות 2015 קיבל כאן המחנה הציוני 64 אחוז מהקולות. ביום שלישי השבוע נתנו החברים 55 אחוז מקולותיהם לכחול לבן. העבודה נשארה עם 20.83 אחוז מהקולות. גיורא ושלומית אלמוג, תושבי הקיבוץ, הצביעו כל חייהם לעבודה. גיורא הצביע הפעם למרצ, "כי הם היחידים שהוציאו מפיהם את המילה שלום" ושלומית הצביעה כחול־לבן, "כי פשוט רציתי שביבי ילך הביתה".

החברה ורדה גולדשטיין לא מבינה את זה. "אנחנו קיבוץ שמסורתית הצביע למפא"י. אני זוכרת את המצביע הראשון בקיבוץ שהצביע מחל. הוא הצהיר על זה קבל עם ועדה וקמה צעקה גדולה, איך יכול להיות שאחד מתוכנו מצביע מחל? זה היה לפני 30 שנה. אתמול כבר הצביעו 25 לליכוד. הנה, אני עוברת על התוצאות, רגע, מה זה, יש פה גם קול אחד לרע"מ־בל"ד, מה זה, מישהו ירד מהפסים?".

גיורא: "רוח מפא"י כבר לא קיימת. הרצוג עוד היה נציג של המפלגה הישנה. בגבאי אין שום כלום ממפא"י, הוא לא שייך בכלל. לאנשים לא היה קשה לא להצביע עבודה כי הם לא הזדהו עם גבאי, לא ראו בו בן התנועה".

ורדה: "ועדיין לא ראיתי אלטרנטיבה לעבודה. זו הייתה טעות לנהור בצורה עיוורת כזו לכחול לבן. כל הזמן אמרו שכחול לבן ישאבו קולות מהימין. איפה, הם שאבו רק מאיתנו. אני לא מבינה איך בוחרי עבודה הצביעו להם. בוגי, עם כל הכבוד שהוא מגרופית, הוא ימין עמוק. יועז הנדל הוא בחור דתי שנולד בהתנחלות, מה לו ולי?"

העבודה תיעלם?

ורדה: "אני מקווה מאוד שלא. אבל כל פעם שמדברים על לשקם את המפלגה הם מתחילים לריב שם ביניהם. תראה למשל איך גבאי נפרד מלבני מול כל העולם. מה, הוא לא יכול היה להזמין אותה אליו למשרד, לסגור את הדלת ולהיפרד ממנה על כוס תה?"

גיורא: "אולי זה קשור לשינויים באורח החיים הקיבוצי. פעם היה נורא טבעי להצביע למפלגת השבט, מפלגת התנועה. היום הקיבוץ יותר פלורליסטי, רב־גוני, מצביעים פעם לעבודה, פעם לכחול לבן ופעם ליש עתיד. לא מתמידים, מחפשים בית חדש, שונה, אבל שיזכיר את הבית הישן של פעם. ואין דבר כזה, זה נגמר, אנחנו רק לא מודים בזה".

"הערכים אותם ערכים"

אחר הצהריים בתל־אביב, בבניין משרדים ברחוב יגאל אלון, מול היכל הכדורסל ששינה הרבה פעמים את שמו, חיפשנו את המשרדים של העבודה. ילין אמר שהם בקומה השלישית, אבל בקומה השלישית מצאנו את המשרדים של מחלקת השיווק של מועדון מכבי תל־אביב בכדורסל. משרדי מפלגת האם של המועדון המתחרה הפועל, עם סמל האדם העובד והמגל, קומה אחת מעל. בניין משרדים אפרפר, בלי טיפת היסטוריה שאפשר להתרפק עליה. את בניין המפלגה בירקון מכרו והרסו מזמן ובמקומו נבנה פרויקט מגורים יוקרתי, וגם בניין המפלגה בשכונת התקווה נעזב ונמכר כדי לכסות חובות. קומה 4 מעל סניף של סופרמרקט, זה מה שהם יכולים להרשות לעצמם.

גם דגניה, "אם הקבוצות והקיבוצים" ממנה צמחה התנועה הקיבוצית, זרוע ההתיישבות של מפא"י, שינתה פניה. 70.49 אחוז מהקולות הלכו בדגניה בבחירות 2015 לעבודה, רק 29.43 אחוז הצביעו לה הפעם. 52.86 אחוז מהמצביעים בקיבוץ הראשון שהוקם בארץ ישראל העדיפו השבוע את כחול לבן.

יוסי ורדי, דור שלישי לחיותה ויוסף בוסל ממקימי דגניה, אומר שמדובר ביום עצוב. "אני גדלתי בבית שהיה ספוג ברוח וערכי מפא"י. בין באי ביתנו היו גולדה ולוי אשכול. אני מתגורר עדיין בקיבוץ, חבר מפלגת העבודה וחבר מרכז של התנועה. מעולם לא חלפה בראשי המחשבה לשנות את הצבעתי בבחירות. הערכים שלנו הם אותם ערכים. החברה שלנו עוברת תהליכים של שינוי ואת התוצאה ראינו השבוע. לדעתי מפלגת העבודה לא סיימה את תפקידה. היא במשבר עמוק אבל כולי תקווה שהיא תתאושש".

איפה טעיתם?

"העבודה תמיד ראתה עצמה כמפלגת שלטון והטרגדיה הגדולה היא שהיא הפכה למפלגה קטנה וצודקת. את העבר אי־אפשר לשנות, אבל צריך ללמוד ממנו, להפיק לקחים מכל המריבות הפנימיות ולשים לזה סוף. מי שהרג את העבודה אלו אנשים מבפנים שקמים בבוקר כדי לריב. מי רוצה להצטרף למפלגה שבה אנשים מתקוטטים זה עם זה, שסדר היום שלהם זה לריב. אנשים אמרו לי, 'לא בא לנו להצטרף אליכם כי רבים אצלכם כל הזמן'. מי שפגע בתדמיתה של מפלגת העבודה אלו נבחריה. זה הסיפור". ■

odeds@yedioth.co.il

כשברקאי מודה בפני חברותיה שהיא הצביעה לכחול לבן, דליה בהיר נאנחת: "איך אפשר לא להצביע אמת? לא מבינה איך יכולת. אני לא נתתי ליצר לגבור על הערכים"

ורדה גולדשטיין (מימין) עם גיורא ושלומית אלמוג בכפר עזה

דליה בהיר (מימין) ודליה ברקאי במתפרה של בארי

* יהודה נוריאל *

גבירותיי ורבותיי... מהפכה?

לא יהיה כלום כי אין כלום. נתניהו היטיב לנסח. בחירות 2019 מספרות לנו, שעם ישראל איננו רוצה שינוי. לא רק חילופי שלטון, "ימין או שמאל", זה טכני: מרבית הישראלים מעדיפים שמרנות. לשמור על הקיים. ללכת על בטוח. כל "מהפכן" לרגע, אפילו בשנקל, מימין לשמאל, מגבר לאישה, ממזרחי לערבי, שהעז ללחוש "שינוי" – מצא את ראשו ניתז על גיליוטינת הקלפי.

מספר הנשים בכנסת הבאה בירידה דרמטית. אחרי ארבע כנסות שסימנו עלייה עקבית, עד מספר שיא של 37 ח"כיות, בכנסת הבאה יכהנו 28 בלבד. שתי המפלגות הגדולות הדירו נשים מהשורה הראשונה בלי למצמץ. בישראל 2019, כזכור, גם מותר קיומן של מפלגות חרדיות בלתי דמוקרטיות, המדירות נשים כאידיאולוגיה – שרשמו הצלחה יתרה, 15־16 מנדטים מזוקנים.

בין מי שתישארנה בחוץ, שתי הנשים המזוהות ביותר כאייקון של "פמיניסטית חזקה" – מרב מיכאלי משמאל ואיילת שקד מימין; גם אם שקד תתגנב ברגע האחרון, יהיה זה עם סטירה מצלצלת על הלחי. וכל הדיבורים היפים על "המהפכה הנשית בעולם הדתי" מפה, או "המהפכה של MeToo" משם?

יאללה־יאללה, שמענו אתכן.

המפץ הגדול של הימין החדש גווע בדממה דקה. שת"פ דתי־מסורתי־חילוני? אוטופיה שלא לשעתה. יש הרבה סיבות להתנגד לאידיאולוגיה של שקד ובנט – אי־אפשר להמעיט בגודל היומרות שלהם. ומהצעת המהפכה הזאת נותרו רק נשיקת הלחי של בנט לדנה ויס, והקינוחים של גילת. הציונות הדתית, עם סיסמאות על "השתלבות אנד שיט – עשתה אחורה פנה, וחזרה "לבית", "לבייס", לבאסה, לשמרנות החרד"לית המיזוגינית, ההומופובית, המדכאת. ימין "חדש"? לא פה.

האחים הנוספים למחנה הימין בוחרים אף הם שמרנות, שמרנות, שמרנות: "מפלגת העולים הרוסית", אשכרה עבר מילניום מאז העלייה הזאת, או אריה דרעי, "המהפכן" שמעולם לא שאג, מנער את עצמותיו של הרב עובדיה, המתנה שלא מפסיקה לתת.

לא אטרקטיביים

העניין המזרחי והשסע העדתי נחלו כישלון מוחץ. אולי כתגובה קשה לכמה שנים סוערות: אקטיביזם צעיר, החייאת פרשת ילדי תימן, ועדת ביטון, ערס פואטיקה, "סלאח, פה זה ארץ ישראל" – ומי לא הצטרף והתמזרח לרגע, כדי לרכוב על הטרנד. אפילו נתניהו ו"הגן המזרחי" החנפני. רק איפה שזה באמת קובע, כל מי שהעז להתקרב נשרף חזק.

לפני הכל, העבודה של אבי גבאי. מקרי או ממש לא, שוב הגיע מרוקאי לראש הרשימה, ושוב נטשו האשכנזים – כמו במקרה עמיר פרץ – לקדימה 2019, כחול לבן. פרץ עצמו נכנס על הקשקש. כל המאמץ העצום לשינוי פני הרשימה – להיטי המחאה החברתית, העיראקים שמולי ושפיר, קמפיין אגרסיבי שלא מתבייש לעסוק גם בגזענות הממוסדת, הרשימה הכי "לא מפא"י הישנה" שאפשר – פשוט חוסל.

בליכוד נדחקו המועמדים המזרחים לספסל האחורי, הג'וקרים, ביטן, אמסלם, זוהר ושות'. אמיר אוחנה ומירי רגב התנדבו להפוך עצמם לסמרטוטים של הנהגה גברית־אשכנזית, כאשר שרת התרבות מודה בפה מלא: אנחנו לא אטרקטיביים. מרצ מצידה נזהרה ושוב הלכה על בטוח, ועם הדילים המפא"יניקיים הכי מאוסים, הותירה מחוץ לגדר את בוסקילה, דבוש ורז – התקווה המזרחית לפנים חדשות בשמאל. אורלי לוי־אבקסיס, עם דמויות כמו פרופ' יפעת ביטון, לא ממש נספרה על ידי הגנרל גנץ. משה כחלון, "ימין שפוי", שכמעט מסתיר את מוצאו, בקמפיין בניחוח חברתי – יחזור מבויש, מתנצל, לזרועות הליכוד.

כל אלה, בצילה של המהפכה שהכי מפחידה אותנו: שילוב האוכלוסייה הערבית. כמעט כל המפלגות הציוניות פוסלות מראש שיתוף פעולה עם נציגי 20 אחוז מתושבי המדינה, כולם ככולם אזרחים מעולים. גזענות מטורפת, רק התרגלנו – ואף דיבור מתחסד כנגד חוק הלאום לא ימחק את החרפה. מה שמוביל לייאוש מוחלט במגזר הערבי, במיוחד בקרב האליטה הצעירה האינטלקטואלית; זו שאמורה במקביל לסלול את הגשר, אבל פשוט מעדיפה לוותר, ודי בצדק.

העולם שייך לזקנים

הכל הוביל לדואופול, ליכוד או כחול לבן. מועמדי המפלגות האחרות בעצמם התוו את הדרך: "נלך לממשלת גנץ", "נלך לממשלת נתניהו". ובכך הודו בעצם שהם שוליים לא הכרחיים, או כמו שאוהבים להגיד כאן, "קיצוניים משני הצדדים" (גם כחלון, קיצוני מהאמצע). מרבית אזרחי ישראל קפצו בשמחה אל זרועות שתי "מפלגות שלטון", ככה הן קוראות לעצמן. אלוהים, לשלטון בחרתנו. כולו מן אללה, ככה זה וזהו זה. על כל פסוק חגיגי של אלוהים־ביבי יבוא אחד של אלוהים־גנץ. ליכוד א' וליכוד ב'. 50 גוונים של אפור.

כחול לבן היא העבודה החדשה, כלומר מפא"י הישנה. ביטחוניסטים יפי בלורית ותואר, ובורגנות משעממת נינוחה. סופרמרקט "ממלכתי", ממוצע כמו קליפה. ומנגד הליכוד ונתניהו, שעומד על אותה במה מ־1996. השריד האחרון לעולם ישן ובטוח, עולם בלי גוגל וסמארטפון, פיגועי התאומים וקריסת הבורסות, חמאס־עזה ואירועי אוקטובר, הארי פוטר ואייל גולן. בפוליטיקה של פחד ואי־ודאות, נתניהו משמר בועת זמן בלתי פגיעה. המבוגר האחראי.

נתון מאלף: הצעירים הישראלים רושמים את אחוזי ההצבעה הנמוכים ביותר. מדהים: מאז אמצע הניינטיז, העולם רואה מהפכה אדירה, נורמות משתנות בקצב מסחרר, הצעירים הם דוברי השפה המשוכללת, רבת־הצבעים, חשופים לשפע אינפורמציה ומצוידים בתיבת כלים שאבותיהם לא חלמו עליהם. העולם שייך לצעירים! רק שאצלנו, במעבר לקלפי, הם מוחקים עצמם כמעט מרצון. הרבה מצעירי ישראל מואסים בגלוי ב"פוליטיקה ישנה" – וכאן במיוחד, שורת המפלגות השמרניות נותנות להם סיבה מצוינת לזה, בלי להציע דבר מרענן.

מי מתעניין בזהות?

היה חריג אחד. נער הפוסטר של הדור הצעיר, משה פייגלין. האיש שלכאורה מדבר שפה אחרת, מנפץ את כל הפרדיגמות הישנות, איזה מין היבריד משוגע, משיחי־ליברטריאן, יהדות־היי־טק, אינטלקטואל־רשת שדי נהנה מפוט־מסאז' הומו־ארוטי. סימנו אותו מראש בתור "ההפתעה", אבל הפתעות, מסתבר, ממש לא פה. פייגלין עבר רדוקציה ברוטלית מחוף לחוף, "סטלנים עם גראס", אשכרה "גראס" חתרניקו שהיה עבש כבר בסיקסטיז. מפלגתו הכושלת נקראה "זהות". רק מי מתעניין פה בכלל בדבר כמו זהות?

מהפכות גדולות בעם היהודי נבעו מצעירים נועזים, שנטשו את ביתם הישן, לטובת רעיון חדש ונטילת האחריות לידיהם. צעירים הם העתיד, של העולם, של ישראל, של החיים עצמם. אלא שכאן, הם וכולנו חוזרים ברפיון אל ערכים ישנים והרגלים מקובעים, כמו היהודי הישן, שנחרד ממחשבה על עזיבת בית אבא, השבט, השטעטל, המלאח. היהודי הנרדף, גם במולדתו. שומר על הערכים המשותפים האחרונים, שנותרו לכל בני השבטים השסועים: לגרור את עצמנו פעם בארבע שנים לקלפי, כדי להגיד שמה שהיה הוא שיהיה, ואין חדש תחת השמש. ולרדת יחד למקלט, מתישהו בהמשך. ■

yehuda.nuriel@gmail.com

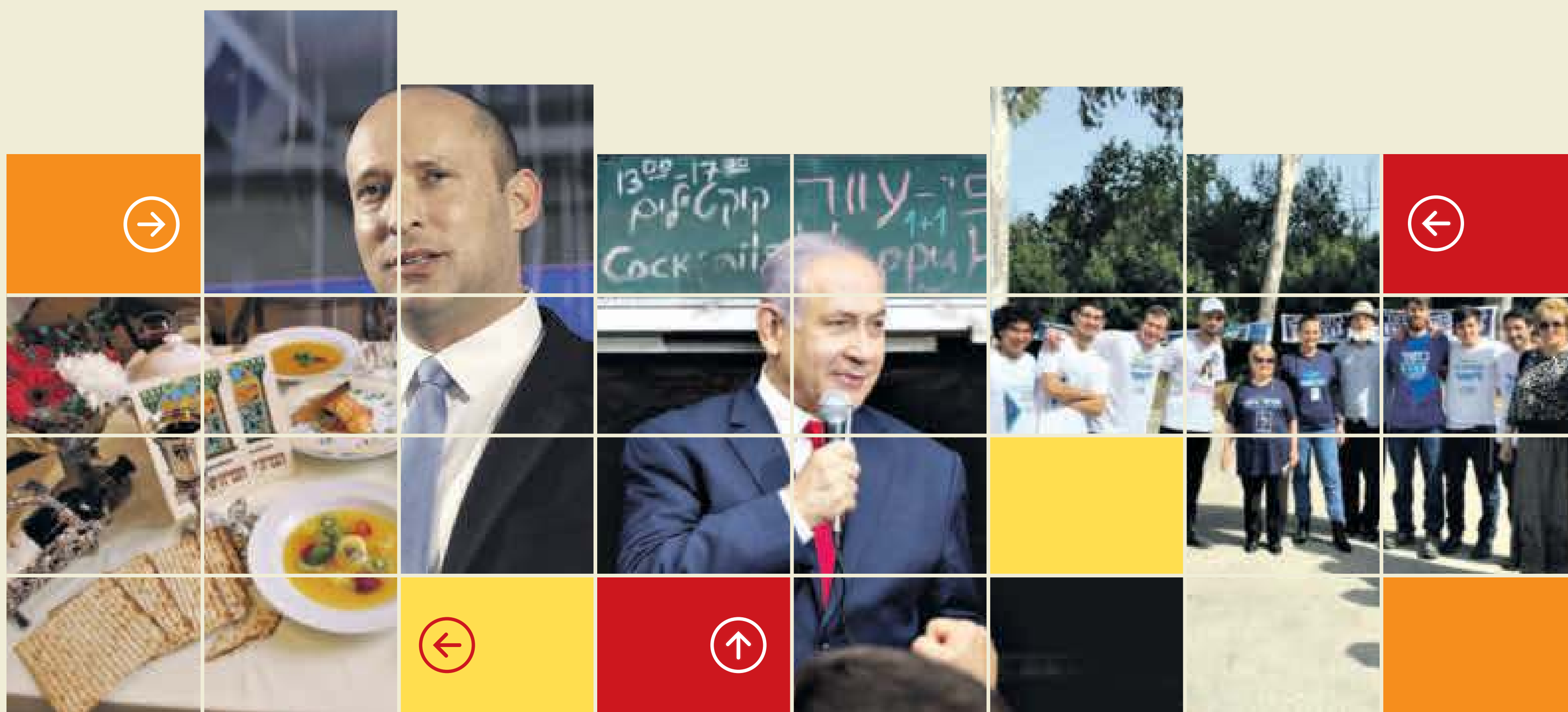
הכל הוביל לדואופול, "בלי קיצוניים משני הצדדים": כחול לבן היא סופרמרקט "ממלכתי", ממוצע כמו קליפה. ומנגד הליכוד, השריד האחרון לעולם ישן ובטוח, עולם בלי גוגל וסמארטפון, בלי פיגועי התאומים והארי פוטר. בפוליטיקה של פחד, נתניהו משמר בועת זמן בלתי פגיעה

צילומים: יאיר שגיא, גדי קבלן, עמית שעל, אבי מועלם

מימין: פייגלין, לוי־אבקסיס, גבאי, שקד. כל מהפכן לרגע מצא את ראשו ניתז על גיליוטינת הקלפי

פעילים בקלפי בקריית־שמונה, נתניהו השבוע, נפתלי בנט, ליל הסדר

צילומים: אוהד צויגנברג, שאול גולן, ערן גרין, רפאל סאלב

מקום טוב באמצע

בבחירות האלה נשאלה רק שאלה אחת: טו ביבי אור נוט טו ביבי? התשובה השבוע הייתה ברורה מאוד. אנחנו מכירים אותו היטב, על מעלותיו ועל חסרונותיו. הוא במערכת הפוליטית יותר מ־30 שנה. על הדבש ועל העוקץ, על המר והמתוק – רוב הציבור רוצה שבנימין נתניהו יהיה ראש הממשלה שלו. לפעמים נדמה שאין פה בכלל בחירות. כמו שמדי פעם צריך לשלוח את הרכב למוסך, כך אנחנו הולכים פעם בכמה שנים לאשרר את המשך כהונתו. כל השאר, מפייגלין ועד גבאי, רעשי רקע. אם שלושה רמטכ"לים לא הצליחו להעביר קולות מהימין אליהם, המסקנה היא אחת: נתניהו, כך נראה, יהיה ראש הממשלה כל עוד הוא יוכל וכל עוד הוא ירצה בכך. אז מה עכשיו? אני רוצה לדבר על שלושה ביטויים שתפסו את אוזניי השבוע:

1 **"עם ישראל".** בני גנץ מיהר להכריז שעם ישראל אמר את דברו. כשהתבררה הפדיחה, נתניהו היה זה שהכריז שעם ישראל הכריע הלילה. ובכן, לו היה לעם ישראל דובר, הוא היה מוציא בתגובה הכחשה: אל תדברו בשמי.

יותר ממיליון איש הצביעו לגנץ, יותר ממיליון אחרים לנתניהו. חלק מעם ישראל התעורר ביום רביעי בתחושה נפלאה שהמדינה תמשיך להיות מונהגת בביטחון, בעוצמה ובכישרון, וחלק שוב התאכזבו וכאבו וכעסו וחשו, כן־כן, חמוצים. אלה ואלה הם ישראלים יקרים ואכפתיים. נתניהו לא ניצח 35־0. הוא ניצח 35־35. הוא לא חייב לתת לצד המפסיד מקום בקואליציה, אבל הוא חייב לתת להם מקום בלב. בקדנציה חמישית ושוברת שיאים הוא כבר לא צריך לריב איתם. הוא באמת מעליהם. עכשיו הזמן לפיוס, לרוח טובה, לנדיבות של מנצחים, לממלכתיות. אסור לימין לעשות לשמאל את מה שמפא"י עשתה כאן פעם לחירות.

כמה פעמים במהלך יום הבחירות קיבלתי הוכחה שמגיעה לנו רוח אחרת. שוב ושוב נשלחו אליי תמונות מהפעילים שמחוץ לקלפיות. רפאל סאלב מקריית־שמונה, למשל, צילם תמונה של תומכי ליברמן, כחול לבן, איחוד מפלגות הימין והימין החדש מחובקים ומחייכים. דנה בן סעדון כתבה לי מהקלפי בגדרה: "עבר עלינו כאן יום שלם של ויכוחים תוססים. אני פה עם אנשי העבודה, ליכוד, כולנו, ש"ס, כחול לבן, מדברים על הכל, הכי פתוח שיש. קבענו לנו כללים: בכל פעם ששמענו אמירה שעשתה לנו חשק להתפוצץ, כתבנו אותה בצד כדי להגיב אחר כך ולא להתפרץ. בסיום היום אפילו החלפנו מספרי טלפון והתחבקנו. עוד לפני פרסום התוצאות, זה גרם לי לחזור הביתה הרבה יותר אופטימית".

2 **"אין אצלו מביך".** בחמש לפנות בוקר, אחרי עשר שעות של שידור חי רצוף, התחלנו לדבר באולפן החדשות על האישיות של נתניהו. צחי הנגבי אמר שם שלוש מילים שנחרתו אצלי בזיכרון ואולי מסבירות חלק מהניצחון: "אין אצלו מביך". זה נכון, באמת אין משהו שמביך את נתניהו, הוא לא בוחל בשום דבר. הוא רעב. האיש שפוסע מעדנות בטרקליני הבית הלבן, האו"ם והקרמלין, יצא ביום שלישי השבוע להוציא מצביעים מחוף פולג בנתניה, בלי טיפת בושה. הוא התמסר גם הפעם לקמפיין שלו כמו נער בן 15 שהעלה פרויקט בהדסטארט וחייב שכל החבר'ה יתרמו מהר־מהר, בשעות האחרונות.

וכיוון שאין אצלו מביך, הוא ירד לרזולוציות הכי נמוכות בתוך הבלגן ששרר במפלגות שנמצאות מימין לליכוד: את הרב אלי בן דהן מהבית היהודי שריין ברשימה שלו, את עוצמה יהודית הצליח להדביק לאיחוד מפלגות הימין, והוא אפילו השקיע מאמצים רבים כדי שאלי ישי לא ישרוף קולות בימין ויפרוש לבסוף. מוזר שלא צילצל גם לאורן חזן. כל האנרגיות ותשומת הלב השתלמו.

ובכלל, בבחירות האלה, מי שהתאחד הרוויח, ומי שהתפצל הפסיד. החל מהמפלגות הערביות שהתפזרו והפסידו כוח, דרך אבי גבאי שזרק את לבני באופן משפיל וגם לא התאחד עם מרצ, עד בנט ושקד שעזבו את הבית – הבידול משחית. משחית פתקי הצבעה.

3 **"ימין חזק".** זו הייתה סיסמת הבחירות שלו, אבל נתניהו הוא לא ימין חזק, הוא יציב חזק. הוא מתון חזק. במובן מסוים הוא מציע נוסחת ביניים, תמהיל מרתק – הוא לא ימני אבל בוודאי לא שמאלני. הוא לא דתי אבל בוודאי לא חילוני. עובדה: בנט ושקד הציעו מדיניות ימנית יותר בעזה. משהו תקיף, אגרסיבי, שלכאורה ישחרר את החיילים ממגבלות המשפטנים וימוטט את חמאס. איך זה נגמר בסוף, כולם יודעים. הציבור יודע שהמצב העגום בעזה נוצר בגלל אוסלו וההתנתקות, כלומר שנתניהו לא אחראי לסיבה, רק מנסה להתמודד עם התוצאה. וכן, עם העברות הכסף לחמאס, עם ההבלגה שלו על הירי המשפיל לעיתים, המצביעים בחרו בו ובמדיניות המרוסנת, הזהירה והמאופקת שלו. הוא לא הרפתקן. בזמן כהונותיו מעולם לא הייתה מלחמה, רק מבצעים. אין יותר ימין ושמאל, נתניהו לפני הכל.

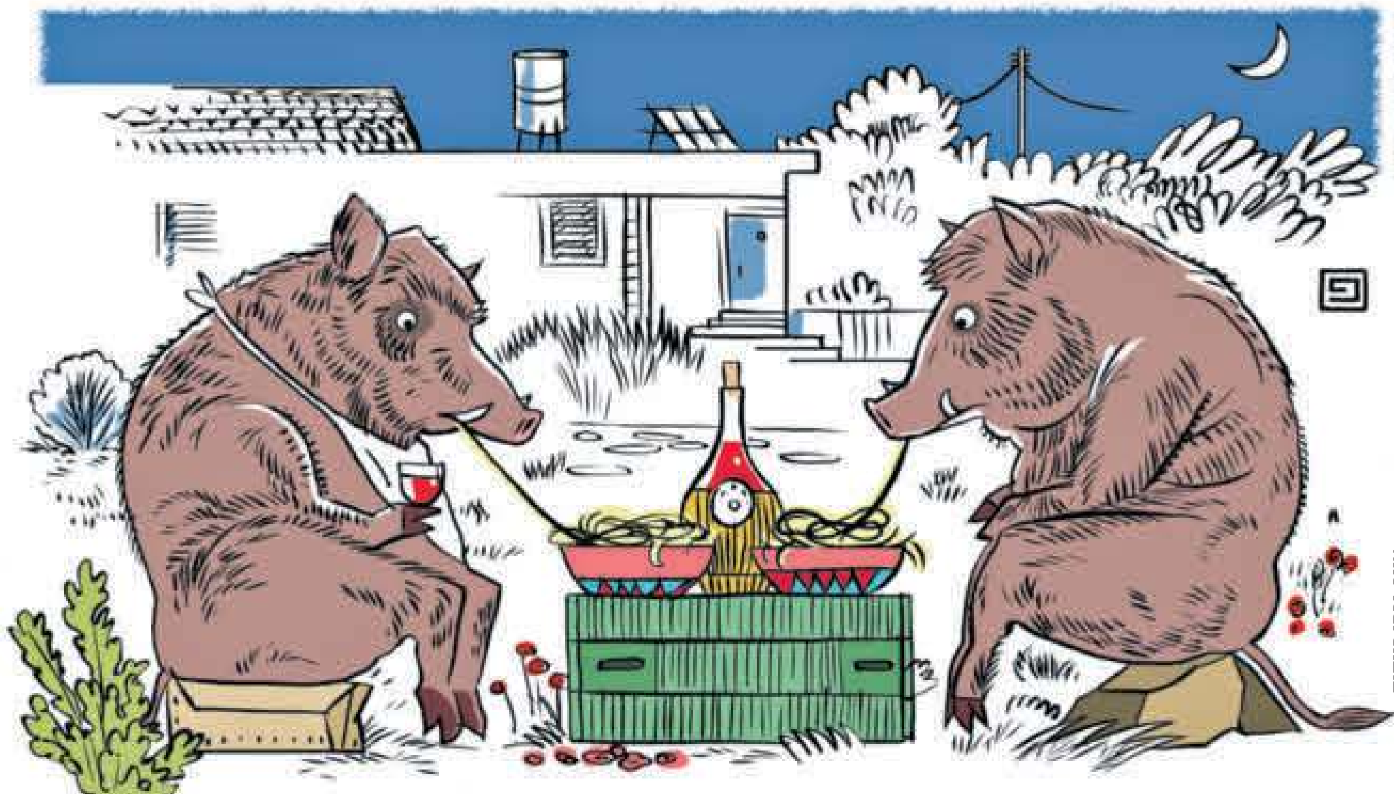
גם בשדה היהודי נתניהו מציע נוסחה דומה. הליכוד אינו מפלגה דתית. האם הוא מפלגה חילונית? בוודאי שלא. מפלגה עם אג'נדה חילונית קיצונית, עם מצע של רפורמות בתחום הזה, לעולם לא תקים ממשלה. זה עוד משהו שבכחול לבן לא הבינו, כשאימצו את המצע של יש עתיד בתחום. נתניהו מציע איזו נוסחה מסורתית מרוככת. הוא מביע כבוד גדול לרבנים, ללומדי התורה, לשומרי המצוות, גם אם אורחות חייו האישיים שונים לגמרי. יהיה מי שיגיד שזה שימוש ציני ביהדות, אבל בסופו של דבר, בוחריו רואים מולם אדם שמדבר המון על אמונה, מסורת, מורשת, נצח ישראל, ומציע חיבור עמוק לחגים, לתנ"ך, לשורשים הלאומיים וההיסטוריים שלנו.

האמצע הזה, התברר השבוע, עובד. ■

sivanrahavmeir@gmail.com
הכותבת היא עיתונאית חברת החדשות

הסטטוס היהודי: "הדבר המשמעותי ביותר שאפשר לתת לאדם הוא להיות חלק מסיפור בעל משמעות. זה מה שאנחנו עושים בליל הסדר" **(הרב פרופ' יונתן זקס)**

* מאיר שלו *

איור: ירמי פינקוס

החורף תם

גם אם יירד בשבוע הבא עוד גשם, וגם אם נזכה למלקוש נאה אחרי פסח – אפשר כבר לומר שהחורף תם. הוא נסוג מחופי הים שהתמלאו רוחצים ושמש. הוא נכנע לצבא המכנסיים הקצרים והגופיות ברחובות תל־אביב. הוא הסתלק עם הקריאות האחרונות של העגורים. הוא הרים ידיים אל מול ניחוחות הפרדסים, קול התור, פריחת החוטמיות לאורך כביש שש.

החורף תם. הוא היה חורף טוב לכנרת ולים המלח, לאקוויפר של מישור החוף, טוב לפלחה וקצת פחות טוב למטעים. הוא היה חורף טוב גם לחסידות. לפני שבועיים ראיתי כמה להקות שלהן במדבר יהודה. לא דואות בשמיים הביתה, אלא נשארות לעוד כמה ימים של התפטמות אצלנו על הקרקע.

החורף תם. הוא היה חורף רע לזקנים שאין להם כסף לתרופות ולחימום. הוא היה חורף רע לחולים שמוינו ואושפזו בתנאים מחפירים. הוא היה רע גם לתושבי הדרום, שהמשיכו לספוג פגיעות מכיוון עזה והפקרה מכיוון ירושלים. אז מה אם ירו עליהם? שאלה השרה שנמצאת במקום השישי ברשימה המנצחת של הליכוד. כלומר – עכשיו הם יכולים לצפות לעוד חורפים רעים ולעוד אביבים רעים, לעוד קייצים רעים ולעוד סתווים רעים.

היה זה חורף טוב גם לגינה שלי. הגשמים הפריחו בה פריחה משמחת, שופעת מהרגיל, של רקפות ושל נוריות, של דרדר כחול, של בן חצב יקינתוני ושל תלתן הארגמן. גם המוני זרעים של צבעונים נבטו בה, אבל אלה יפרחו רק בעוד ארבע שנים.

היה זה גם חורף רע לגינה שלי. בדרך כלל פורחים בה עתה המוני פרגים, והשנה – נער יספרם. גשמי הברכה הניבו בה גם ריבוי צפוף של עשבים שאני מכנה אותם שוטים: מיני דגניים ותלתניים, ציפורני החתול ומקורי החסידה, שחנקו והכריעו את הנבטים הרכים של הפרגים, של התורמוסים ושל האגרוסטמה.

חורף טוב לחזירים

היה זה חורף טוב גם לחזירי הבר שחיים ביער הסמוך לביתי. הגשם הספיג וריכך את אדמת גינתי עד שנעשתה בוצית ונוחה לחפירה, ולזאת הם מחכים. בכל ימות השנה זוכה הגינה לביקוריהם של תנים, צבים, נחשים, קיפודים, שלא לדבר על החרקים והעכבישים ובעלי הכנף שבאים בדרך האוויר. אבל בחורף אני עד גם לביקוריהם הליליים של האורחים החזקים, המסוכנים, המפחידים והמזיקים האלה – החזירים.

אני מבקש מהקוראים להתעלם מהאסוציאציות ומהדימויים השליליים שאנחנו כורכים במילה "חזירים", ולהתייחס אליהם כאל מה שהם: חיות הבר הגדולות והמרשימות ביותר בישראל. לידיעתכם, חזיר הבר הוא גם החיה הדומה לאדם יותר מכל חיה אחרת בישראל – הוא טריטוריאלי, חשדן, תוקפני, חי בחבורות ומגן בחירוף נפש על צאצאיו. ממש כמונו אין לו בטבע המקומי אויב שטורף אותו, וממש כמונו הוא אוכל־כל: הוא ואנחנו זוללים הן מן הצומח והן מן החי, ואף שהוא מוצא אותם ביער ואנחנו באטליז – הוא ואנחנו ניזונים גם מפגרים.

ולא רק זה: בשנים האחרונות גיוון חזיר הבר את תפריטו ונעשה דומה לנו אף יותר: עתה הוא אוכל גם פסטה (אני משער שהוא מעדיף קרבונרה ובולונז), סלטים למיניהם, לחם, בורקס, חומוס, עוגות, טונה מקופסה, גבינות, נקניקיות ועוד. ומדוע לא? אם אנחנו מוציאים לו את כל זה לרחוב ומגישים לו בפחי זבל שקל לדחוף ולהפוך – ברור שיבוא לסעוד.

יכרסמנה חזיר מיער

חזירי הבר רואים בגינה שלי המשך ישיר של היער שלהם. אפשר לראות זאת כמחמאה, כי הגינה היא גינת בר וחזירי הבר אוכלים בה כמו ביער הבר: חופרים באדמה אחרי שורשים, חרקים, שלשולים, פקעות ובלוטים. הם חפרנים יעילים ולא נלאים. בכל בוקר אני קם ומזדעזע מחדש מפועל טלפיהם, כי הגינה נראית כאילו עברה בה פלוגת טנקים. אני מתנחם בכך שאינני היהודי הראשון בארץ ישראל שהחזיר פוגע בנטיעותיו. שלושת אלפים שנה לפניי כתב משורר תהילים על הגפן שניסה לשתול בגנו: "יכרסמנה חזיר מיער", ומי כמוני מכיר זאת? גם אני ניסיתי להקים בגינה סוכת גפנים וגם את השתילים שלי כירסמו החזירים עד עפר. אבל האמת היא שהחפירות שלהם גרועות מהכרסומים, כי בכל בוקר אני מוצא בגינה פקעות של רקפות מתגוללות על פני הקרקע ובצלים חשופים של חצבים. החזירים לא אוכלים אותם, אבל בפרסותיהם החדות, בחרטומיהם ובניביהם הגדולים המושחזים, הם עוקרים ומפזרים אותם לכל עבר. אני שב וטומן אותם, ולמחרת בבוקר – הכל מחדש.

מעבר לכך, החזירים האלה הם בריונים מהסוג שאינך רוצה לפגוש בגינה אפלה, ובשובי הביתה בשעות לילה מאוחרות, אני פוסע מהרחוב אל הבית בחרדה אמיתית. פעם אחת אף הופיעה אצלי חזירה באור יום והביאה עימה את חמשת גוריה. מיהרתי ועליתי על שולחן שניצב בגינה, ועמדתי עליו כחצי שעה, עומד ומהרהר בגיחוך שבמצבי ובשינויים שעברה המציאות הישראלית.

זבל ובוץ

ואכן, בשנים קודמות לא גילו חזירי הבר אותה מידה של העזה, בריונות וחוצפה שיש להם היום. הם הסתפקו בחפירות צנועות בשולי הגינה וברחו כאשר הופעתי. מה קרה השנה? בתהליך של אלימינציה הסקתי שהחזירים הושפעו מן האווירה ומן הגסות של מערכת הבחירות, שגם היא הגיעה הפעם למעמקים חדשים של זבל ושל בוץ. ומי יודע, אולי אף החליטו שהיא מעניקה להם ולמנהגיהם לגיטימציה.

על אף כל זאת אני אופטימי: החורף תם, הבחירות תמו, המשקעים שקעו, הבוץ הולך ומתייבש, ואני מאחל לגינתי ולארצי שתתרפאנה מפצעיהן. אני גם מקווה שהפאונה, הפלורה והפוליטיקה שלהן תהיינה ברוטליות פחות ותרבותיות יותר. ועוד דבר אני מבקש להבהיר: אני אמשיך לזרוע זרעים, לשתול פקעות, להטיל ספקות, לטמון בצלים, להצביע בבחירות, לראות ולהריח פרחים – אותי לא ינצח אף חזיר. ■

בעבר לא גילו חזירי הבר אותה מידה של העזה, בריונות וחוצפה. הם הסתפקו בחפירות צנועות בשולי הגינה וברחו כאשר הופעתי. מה קרה השנה? אולי החליטו שאווירת מערכת הבחירות מעניקה להם ולמנהגיהם לגיטימציה